

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS 2021-2024

TOIVAKKA

Elämisen elementit.

Dokumentin sisältö

TIIVISTELMÄ

JOHDANTO

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA JA KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2021 - 2024

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

2 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

3 Nuoret ja nuoret aikuiset

4 Työikäiset

5 Ikääntyneet

6 Kaikki ikäryhmät

7 Kotoutumisen palvelut

8 Keskeiset opit valtuustokaudelta

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

9 Suunnitelman laatijat

10 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä

TIIVISTELMÄ

Sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuu siirtyi vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille muokaten kokonaan uudestaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävää myös kuntien osalta. Näin ollen puolet tämän laajan hyvinvointikertomuksen tarkastelujaksosta on eletty aikaa, jolloin hyvinvointialueet ovat syntyneet ja käynnistäneet toimintansa sosiaali- ja terveystalvelujen tuottajina ja kunnat muotoilleet omaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintakenttäänsä.

HYTE-kertoimen osalta voidaan tarkastelujaksolla todeta, että ryhdyimme syksystä 2023 lähtien kiinnittämään erityistä huomiota TEAviisariin vastaamiseen, koska osa HYTE-kertoimen indikaattorituloksista tulee TEAviisarin vastausten perusteella. Tarkastelimme HYTE-indikaattorin näkökulmasta kuntamme toimia ja pohdimme, mitä on tehtävä seuraavina vuosina, jotta HYTE-kerroin saadaan nousuun. HYTE-kertoimemme onkin lähtenyt laajan hyvinvointikertomuksen tarkastelujakson loppua kohti nousuun. Vaikka aikaansaautua muutosta kuvaavien tulosindikaattoreiden keskiarvo on hieman laskenut, on vastaavasti kunnan rakenteita ja toimintatapoja kuvaavien prosessi-indikaattoreiden keskiarvo selvästi noussut.

Kertomuksessa esitelty kouluterveyskyselyn tulokset pohjautuvat suurelta osin vuonna 2023 tehtyyn kyselyyn. Joidenkin indikaattoreiden osalta tarkasteluun saatiin myös vuonna 2025 kerättyä tietoa. Vaikka tämä tieto on kertomuksen tarkastelujakson ulkopuolelta, katsottiin perustelluksi tarjota tässä kertomuksessa myös tuoreinta tietoa, koska kahden vuoden takaisen kouluterveyskyselyn tulokset ovat nousseet vahvasti esille jo vuosittaisissa hyvinvointiraporteissa. Kouluterveyskyselyn osalta on tarkastelujaksolla noussut sekä huolen että ilon aiheita. Lasten ja nuorten osalta huomiomme kiinnittyy liikkuamattomuuden haasteisiin. Samoin Move-mittausten tulokset kertovat heikon fyysisen toimintakyvyn omaavien nuorten suuresta osuudesta. Myös yksinäisyys on noussut esille tarkastelujakson kouluterveyskyselyssä. Yksinäisten osuus on kääntynyt tuoreimmissa tuloksissa laskuun, mutta osuus on edelleen suurempi kuin koko maassa ja Keski-Suomessa. Uusimmassa kyselyssä 8.-9. luokan oppilaiden ilmoittama ahdistuneisuus on selvästi lisääntynyt. Toivakkalaisten nuorten osalta kouluterveyskyselyn kertoma raittius (ei käytä alkoholia) on ilonaihe. Toisaalta lasten ja nuorten osalta voidaan pohtia indikaattoritietojen ajantasaisuutta, sillä monenlaiset ilmiöt leviävät nopeasti lasten ja nuorten keskuudessa ja vallitseva tilanne saattaa olla indikaattoritietojen vastainen kertoen siitä, että tieto ei pysy ajan tasalla ilmiöiden kanssa. Tästä esimerkkinä koululounaan syöminen, joka näyttää tilastoissa hyvältä, mutta tilanne nykyhetkessä kertoo aivan toista.

Tarkastelujaksolla laadittiin kesällä 2024 lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, jonka tavoitteiksi asetettiin kerätyn tietopohjan perusteella erityisesti lasten ja nuorten liikunnallisen elämäntavan edistäminen, osallisuuden ja kuuntelemisen turvaaminen ja mielen hyvinvoinnin tukeminen. Näitä tavoitteita on pyritty saavuttamaan monenlaisin keinoin ja keväällä 2025 tavoitteisiin liittyen kunnalla on ollut erilaisia hankehakuja käynnissä, jotka mahdollistavat syksystä 2025 lähtien toimenpiteitä. Nuorisotyötä on tehostettu ja osallisuuteen kiinnitetty huomiota kyselyin ja nuvan työtä ohjaamalla kohti aktiivista vaikuttamistyötä. Myös perheiden hyvinvointiin on pyritty kiinnittämään erityistä huomiota esim. maksuttomalla varhaiskasvatuksella ja Muksurahan käyttöönottolla. Perhekeskustoimintaa rakennettiin yhdessä hyvinvointialueen kanssa. Hyvinvointialueen palveluna vanhemmuuden tukipysäkit aloittivat toimintansa ja osana Perhekeskus-rakennetta kunnan Perhevakka, Nuorisovakka ja Vekaravakka -työryhmät palautettiin uudestaan toimintaan.

Nuorten osalta syrjäytymisriskissä olevien nuorten osuus on ollut v. 2023 hieman kasvussa ja meidän tuleekin kiinnittää erityistä huomiota niiden nuorten tilanteeseen, jotka eivät ole opiskelemassa, työssä tai asepalvelusta suorittamassa. Tilaston mukaan joka viides kuntamme 18-25 -vuotias on ollut v. 2023 syrjäytymisriskissä. Myös tiedon keräämisen ja saamisen vaikeus perusopintonsa päättäneiden nuorten kohdalla on haaste, johon emme ole vielä löytäneet selätyskeinoja. Näitä nuoria on vaikea tavoittaa ja saada vastaamaan tiedonkeruuseen. Toisen asteen opiskelijoiden kouluterveyskyselyn tulokset jäävät opiskelupaikkakunnille, ilman, että meillä on mahdollista saada niitä käyttöömm.

Työikäisten osalta voidaan todeta, että Toivakan työttömyysprosentti on erittäin pieni. Työikäisten osalta ei nouse yksittäisiä indikaattoritietoja, jotka nostaisivat erityisiä huolenaiheita. Kuntana meidän on pyrittävä turvaamaan työikäisille palvelujen saatavuus ja hyvin sujuva arki. Erilaiset harrastusmahdollisuudet ja yhteisöllisyys tarjoavat hyvät eväät tasapainoiselle arjelle.

Ikääntyneiden osalta indikaattorit kertovat, että yhä suurempi osa ikääntyneistä asuu yli 75-vuotiaana omissa kodeissaan. Vanhus- ja vammaisneuvosto, jonka toimintaa koordinoi hyvinvointisuunnittelija, on toiminut ikääntyneiden äänitorvena. Ikääntyneille on järjestetty tapahtumia ja toimintaa. Senioripäiviä järjestettiin säännöllisesti yhdessä evankelisluterilaisen seurakunnan kanssa. Ikääntyneiden osalta kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen määrän kasvaminen kiinnittää huomiota tarkastelukaudella ja tämän osalta tullaan tekemään ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä.

Merkittävimpänä tekijänä Toivakan kunnan hyte-työssä voidaan nostaa esille sitä, että osana Toivakan sivistyskuntaudistusta hyvinvointisuunnittelija aloitti työssään maaliskuussa 2023 ja hänen työnsä avuksi perustettiin

poikkihallinnollinen hyvinvointityöryhmä, joka aloitti toimintansa saman vuoden elokuussa. Hyvinvointityöryhmä on toiminut asioita valmistelevana työryhmänä ilman päätäntävaltaa ja osallistunut myös konkreettisesti hyvinvoinnin edistämiseen esim. tapahtumien järjestämisessä.

Tarkastelujaksolla järjestettiin paljon erilaisia hyvinvointia ja terveyttä edistäviä tapahtumia, esimerkiksi koko kunnan hyvinvointitapahtuma lanseerattiin vuosien tauon jälkeen uudelleen. Yhdistysten ja yritysten kanssa tehtiin vahvaa yhteistyötä, mikä mahdollisti monin tavoin kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen. Maahanmuuttaneille järjestettiin kielikahvila ja muita matalan kynnyksen kohtaavia tapahtumia.

TE- ja kotoutumislainsäädännön uudistukset astuivat voimaan vuoden 2025 alusta siirtäen palvelut kunnille ja luoden myös uusia velvoitteita kunnille. Kunta valmistautui kotoutumislain uudistukseen laatimalla syksyllä 2024 kotoutumisen toimenpideohjelman, jota varten rakennettiin kotoutumisen palvelupolut niin työnhakijoille kuin työvoiman ulkopuolisille maahanmuuttaneille. Kotoutumislainsäädännön uudistukseen valmistautumisen lisäksi tarkastelukauden lopulla ryhdyttiin valmistautumaan valtakunnalliseen TE-uudistukseen.

Kokonaisuudessaan tarkastelujakson vuodet pitivät sisällään paljon rakenteellisia uudistuksia, palvelujen myllerrystä, epävarmuuksia ja toimintakentän ja vastuunjaon uudelleen hahmottamista. Toimintakentän selkeytyminen on edelleen kesken ja palvelut elävät edelleen muutoksessa. Tuleville vuosille kaavailtu kuntouttavan työtoiminnan siirtäminen kuntiin tuo taas lisää pohdittavaa kuntasektorille myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tärkeänä voimavarana myllerryksen keskellä näemme vahvan yhteistyön ja yhteisten tavoitteiden määrittelemisen oli kyseessä sitten oma kuntaorganisaatiomme tai laajempi toimijoiden verkosto. Kuntalainen ja hänen sujuva ja hyvinvoiva arkensa on tässä keskiössä.

JOHDANTO

Tämä laaja hyvinvointikertomus kertoo toivakkalaisten hyvinvointitilanteesta ja sen kehityksestä vuosina 2021–2024. Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on yksi kunnan tärkeimpiä tehtäviä. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, 6 §) määrittelee, että kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Kunnan on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho. Kuntien on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan. Lisäksi sen on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Myös Kuntalaki (410/2015, 1 §) edellyttää kunnilta asukkaidensa hyvinvoinnin edistämistä.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, 6 §) edellyttää myös sitä, että kunnan on säännöllisesti seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin ja raportoitava toteutetuista toimenpiteistä. Saman lain 7 §:n 4 momentti sanoo, että kunnan on neuvoteltava hyvinvointialueen kanssa vähintään kerran vuodessa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta.

HYVINVOINTIKERTOMUS JA -RAPORTTI TYÖVÄLINEENÄ

Hyvinvointikertomus on strateginen asiakirja ja informatiivinen kuvaus kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niiden edistämisestä. Se on kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työväline. Laaja hyvinvointikertomus valmistellaan kerran valtuustokaudessa ja sen tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään vuosittain. Valtuustolle raportoidaan myös vuosittain hyvinvoinnin ja terveyden tilanteesta ja toimenpiteistä. (thl.fi) Kuluneella valtuustokaudella on laadittu vuosittaiset hyvinvointiraportit, joiden pohjalta on koostettu tämä laaja hyvinvointikertomus vuosista 2021–2024. Vuosiraportit 2022 ja 2023 ovat noudattaneet jo laajan hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisältöä, joten sen vuoksi tämä kertomus ei laajuudeltaan juurikaan poikkea edellisten vuosien raporteista.

Myös hyvinvointialueet laativat omat hyvinvointikertomuksensa ja -suunnitelmansa. Keski-Suomen hyvinvointialueen suunnitelmat löytyvät sen [verkkosivuilta](#). Keski-Suomen hyvinvointialue päivittää suunnitelmat seuraavalle valtuustokaudelle syksyllä 2025. Tarkoituksena on, että kuntien ja hyvinvointialueiden suunnitelmat kulkevat käsi kädessä käyden keskinäistä vuoropuhelua. Myös Toivakka päivittää ja laatii hyvinvointisuunnitelmat syksyn 2025 aikana niin, että ne huomioivat uudet alueelliset suunnitelmat.

Tiedolla johtamisen merkitys korostuu erilaisten muutosten keskellä. Tietoa on paljon saatavilla ja hyvinvointitietoa kootaan säännöllisesti niin päättäjille kuin kuntalaisille. Olemme nyt päässeet tielle, jossa hyvinvointitietoa käytetään yhä enemmän päätösten ja ilmiöiden ymmärtämisen tukena. Saatavilla oleva tieto tulee jatkossakin hyödyntää monipuolisesti niin kehittämisen, seurannan, vaikutusten arvioinnin kuin päätöksenteonkin tukena. Myöskin kunnissa toteutettaviin tiedonkeräämisiin, kuten TEAviisari, vastaamme toimintamallimme mukaisesti yhteistyössä poikkihallinnollisesti.

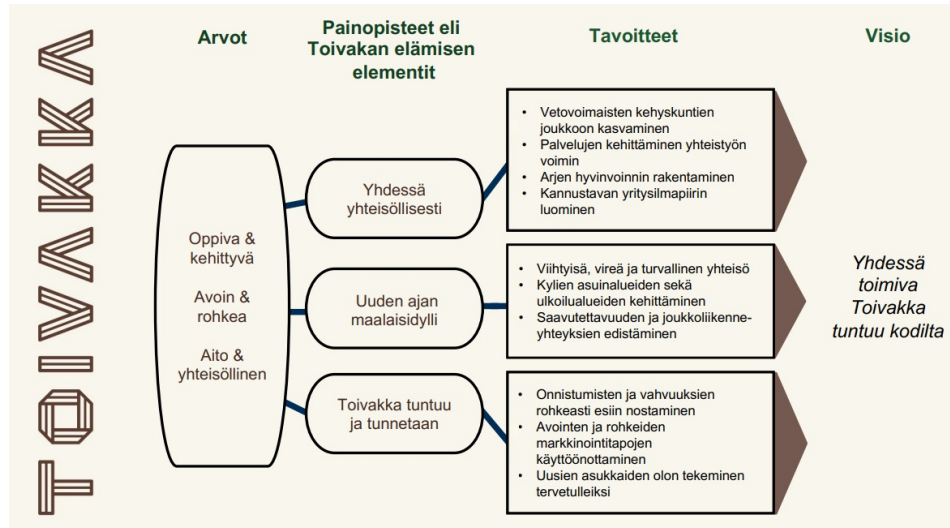
KERTOMUKSESSA KÄYTETTÄVÄT TILASTOT JA VERTAILUKUNNAT

Laajassa hyvinvointikertomuksessa Toivakan kunnan hyvinvoinnin indikaattoreiden tuloksia verrataan koko maan ja Keski-Suomen ts. hyvinvointialueen tasoon. Vertailukuntinamme toimivat Joutsa, Uurainen, Konnevesi ja Petäjävesi. Kriteereinä vertailukunnille on esimerkiksi lähes vastaava väkiluku sekä etäisyys ja sijainti maakunnan keskustaupunkiin Jyväskylään nähden.

Raportissa käytettävä tilastotieto on virallisista lähteistä hankittua tietoa. Tilastotietoa kerätään kunnan tai alueen väestön terveydestä, hyvinvoinnista ja palveluista. Lähteinä on käytetty mm. Sotka.net tilastopalvelua, TEAviisaria, Kelasto Kelan tilastotietokantaa ja Tilastokeskuksen tilastoja. Kertomus on luotu Sähköinen hyvinvointikertomus -työkalulla, joka kerää tilastotietoa erilaisista tietokannoista. Tämä hyvinvointikertomus pohjautuu laajan hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällön asetusluonnokseen 18.6.2025 (1. versio laadittu 3.10.2022), jossa on määritelty erilaisia indikaattoreita vähimmäistiedon tuottamiseksi. Käytämme tarkastelussa mahdollisimman laajasti näitä indikaattoreita, siltä osin kun tietoa on ollut kuntamme osalta saatavilla.

KUNTASTRATEGIA HYVINVOINTITYÖN POHJANA

Kuntastrategia on kunnanvaltuuston hyväksymä strategia, josta kunnan kaikki keskeisin päätöksenteko, suunnittelu ja kehittäminen johdetaan. Kuntalain 37§ mukaisesti kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa valtuusto päättää kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Toivakassa laadittiin vuonna 2022 uusi kuntastrategia, joka ohjaa myös kunnan hyvinvointityötä. Vuosille 2022-2030 laaditun kuntastrategian mukaisesti Toivakka asuin ympäristönä rakentuu seuraavista lähtökohdista:

HYVINVOINTITYÖSKENTELY VALTUUSTOKAUDELLA 2021-2024

Hyte-työtä on rakennettu tarkastelujaksolla valtavan suurien muutosten keskellä. Suurin muutos tarkastelujaksolla liittyy sosiaali- ja terveystalouden järjestämisen valtakunnalliseen muutokseen vuoden 2023 alusta, jolloin sote-palvelut siirtyivät kunnilta hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Vastinparien ja yhdyspintatyön hahmottaminen ovat ottaneet aikansa ja kehitys jatkuu edelleen. Hyvinvointialueella on ollut YT-neuvotteluja ja organisaation rakenteen tiivistämistä. Hyvinvointialueen palveluverkkosuunnitelmaa on laadittu alueellisesti peilaten sitä myös tila- ja kiinteistösuunnitelmaan. Palveluverkkosuunnitelman myötä Toivakka oli yksi niistä kunnista, joissa palvelujen tarjonta omalla terveysasemalla hieman supistui sote-palvelupisteesi määrittelyn myötä. Toisaalta käyttöön otettava omalääkärimalli parantaa nykyistä lääkäripalvelua ja sen vaikutukset näkyvät vasta jonkin ajan kuluttua. Toisen vaiheen palveluverkkotyö käynnistyy hyvinvointialueella ensi vuonna ja todennäköisesti palvelut tulevat vielä muokkaututumaan hyvinvointialueen taloustilanteen ollessa heikko.

Kunnan hyvinvointisuunnittelija aloitti tehtävässään maaliskuussa 2023 kunnan sivistys- ja hyvinvointipalveluissa. Tehtävä tuli täytettäväksi vuoden 2023 alusta osana hyvinvointialue- ja sivistyskuntaudistusta sekä Toivakan kunnan organisaatiouudistusta. Hyvinvointisuunnittelija työtä tukemaan muodostettiin hyvinvointityöryhmä, joka aloitti toimintansa elokuussa 2023. Hyvinvointityöryhmään on nimetty kuusi jäsentä ja he edustavat kunnan eri palvelualueita tehden poikkihallinnollista työtä hyvinvointityöryhmässä. Ryhmän työskentelyä johtaa hyvinvointisuunnittelija. Hyvinvointityöryhmä taustavalmistelee hyvinvointisuunnittelijan johdolla päätöksentekoon tulevia asioita hyvinvoinnin näkökulmasta, eikä sillä ole päätäntävaltaa. Hyvinvointityöryhmä osallistuu asiantuntemuksellaan kunnan hyvinvoinnin kehittämiseen ja tarvittaessa hyvinvointityöryhmään kutsutaan ulkopuolisia asiantuntijoita täydentämään ryhmän työskentelyä. Kunnanvaltuusto on linjannut kunnan hallintosäännön päivityksen myötä, että ryhmässä ei ole poliittista edustusta. Tarkastelujaksolla osa hyvinvointityöryhmän jäsenistä on aloittanut tehtävissään kesken tarkastelukauden, joten tämä vaikuttaa luonnollisesti siihen, kuinka kehitystä neljän vuoden ajalta on pystytty laajakatseisesti hahmottamaan. Vuosittaiset raportit on laadittu tarkastelujakson alkupäässä eri laajuudessa ja eri tahojen toimesta kuin tarkastelujakson loppupäässä, joten tämäkin on huomioitava tarkastelujen kattavuudesta puhuttaessa.

Kuntien laaja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen poikkihallinnollisuutta ja yhteistyötä edellyttävä tehtävä hahmottuu hyvin seuraavasta Kuntaliiton laatimasta kuvasta:

Laaja-alainen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuntien toiminnassa

Lähde: Kuntaliitto

Toivakassa on laadittu tarkastelun kohteena olevalla ajanjaksolla vuosittaiset hyvinvointiraportit, joihin tämä vuodelt 2021-2024 kokoava hyvinvointikertomus pohjautuu. Tiedon välittäminen ja tiedon tuottaminen on yksi keskeinen hyte-työskentelyn tehtävä. Kunta on tehnyt omaa tiedonkeruuta erilaisin kuntalais- ja asiakaskyselyin ja kunnalla onkin tärkeä rooli juuri kuntalaisten kokemustiedon kokoajana. Tilastollista tietoa saamme esimerkiksi kouluterveyskyselyistä ja hyvinvointialueen palvelujen tilastoista. Kouluterveyskyselyt osuvat tarkastelujaksolla vuosiin 2021 ja 2023, joten aivan tuoretta kouluterveyskyselyä ei ole kattavasti käytettävissä raportointiajankohtana. Joitakin yksittäisiä indikaattoreita valmistui tuoreimmasta kyselystä kesän 2025 aikana tarjoten ajankohtaista tietoa.

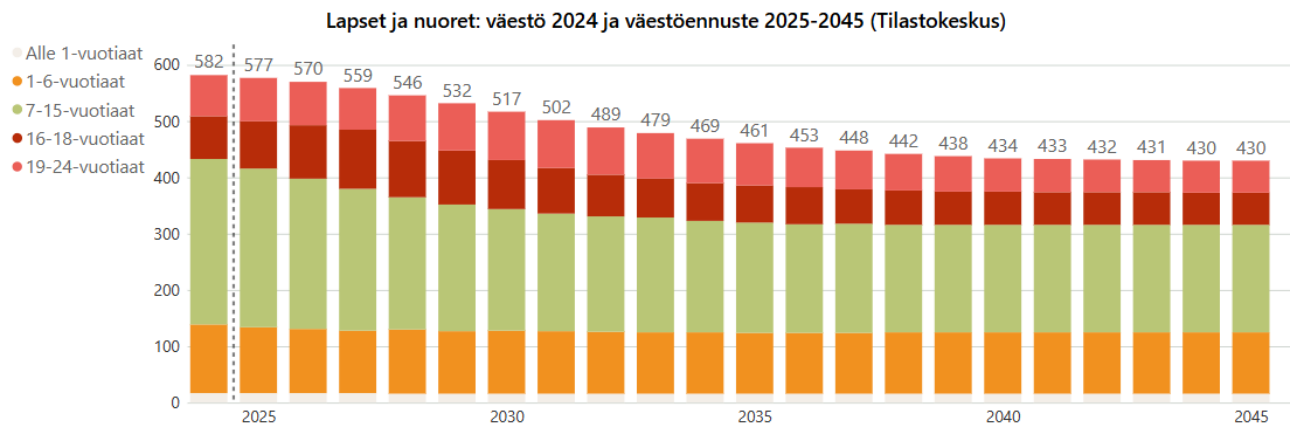
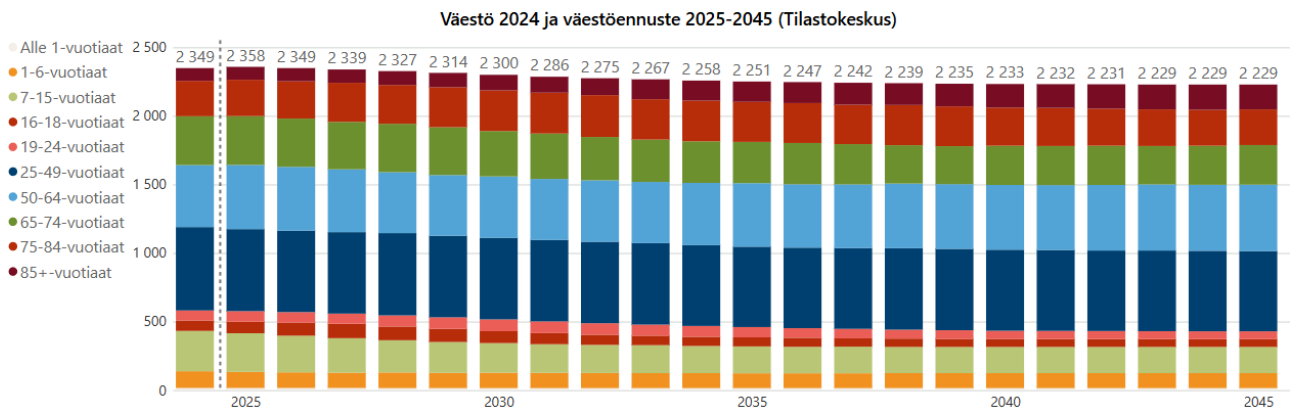
OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA JA KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2021 - 2024

VÄESTÖ

Tarkastelujakson alkupäässä Toivakan väkiluku koki kasvuvuoden vuonna 2022 (2407 asukasta), mutta väkiluku kääntyi tarkastelujakson edetessä laskuun. Vuoden 2024 lopussa Toivakan väkiluku oli 2349 henkeä.

Tulevien vuosien tilastoennuste on, että väkiluku edelleen laskee ja ikääntyneiden osuus väestöstä kasvaa. Syntyvyyden odotetaan hieman laskevan. Vaikka lasten ja nuorten määrän ennustetaan laskevan, Toivakka tulee kuitenkin edelleen tulevina vuosina olemaan Keski-Suomessa niiden kuntien joukossa, joissa lasten ja nuorten määrä on melko suuri suhteessa koko väestöön. Kuntana teemme parhaamme, jotta kehitymme väkiluvultamme elinvoimaisena kasvukuntana.

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Kuntien valtionosuuksiin tuli vuoden 2023 alussa uusi laskentatekijä: hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen HYTE-

kerroin. Tällä on haluttu varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sote-uudistuksen jälkeenkin. Vuonna 2024 HYTE-perustein kuntien kesken jaettiin valtionosuutta n. 100 milj. euroa. Keskimäärin tätä rahaa jaettiin 17,50 euroa asukasta kohti. Vaihteluväli eri kuntien kohdalla oli noin 7 eurosta 21 euroon. Luvut laskivat hivenen vuodesta 2023, jolloin HYTE-perustein kuntien kesken jaettiin 106 854 028 euroa. Keskimäärin tätä rahaa jaettiin 18,23 euroa asukasta kohti. Vaihteluväli eri kuntien kohdalla oli noin 7,50 eurosta 22 euroon. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen pohjautuva valtionosuus on uudenlainen, sillä kunta voi vaikuttaa sen muodostumiseen omilla toimillaan. Aikaisemmin valtionosuuksien keskeinen periaate on ollut se, että niiden määrä perustuu kunnan lakisääteisten palvelutehtävien laskennallisiin kustannuksiin.

HYTE-KERROIN

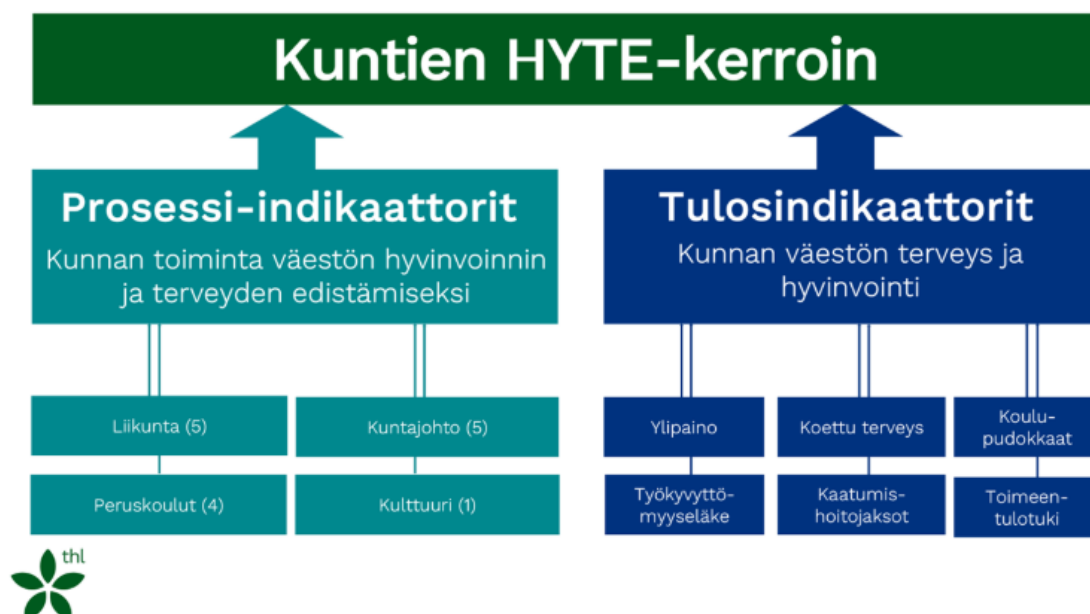
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä pyritään varmistamaan kuntien aktiivinen toiminta kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. (www.thl.fi)

Lisäosan suuruus määräytyy kahdenlaisten indikaattoreiden (yhteensä 21 kpl) perusteella:

- Toimintaa kuvaavat prosessi-indikaattorit (15 kpl) mittaavat nykytilannetta ja niiden avulla pyritään selvittämään, millaista kunnan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen työ on mittaushetkellä. Prosessi-indikaattorit mittaavat laajasti tekemisiä aina johtamisesta, seurannasta ja arvioinnista, resursseista ja kuntalaisten osallisuuden edistämisestä käytännön tason tekemiseen. Indikaattorit kiinnittävät huomion myös työn pitkäjänteisyyteen ja suunnitelmallisuuteen.
- Tuloksia kuvaavat tulosindikaattorit (6kpl) mittaavat muutosta kuntalaisten hyvinvoinnissa ja terveydessä.

Tulosindikaattorit on valittu seuraavien periaatteiden mukaan:

- o Kunta voi omalla toiminnallaan vaikuttaa indikaattoreihin.
- o Eri ikäryhmät ovat edustettuina.
- o Jotta kunnan väestörakenne, sairastavuus tai työttömyystilanne ei vaikuttaisi tulokseen, mitataan tulosindikaattoreissa lähtökohtaisesti muutosta.
- o Tavoite on, että kunnat olisivat mahdollisimman paljon samalla viivalla ja niillä on mahdollisuus saada todettavia, hyviä muutoksia näissä asioissa aikaan.
- o Tulosindikaattoreista lasketaan kahden viimeisimmän vuoden tai mittausajankohdan erotus kuvaamaan tapahtunutta muutosta (skaalatut HYTE-indikaattorit). Jos jonkin indikaattorin arvo on jo tavoitetilanteessa, saa kunta sen osalta maksimipisteet.

Kuntien HYTE-kertoimen indikaattorit. Lähde: [THL](#)

TEAvisari

Kuten edellä on mainittu, HYTE-kertoimen tieto perustuu osaksi suoraan kunnilta kerättyyn tietoon, jota kerätään TEAvisarilla. TEAvisari on työväline kunnille kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveydenedistämistoiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Suoraan kunnista kerättävät tiedot kuvaavat terveydenedistämisaktiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL kerää kahden vuoden välein näitä tietoja kunnan eri toimialoilta. Tiedonkeruilla selvitetään esimerkiksi toimenpiteitä, resursseja ja poikkeushallinnollisia toimintakäytäntöjä. TEAvisari mittaa siis toimintaa ja resursointia. Mittaaminen keskittyy organisaatioiden kykyyn integroida hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen organisaation perustoimintaan, niin että saavutetaan vaikutuksia kuntalaisten hyvinvoinnissa ja terveydessä. Lisää tietoa Toivakan osalta TEAvisarista täältä.

TEAvisarin pistemäärien kehitys tarkastelujaksolla Toivakan kunnan osalta näkyy alla olevasta kuvasta.

Pisteet	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Kaikki sektorit	52	54	58	62	62	66	71	65	68	67	65	64
Kuntajohto	..	65	..	71	..	58	..	73	..	74	..	70
Perusopetus	..	65	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Lukiokoulutus	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Liikunta	39	..	18	..	60	..	75	..	46	..	55	..
Hyvinvointialueet	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Kulttuuri	..	39	..	48	..	65	..	..	..	..	..	..

Lähde: [Tulokset - TEAvisari - Terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä](#)

Tarkastelujaksolla huomattiin haasteita TEAvisariin vastaamisen osalta. Havaittavissa oli vastausten puutteellisuus ja kysymyksiä koskevat virhetulkinnat. TEAvisariin vastaamiseen alettiin kiinnittää voimakasta huomiota syksyllä 2023, koska oli havaittu, että TEAvisari ei tuota meille riittävästi tietoa tai tule huomioduksi

edellyttämälläään tavalla toimintojen suunnittelussa. Nyt olemme hyvällä tiellä TEAviisariin vastaamisen osalta, mutta edelleen tulee korostaa TEAviisariin vastaamisen merkitystä myös kunnan saamien HYTE-valtionosuuksien kerryttäjänä. Vastaamisessa tulee korostua huolellisuus ja poikkihallinnollinen yhteistyö.

KUNTALIITON HYVINVOINTI-INDIKAATTORI

Kuntaliiton hyvinvointi-indikaattori kertoo, että toivakkalaiset voivat erittäin hyvin. Tuorein saatavilla oleva tieto on vuodelta 2023. Hyvinvointi-indikaattori on koonti-indikaattori, joka muodostuu kolmesta eri osa-alueesta. Jokaisella osa-alueella on omat määrittävät indikaattorit, joista jokainen suhteutetaan kaikkien kuntien saamien arvojen kesken. Osa-alueet saavat omat kokonaistuloksensa. Näiden perusteella lasketaan lopullinen tulos, joka on suhteutettu keskiarvoon (100).

Jaottelu perustuu Erik Allardtin hyvinvoinnin osa-alueet -jaotteluun. Osa-alueet indikaattorissa ovat:

Having (elintaso)

- Veronalaiset tulot, /1000as
- Toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvat henkilöt, %asukkaista
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- Sairastavuus-indeksi, ikävakioitu
- Ahtaasti asuvat %
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Loving (yhteisyyssuhteet)

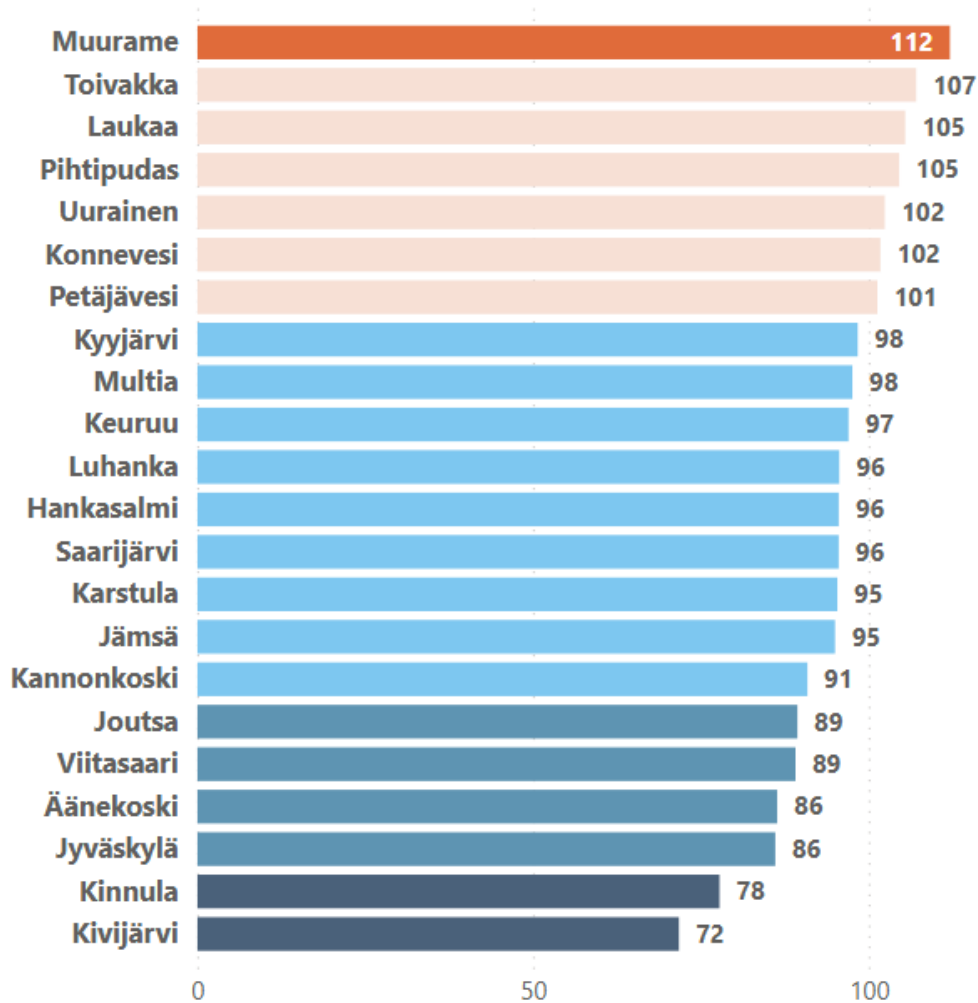
- Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit yhteensä / 1 000 asukasta
- Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, psykiatria / 1000 18 vuotta täyttänyttä
- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / as
- Yhden hengen asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista

Being (itsensä toteuttaminen)

- Äänestysaktiivisuus
- Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta
- Kirjastolainausten kokonaismäärä

Muuttujiksi on pyritty valitsemaan mahdollisimman hyvin osa-alueita kuvaavat indikaattorit. Valintaa on rajoittanut tarve saada tieto jokaisesta kunnasta.

Hyvinvointi-indikaattori

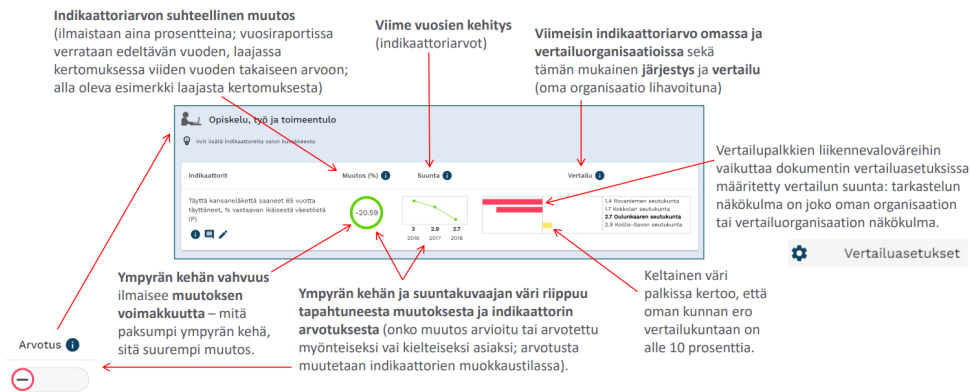
Hyvinvointi-indikaattori v. 2023. Lähde: [Kuntaliitto](#)

INDIKAATTOREIDEN TULKINTA

Hyvinvointikertomus 2021-2024 esittelee kaikki tulokset HYTE-kertoimen osalta ja tarjoaa tietoa Toivakan kunnan tilasta ja kehityksestä ja kuntalaisista väestöryhmittäin. Skaalatut HYTE-kertoimen tulosindikaattorit puolestaan tarjoavat vertailutietoa siitä, kuinka kunnalla sujuu HYTE-työ muihin Suomen kuntiin verrattuna.

Toivakan osalta kaikista vähimmäistietosisällön mukaisista indikaattoreista ei ollut tähän raporttiin tietoa saatavilla. Näin ollen raportti ei käsittele kaikkia vähimmäistietosisällön mukaisia tekijöitä. Syynä tiedon puuttumiseen voi olla esimerkiksi se, että Toivakka on väestömäärältään niin pieni kunta, että tilastollisesti ei välttämättä hyvin pienen vastaajajoukon tulosta voida julkaista. Myöskin erilaiset uudistukset ja hyvinvointialueelle siirtyminen on katkaissut joidenkin indikaattoritietojen keräämisen tai muuttanut indikaattoreita sekä tiedon keräämisen tapaa.

Indikaattoritiedon tulkinta

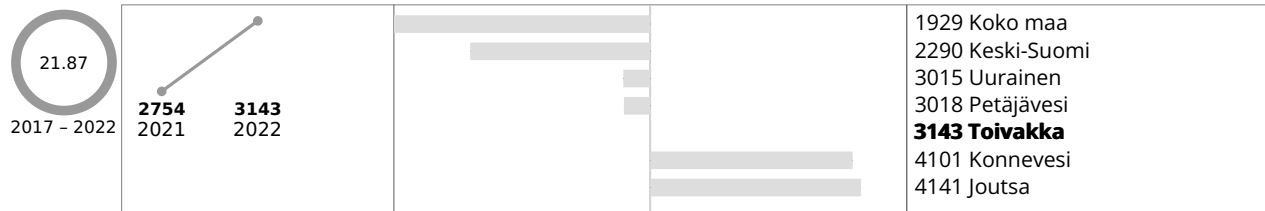
Vertailupalkissa liikennevalovärit tarkoittavat seuraavaa: Indikaattorin kohdalla suhteellista muutosta kuvaava ympyrä on vihreä, jos muutos on myönteinen ja punainen, jos muutoksen suunta on kielteinen. Luku ympyrän sisällä kertoo muutoksen suuruudesta. Tässä laajassa kertomuksessa tarkastelujakso, jonka aikana tapahtunutta muutosta ympyrä kuvaa, on pidempi kuin neljä vuotta ja vaihtelee indikaattoreittain. Palkkikuvaajassa oikeassa reunassa vihreä palkki kertoo, että Toivakan kohdalla tilanne on parempi kuin vertailukohteessa. Keltainen palkki tarkoittaa että Toivakan ero vertailualueeseen on melko pieni, alle 10 %. Punainen palkki vertailualueen kohdalla kertoo, että Toivakan osalta tilanne on huonompi kuin vertailukohteessa. Harmaa väri kuvaajissa kertoo, että indikaattorille ei ole arvotettu suuntaa toivotusta ja ei-toivotusta suunnasta. Ympyrä on myös silloin harmaa, jos muutos on ollut hyvin pieni.

TALOUS, HYTE-KERROIN JA ELINVOIMA

Talous

Tulot

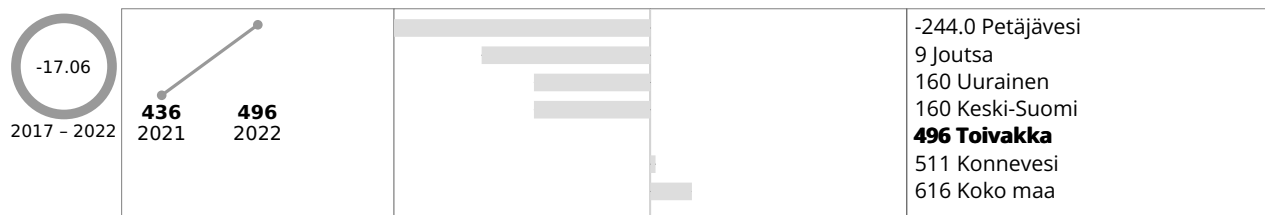
Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas (-2022)

2024: 1005 €/asukas

2023: 1158 €/asukas

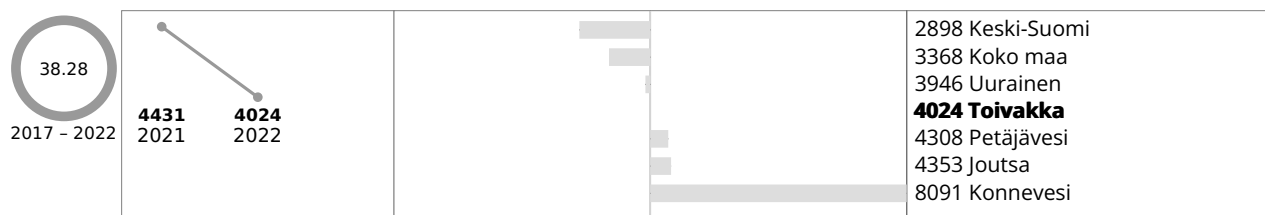
Vuosikate, euroa / asukas (-2022)

2024: 605 €/asukas

2023: 1490 €/asukas

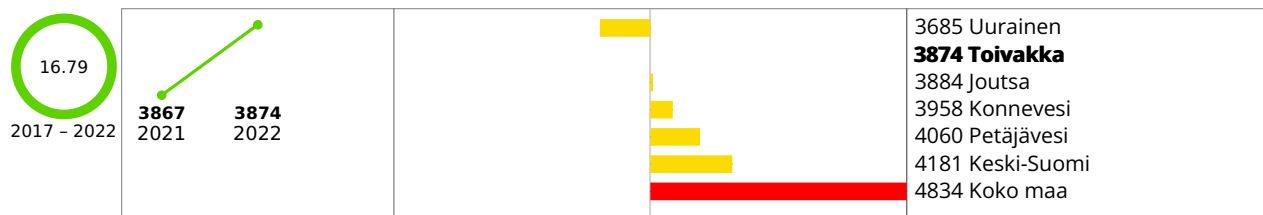
Lainakanta 31.12., euroa / asukas (-2022)

2024: 2614 €/asukas

2023: 2984 €/asukas

Verotulot, euroa / asukas (-2022)

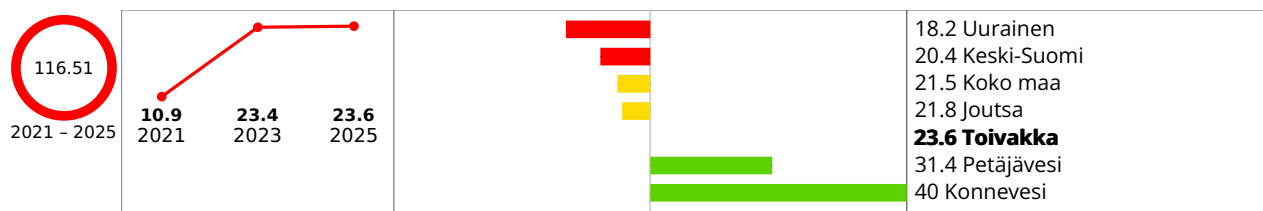

2024: 2335 €

2023: 2247 €

HYTE-kerroin

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

TULOSINDIKAATTORI: Indikaattori ilmaisee terveydentilansa keskinkertaiseksi, melko huonoksi tai huonoksi kokevien peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa. Toivakassa lähes neljännes 8. ja 9. luokkalaisista on kokenut vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä terveytensä keskinkertaiseksi tai sitä huonommaksi. Vuonna 2025 osuus on lähes sama. Koronalla on ollut varmasti omat jälkensä nuorten terveydentilan kokemuksiin, mutta on vaikea sanoa, onko sillä heijastusta yhä v. 2025 tuloksiin. Myös myöhemmin tässä raportissa esille tuleva nuorten liikkumattomuus saattaa olla yhteydessä koettuun terveydentilaan. Jos terveydentilaa ajatellaan psykofyysisenä kokonaisuutena, saattaa myöhemmin raportissa esille tulevalla yksinäisyyden kokemisella olla myös yhteyttä esimerkiksi henkiseen terveydentilaan. Vaikka osuus on tarkastelujaksolla noussut, on se vain hieman korkeampi kuin koko maassa. Tavoitetila kunnille on 5 % ja siihen on vielä reilusti matkaa.

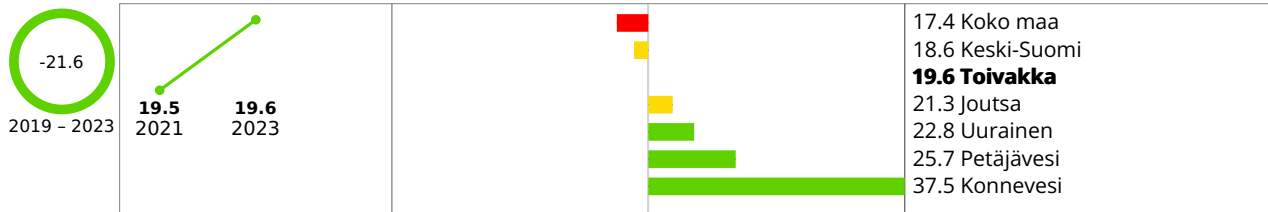
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Jokaisen skaalatun tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu.

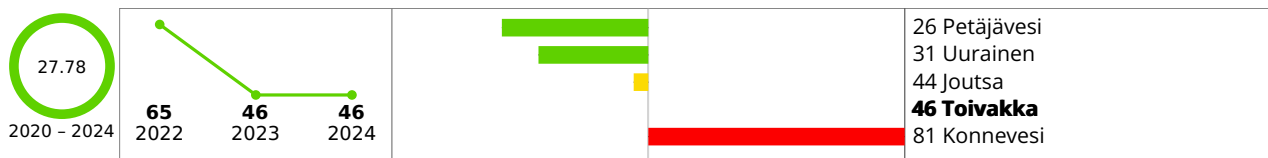
Terveydentilansa keskikertaiseksi tai huonoksi kokevien 8. ja 9. luokkalaisten osuus kasvoi selvästi vuodesta 2021 vuoteen 2023 ja muutossuunnan ollessa negatiivinen, jäi skaalattu indikaattoriluku heikoksi.

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

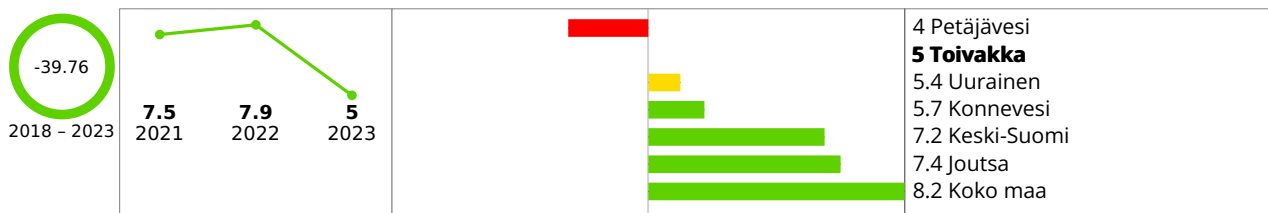
TULOSINDIKAATTORI: Indikaattori ilmaisee painoindeksiin perustuen ylipainoisten peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa. Toivakassa ylipainoisten osuus on tarkastelujakson mittuskerroilla pysynyt lähes samana. Vertailukuntiin verrattuna toivakkalaisilla 8. ja 9. luokkalaisilla on ollut ylipainoa hieman vähemmän. Verrattuna koko maahan tai Keski-Suomeen, ylipainoa on meillä esiintynyt hieman enemmän. Tavoitetila kunnille on 5 %

Ylipaino, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Indikaattori ilmaisee kahden viimeisimmän mittauksen välillä tapahtuneen muutoksen painoindeksiin perustuen ylipainoisten peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisten prosenttiosuudessa kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa. Jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

TULOSINDIKAATTORI: Indikaattori ilmaisee koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17 - 24-vuotiaiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Koulutuksen ulkopuolelle jääneillä tarkoitetaan henkilöitä, jotka ko. vuonna eivät ole opiskelijoita tai joilla ei ole tutkintokoodia eli ei perusasteen jälkeistä koulutusta. Väestötietona käytetään keskiväkilukua. Koulutustiedot kerätään tutkintorekisteriin suoraan oppilaitoksilta.

Yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittyminen on vaikeampaa niille nuorille, jotka eivät peruskoulun jälkeen suorita toisen asteen koulutusta. Hyvinvointiongelmien tiedetään usein kasautuvan: peruskoulun jälkeistä jatkotutkintoa vaille jäävillä nuorilla on enemmän toimeentulon ja mielenterveyden ongelmia ja riski jäädä ulkopuoliseksi.

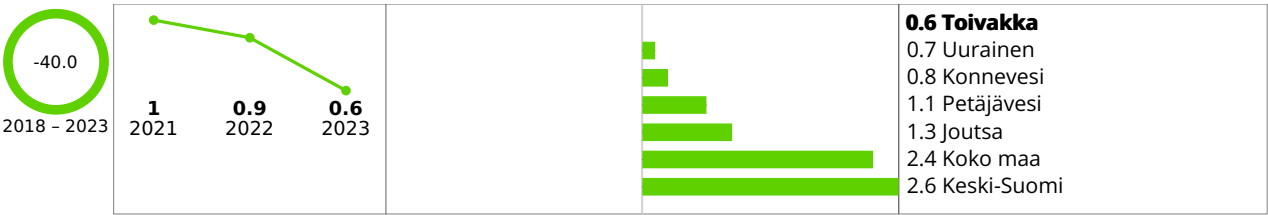
Saavutimme kunnille asetetun tavoitason v. 2023 ja tilanne on ollut vertailukohteisiin nähden parempi ainoastaan Petäjävedellä. Tavoitetila kunnille on 5 %. Vuoden 2024 tietoa ei ole kirjoitushetkellä saatavilla.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Indikaattori ilmaisee kahden viimeisimmän mittauksen välillä tapahtuneen muutoksen koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17 - 24-vuotiaiden prosenttiosuudessa vastaavanikäisestä väestöstä. Jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

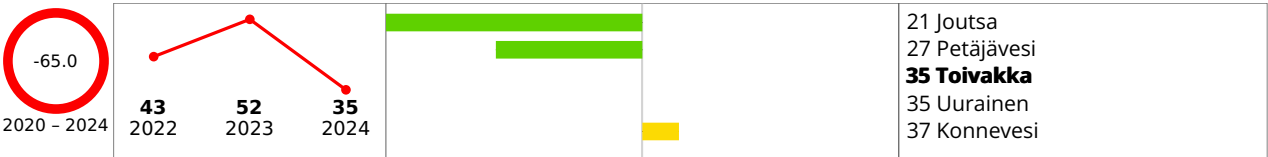

TULOSINDIKAATTORI: Indikaattori ilmaisee toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvien 25 - 64-vuotiaiden pitkäaikaisasiakkaiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä kalenterivuoden aikana. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet ovat vuoden aikana vähintään 10 kuukautena toimeentulotukea saaneita.

Toivakassa pitkäaikaisen toimeentulotuen saajien osalta on ollut näkyvissä hienoista laskua vuosien 2021-2023 välillä. Prosenttiosuus on myös selkeästi alhaisempi kuin koko maassa tai Keski-Suomessa. Myös verrokkikuntiin nähden toimeentulotuen saajien osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on ollut alhaisempi.

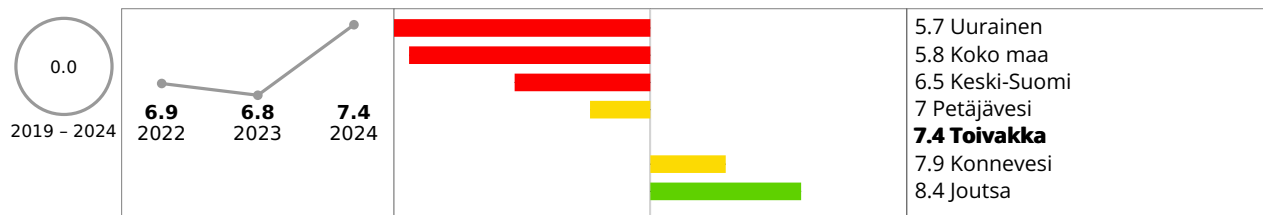
Tavoitetila kunnille on 0,5 % ja olemme melko lähellä tätä tavoitetta. Meillä Toivakassa on pieni työttömien osuus maakunnallisestikin tarkasteltuna ja tämä selvästikin heijastuu toimeentulotuen saajien osuuteen positiivisesti. Vuoden 2024 tietoa ei ole kirjoitushetkellä saatavilla.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Indikaattori ilmaisee kahden viimeisimmän mittauksen välillä tapahtuneen muutoksen toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvien 25 - 64-vuotiaiden (viitehenkilö ja puoliso) pitkäaikaisasiakkaiden prosenttiosuudessa vastaavanikäisestä väestöstä kalenterivuoden aikana. Jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu.

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

TULOSINDIKAATTORI: Indikaattori ilmaisee työkyvyttömyyseläkettä vuoden lopussa saaneiden 25 - 64-vuotiaiden osuuden prosentteina vastaavanikäisestä väestöstä. Väestösuhteutuksessa on käytetty Kelan vakuutettua väestöä. Yksilölliset varhaiseläkkeet sisältyvät työkyvyttömyyseläkkeisiin. Tilastossa ovat mukana henkilöt, jotka saivat työkyvyttömyyseläkettä joko työeläke- tai kansaneläkejärjestelmästä tai molemmista järjestelmistä.

Työkyvyttömyyseläkkeen saaminen ilmaisee pitkäaikaista tai pysyvää työkyvyttömyyttä. Yleisimmät sairausryhmät sen taustalla ovat mielenterveyden häiriöt ja tuki- ja liikuntaelinten sairaudet, yksittäisistä sairauksista depressio ja selkäsairaudet. Työkyvyttömyys ilmentää vain osin sairastavuutta, sillä eläkkeelle hakeutumiseen vaikuttaa myös mm. henkilön taloudellinen tilanne ja työttömyys. Sairauksien esiintyvyyden tarkasteluun työkyvyttömyyseläkkeet soveltuvat siten vain varauksin. Aikasarjojen tulkinnassa on otettava huomioon, että vanhimmissa ikäryhmissä yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajojen muutokset ovat vaikuttaneet eläkkeellä olevien määrään. Myös pitkäaikaistyöttömyys ja työttömyyseläkkeellä olevien määrä ovat vaikuttaneet työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrään. Indikaattorista on myös huomattava, että lukuja ei ole vakioitu iän suhteen. Indikaattorin sisältöä tulkittaessa on otettava huomioon yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajojen muutokset sekä muiden etuuksien vaikutus työkyvyttömyyseläkkeiden käyttöön erityisesti vanhimmissa ikäryhmissä (työttömyyseläke ja ns. eläkeputki, julkisen sektorin ammatilliset vanhuuseläkeiät, osa-aikaeläke).

Toivakan kunnassa työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus on noussut kohti tarkastelujakson loppua. Toivakassa on prosentuaalisesti hieman suurempi osuus henkilöitä työkyvyttömyyseläkkeellä kuin Keski-Suomessa tai koko maassa.

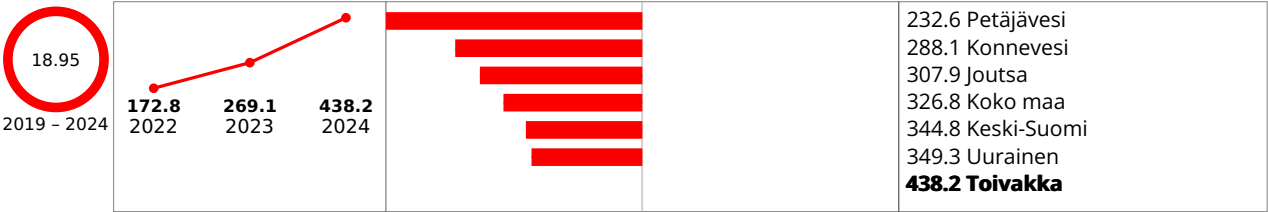
Tavoitetila kunnille on 5 %.

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori

Indikaattori ilmaisee kahden viimeisimmän mittauksen välillä tapahtuneen muutoksen työkyvyttömyyseläkettä vuoden lopussa saaneiden 25 - 64-vuotiaiden prosenttiosuudessa vastaavanikäisestä väestöstä. Jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

TULOSINDIKAATTORI: Indikaattori ilmaisee vuoden aikana kaatumisen tai putoamisen vuoksi sairaanhoitoa saaneiden 65 vuotta täyttäneiden potilaiden hoitojaksojen lukumäärän kymmentä tuhatta vastaavanikäistä asukasta kohti. Väestötietona käytetään keskiväkilukua. Sairaalahoido sisältää sekä julkisen sektorin (kunnat, kuntayhtymät ja valtio) että yksityisen sektorin järjestämän sairaalahoidon.

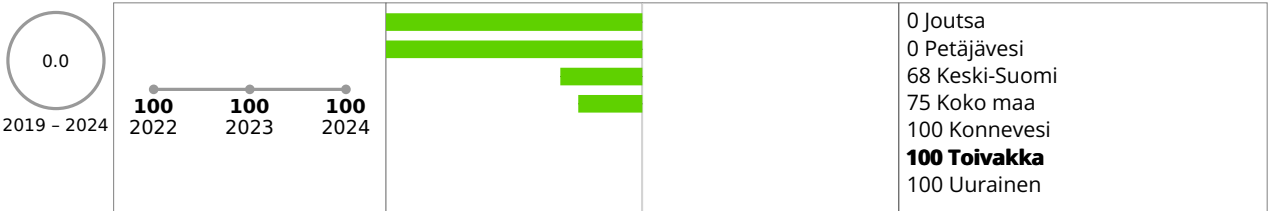
Toivakassa hoitojaksojen määrä on noussut tarkastelujaksolla tasaisesti. Tavoitetila kunnille on alle 230 hoitojaksoa ja 2024 määrä on ollut tämä jo lähes tuplana. Vertailussa muihin kuntiin ja Keski-Suomeen sekä koko maahan Toivakan tilanne on huolestuttava, sillä aikaisempien vuosien hyvä tulos ja asema vertailukohteisiin nähden on muuttunut paljon. Indikaattoria on seurattava ja selvitettävä, voidaanko kunnan toimilla, esim ikääntyneille jaettavilla liukuesesteillä vaikuttaa asiaan. Myös ELY:n ylläpitämien kevyenliikenteen väylien talvikunnossapidon laatu on puhututtanut viime vuosina ja asia tulisi pitää edelleen aktiivisessa keskustelussa. Kuntalaisten aktiivisuus ilmoittaa ELY:lle heikosta talvikunnossapidosta on tärkeää asiantilan korjaamiseksi. Kaatumisen ehkäisyssä tehdään yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori

Indikaattori ilmaisee kahden viimeisimmän mittauksen välillä tapahtuneen muutoksen vuoden aikana kaatumisen tai putoamisen vuoksi sairaanhoitoa saaneiden 65 vuotta täyttäneiden potilaiden hoitojaksojen lukumäärässä kymmentä tuhatta vastaavan ikäistä asukasta kohti. Jokaisen tulosindikaattorin kohdalla kaikkien kuntien suurimmasta erotuksesta tulee arvo, jolla tulosindikaattorista saa sata pistettä ja kaikkien kuntien pienimmästä erotuksesta arvo, jolla tulosindikaattorista saa nolla pistettä. Loput pistemäärät nollan ja sadan pisteen välillä määräytyvät sen mukaan, mihin kohtaan erotusten vaihteluväliä kunnan erotus osuu. Jos osuus on 230 hoitojaksoa tai vähemmän 10 000 vastaavan ikäisistä asukasta kohti, muutosta ei enää edellytetä, vaan kunta saa tästä indikaattorista 100 pistettä.

Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista

PROSESSI-INDIKAATTORI: Indikaattori ilmaisee raportoidaanko valtuustolle vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista. 0 pistettä: Ei. 100 pistettä: Kyllä

Toivakassa on laadittu vuosittain hyvinvointiraportti.

Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista

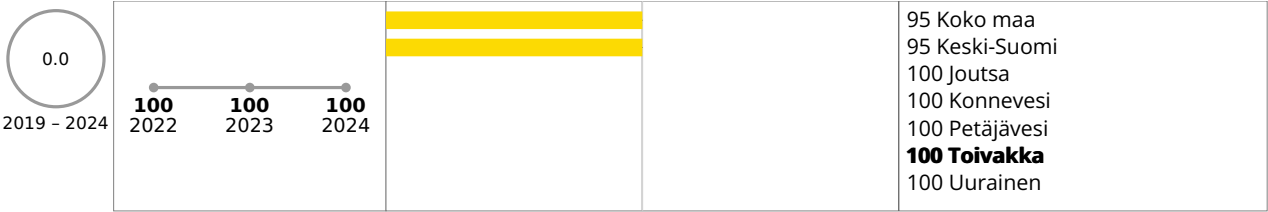
PROSESSI-INDIKAATTORI: Mittareista sopiseen tulee kiinnittää tulevana vuosina huomiota talousarviota laadittaessa.

Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen

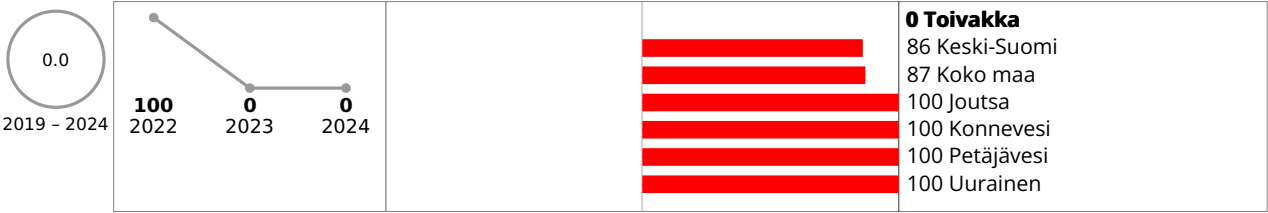
PROSESSI-INDIKAATTORI: Tämä on otettu tarkastelujakson loppupuolella käytännöksi ja tulee näkymään tulevien vuosien raporteissa.

Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

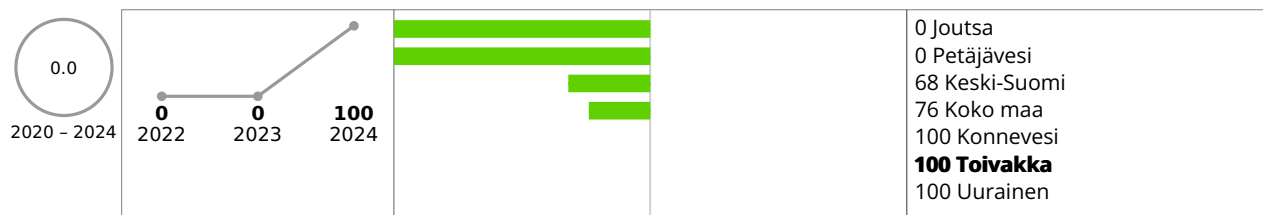
PROSESSI-INDIKAATTORI: Kunnassa työskentelee hyvinvointisuunnittelija.

Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja

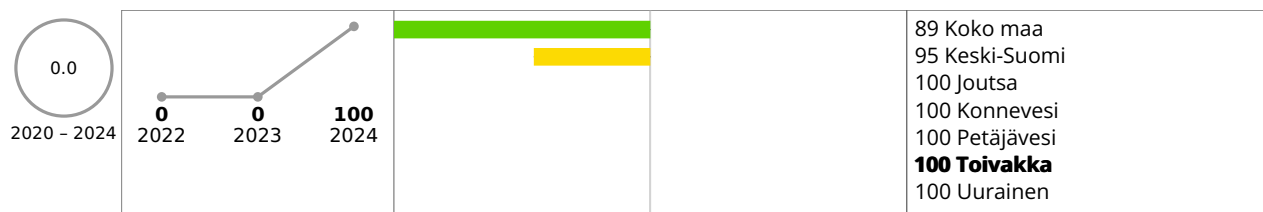
PROSESSI-INDIKAATTORI: Kunnassa osallistetaan väestöryhmiä suunnitteluun ja kehittämiseen. Tulevana vuosina tämä tulee näkymään myös indikaattoripisteissä.

Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa

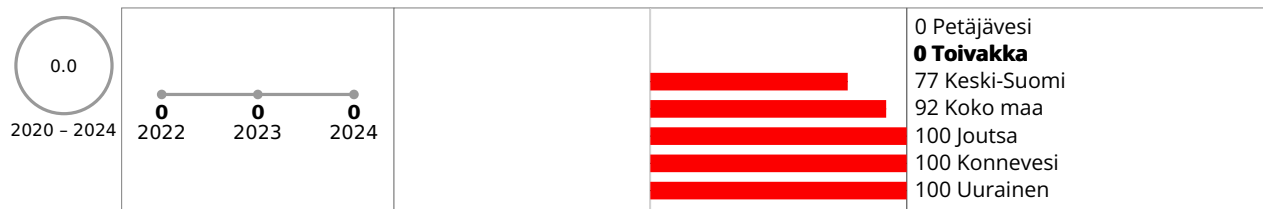
PROSESSI-INDIKAATTORI: Liikunta-aktiivisuutta raportoidaan esim. Move -mittauskoosteen ja kouluterveyskyselyn kautta.

Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen

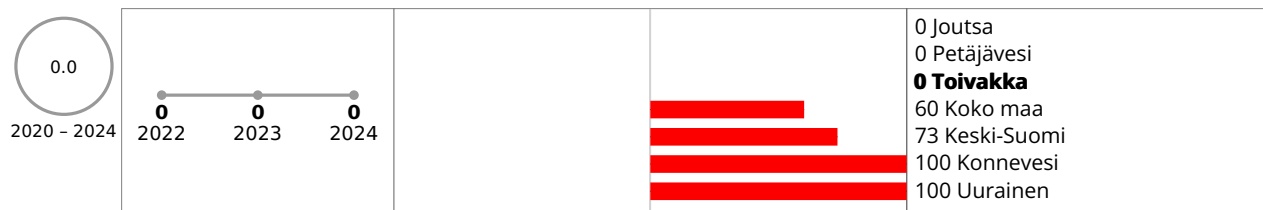
PROSESSI-INDIKAATTORI: Kunnassa järjestetään esim. yhteisöjen iltoja järjestöille ml. liikuntaseurat.

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille

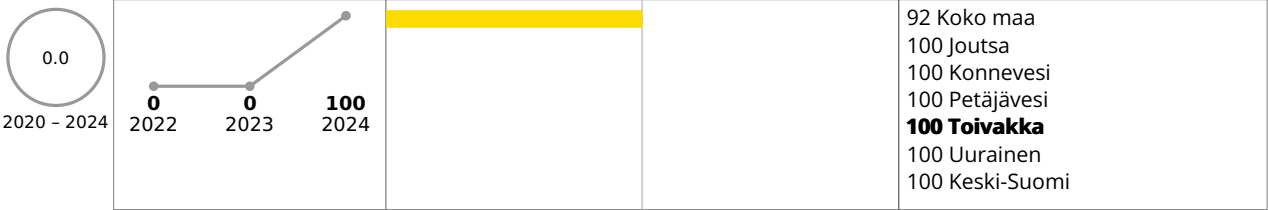
PROSESSI-INDIKAATTORI: Kysymys on TEAviisarissa muotoiltu niin, että kunta järjestää liikkumisryhmiä seuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille. Vastauksen mukaan kunta ei järjestä tällaisia ryhmiä, vaikka niitä kunnassa järjestetäänkin esim. Puulan seutuopiston toimesta. Kunta on myös järjestänyt liikkumisryhmiä Harrastamisen Suomen mallin kerhojen puitteissa.

Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin

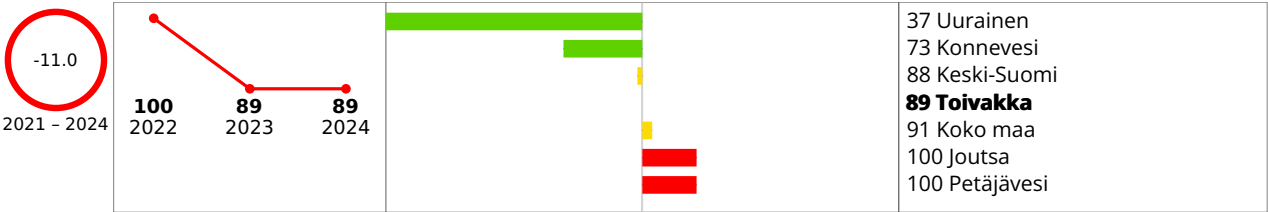
PROSESSI-INDIKAATTORI: Edelleen kuntatasolla on kehitettävää vaikutusten ennakoarvioinnin osalta.

Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä

PROSESSI-INDIKAATTORI: Hyvinvointityöryhmä käsittelee myös tätä teemaa.

Kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

PROSESSI-INDIKAATTORI: Indikaattori ilmaisee pistemäärän, joka on oppilasmäärällä painotettu prosenttiosuus kunnan kouluista, joissa tarkastus on tehty kolmen vuoden sisällä. Kunta tarkastaa koulu ympäristön terveellisyys ja turvallisuus sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin kolmen vuoden välein. Tarkastus todennetaan tarkastusraportilla.

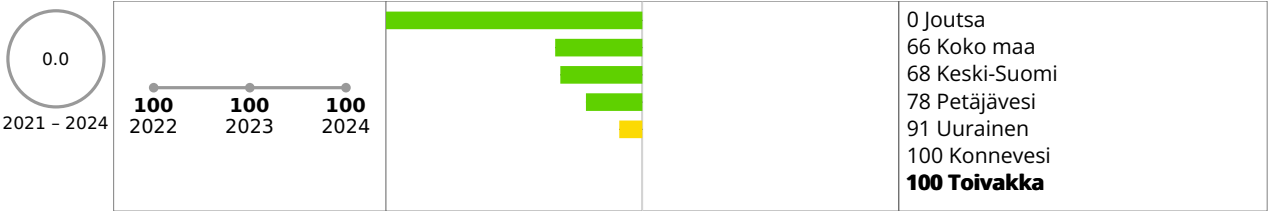
Tarkastus on tehty keväällä 2025.

Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa

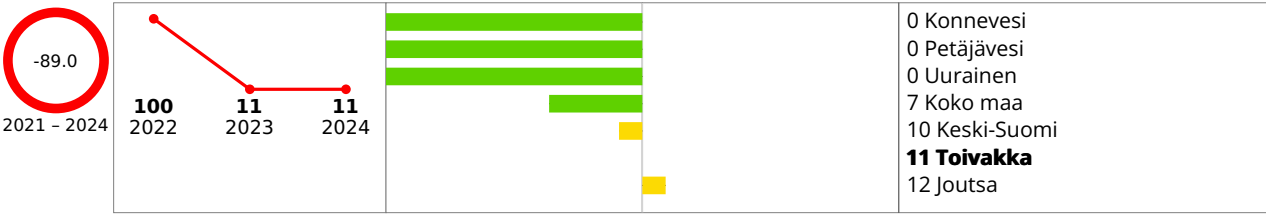
PROSESSI-INDIKAATTORI: Seurantamalli on käytössä.

Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit

PROSESSI-INDIKAATTORI: Pitkät liikuntavälitunnit ovat käytössä.

Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

PROSESSI-INDIKAATTORI:

Kouluruokailusuosituksen noudattamisen toteutumista tarkasteltiin osana vuoden 2023 laadunvarmistusprosessia. Tiedonkeruussa selvitettiin kouluruokailusuosituksen (Syödään ja opitaan yhdessä 2017) toteutumista alla olevalla kysymyksellä: Onko koulussa noudatettu kouluruokailusuositusta (Syödään ja opitaan yhdessä 2017) koululounaan ja välipalojen järjestämisessä? ”Kyllä”/”Ei”/ ”Ei tietoa”. Suosituksessa painotetaan monenlaisia asioita ruokailujärjestelyistä osallisuuteen sekä seurantaan ja arviointiin. Koulujen vastauksia tarkasteltiin em. kysymykseen suhteessa ensimmäisen lounaan järjestämisajankohtaa ja lounaan syömiseen varatun ajan pituutta käsitteleviin vastauksiin. Suosituksen mukaan sopiva aika lounaan syömiselle on noin kello 11–12. Vähimmäisaika ateriointiin on 30 minuuttia. Jos kysymykseen suosituksen noudattamisesta oli vastattu ”Kyllä” ja ensimmäinen lounas tarjottiin noin kello 10.45 tai myöhemmin ja ruokailuun oli varattu aikaa yli 25 minuuttia, katsottiin suosituksen toteutuvan. Muussa tapauksessa koulun vastaus kysymykseen ei täyttänyt Kyllä-vastauksen kriteereitä. Edellä kuvatut tiedot lähetettiin kouluille tiedoksi ja mahdollisia tarkennuksia varten. Koulujen tarkennusten ja täydennysten jälkeen yhteensä 1099 koulun vastaus muuttui Ruokailusuosituksen noudattaminen -kysymykseen ja/tai kysymykseen aterioimisen vähimmäisajasta tai koululounaan tarjoamisen ajankohdasta.

Kouluruoka ja välipalat tehdään ja tarjotaan noudattaen kouluruokailusuositusta. Kouluruoan tarjoamisen aikatauluissa opetustuntien sekä ruokailutilan ahtauden takia on selkeitä haasteita ja emme näin ollen voi taata, että oppilaille järjestyy päivittäin tarkoituksenmukaisesti ohjattu sekä ohjeen mukainen (1/2 tuntia) kiireetön ruokailuhetki.

Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnyistä

PROSESSI-INDIKAATTORI: Tämä edellyttää TEAviisarin kysymyksen mukaan esim. Kulttuuriluotsi tai muun vastaavan toimintamallin käyttöä.

Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

HYTE-kertoimeen skaalattujen tulosindikaattoreiden keskiarvo on hieman laskenut viime vuosina. Keskiarvon ollessa v. 2023 56, oli se vuonna 2024 39. Tulosindikaattoreista erityisesti kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot ovat lisääntyneet meillä.

Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

Olemme kokeneet joidenkin prosessi-indikaattoreiden osalta nousua ja joidenkin laskua, mutta kokonaiskeskiarvo on ollut kuitenkin noususuuntainen.

Tarkastelujaksolla laskeneet:

Kunnan talousarviossa ja -suunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen tavoitteiden toteutumista.

Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä.

Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja.

Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastus.

Kunnan palvelujen suunnittelussa hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja.

Nousseet:

Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa.

Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen.

Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä.

Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa.

Muut indikaattorit ovat pysyneet tasaisesti joko nollassa tai sadassa pisteessä tarkastelujaksolla.

HUOM.! Nousut ja laskut indikaattorissa eivät välttämättä kerro aina muutoksesta käytännössä vaan esim. raportoinnin tarkkuus/tulkinta saattaa olla syy indikaattorissa näkyvään muutokseen.

HYTE-kerroin, 0 - 100

HYTE-kerroin euroa / asukas

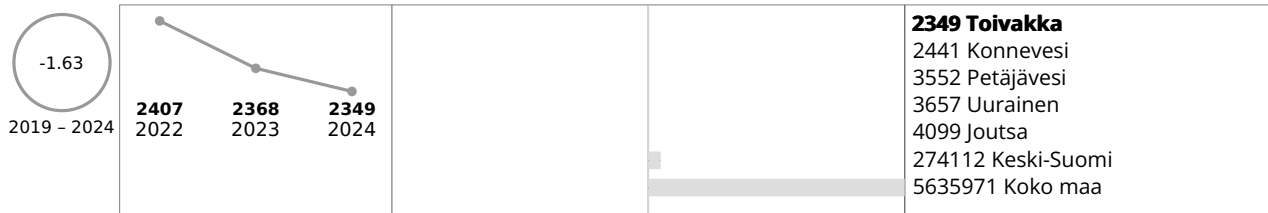
HYTE-kerroin, 1 000 euroa

Elinvoima

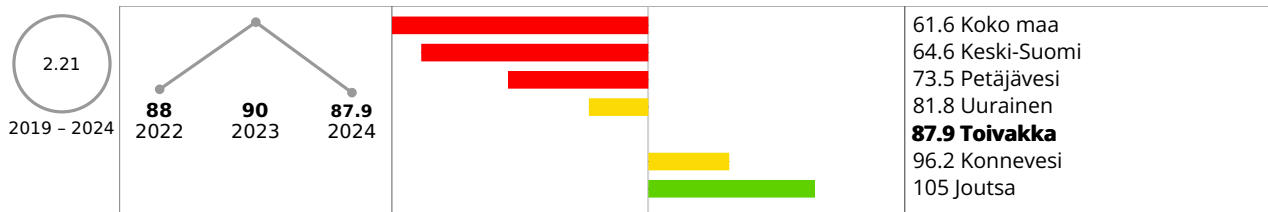
Väestö

Väestö 31.12.

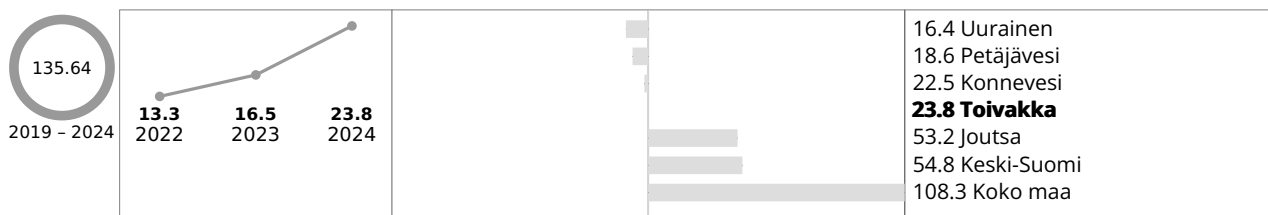
V. 2021: 2387

Huoltosuhte, demografinen

Demografinen huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiaasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15 - 64-vuotiaasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on. Huoltosuhde on hivenen laskenut tarkastelujaksolla. Koko maahan ja maakuntaan verrattuna se on kunnassamme huomattavasti korkeampi. Vertailukuntiin verrattuna Uraisilla ja Petäjävedellä on alhaisempi demografinen huoltosuhde. Korkea huoltosuhde voi aiheuttaa taloudellisia haasteita, koska suurempi osa väestöstä on riippuvainen työikäisten tuottamasta taloudellisesta tuesta.

Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

Vieraskielisten määrä on ollut tarkastelujaksolla tasaisesti kasvussa.

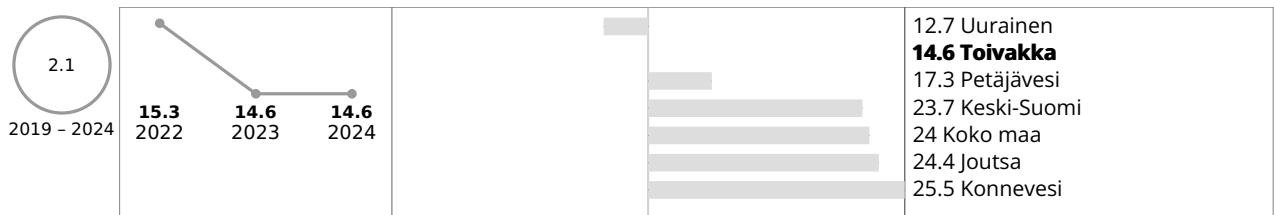
-6.91

2019 – 2024

Vuosi	Henkilöstö (henkilöä)
2022	36.3
2023	36.2
2024	35

Sektori	Henkilöstö (henkilöä)
Joutsa	24.6
Konnevesi	27.4
Toivakka	35
Keski-Suomi	35.7
Koko maa	37.2
Petäjälampi	37.4
Uurainen	44.2

Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

6.17
2019 – 2024

39.4 2022 40.9 2023 39.6 2024

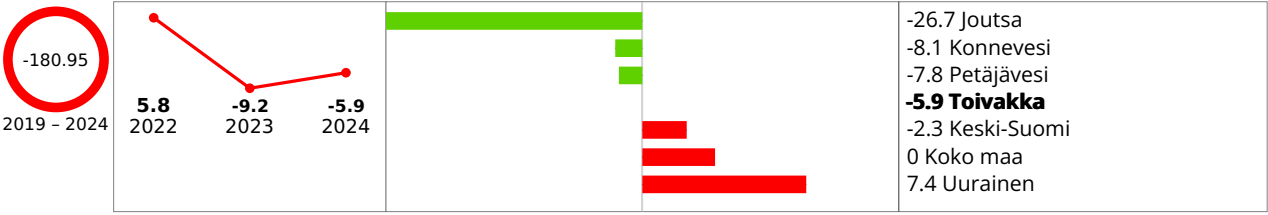
Region	Value
Uurainen	32.9
Toivakka	39.6
Petäjävesi	42.2
Konnevesi	46.2
Koko maa	46.7
Keski-Suomi	48.8
Joutsa	52.7

The infographic displays the average number of children per woman in 2023, which is 8.43. This is compared to the values for 2021 (338.5) and 2022 (342.9). The chart also shows the average number of children per woman in 2023 for various regions and the national average, with Toivakka having the highest value at 348.4.

Region / Period	Average Number of Children per Woman
2018 - 2023 (Average)	8.43
2021	338.5
2022	342.9
2023	348.4
2023 (Toivakka)	348.4
2023 (Joutsa)	293.6
2023 (Konnevesi)	302.7
2023 (Uurainen)	353.6
2023 (Petäjävesi)	369.6
2023 (Keski-Suomi)	391.7
2023 (Koko maa)	396.2

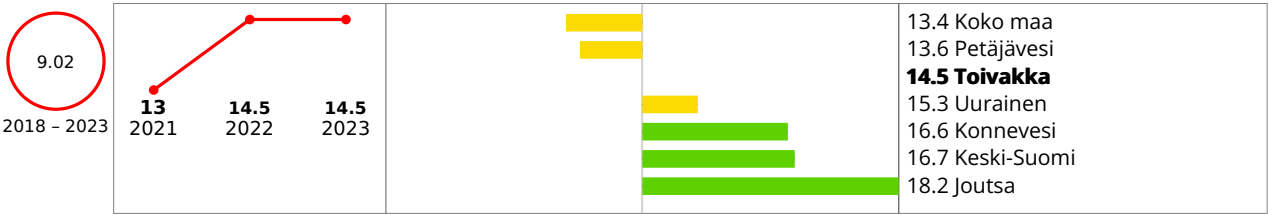
Tarkastelujaksolla koulutustasomittaimen arvo on noussut, vaikkakin se on meillä alhaisempi kuin Keski-Suomessa ja koko maassa. Vuoden 2024 tulosta ei ole kirjoitushetkellä saatavilla.

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

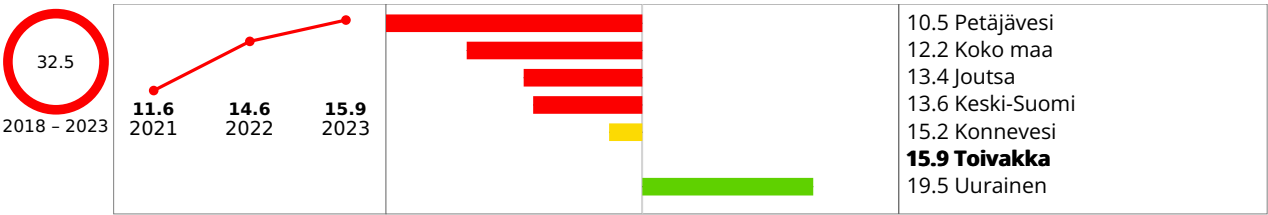
Elinvoima

Kunnan yleinen pienituloisuusaste

Vuoden 2024 tietoa ei ole kirjoitushetkellä saatavilla.

Lasten pienituloisuusaste

Indikaattori ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaitten henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä. Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan ekvivalentin rahatulon (uudistetulla OECD-skaalalla laskien) mediaanista kunakin vuonna. Vuoden 2024 tietoa ei ole kirjoitushetkellä saatavilla.

Työttömät, % työvoimasta

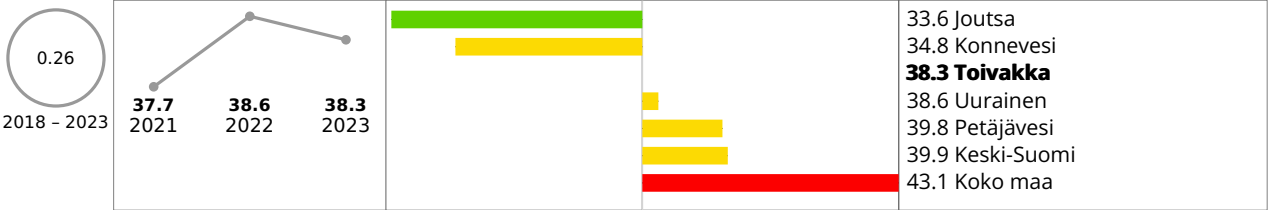
Työttömyys on ollut vuonna 2021 10,1 %, mutta laskenut siitä tasaisesti. Vuoden 2024 aikana on ollut nousua, mutta pysytty kuitenkin alle 10 %:n ainoana vertailukohteista.

Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

Vuoden 2024 tietoa ei ole kirjoitushetkellä saatavilla.

Työlliset, % väestöstä

Vuoden 2024 tietoa ei ole kirjoitushetkellä saatavilla.

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista

Vaikeasti työllistyvien määrä on laskenut tasaisesti tarkastelujakson aikana. Vertailukuntiin, maakuntaan ja koko Suomeen verrattuna Toivakassa prosenttiosuus on selkeästi alin vuonna 2024 ja koko tarkastelujaksolla.

TALOUS, HYTE-KERROIN JA ELINVOIMA - Yhteenveto

TALOUS

Kunnanjohtajan katsaus

Vuosi 2024 oli Toivakan kunnalle merkittävä monella tapaa. Talousarvio vuodelle 2024 muutoksineen oli 945 166 euroa ylijäämäinen. Alijäämän kattamisvelvoitteen toteuttaminen etuajassa 28.12.2023 mahdollisti talousarvion avaamisen vuoden 2024 aikana, ja lisätalousarvioesitysten tekemisen kunnan ydintoimintojen varmistamiseksi. Kunnanvaltuusto myönsi vuoden aikana sivistys- ja hyvinvointipalveluihin merkittäviä lisäresursseja palveluiden varmistamiseksi. Valtuusto myönsi lisärahoitusta myös ICT-hankintoihin sekä kunta-ympäristöpalveluihin sekä hyväksyi vapaaehtoisen akordin (631.590,62 euroa) Kiinteistöosakeyhtiö Toivakanhakalle osana yhtiön talouden tervehdyttämishohjelmaa. Vuoden 2024 talousarvion tavoitteet johdettiin päivitetyn kuntastrategian pohjalta. Kunnan talous on vahvemmallalla ja kestävämmällä pohjalla, tilikauden tulos oli ylijäämäinen, 657 558 euroa. Uutta pitkäaikaista lainaa ei otettu ja lyhytaikaiset lainat maksettiin pois.

Hyvinvointialueen palveluverkko päätöksen osalta saavutettiin torjuntavoitto, ja terveyskeskus säilyi palvelupisteenä,

jonne keskitetään toimintoja. Osallistuimme MAL-sopimusneuvotteluihin ja olimme sopijakuntana valmistelemaan eteläisen Keski-Suomen työllisyysalueen toimintaa. Rakentajan raksaraha otettiin käyttöön 1.6.2024, ja yhteistyö kunnan tonttien mainostamisesta ja markkinoinnista Habita Oy:n kanssa käynnistettiin. Yrityspalveluseteli oli käytössä, ja tiivis yhteistyö yrittäjien ja yrittäjäjärjestön kanssa jatkui. Monikanavainen viestintä, kuten some, printti ja radio, toi kuntaa näkyviin ja kuuluviin, pääpainona olivat raksa- ja muksuraha, tapahtumat sekä Toivakan tonttitarjonta. Liikuntapaikkakartoitusta osana liikuntapaikkasuunnitelman laadintaa aloitettiin, liikunta- ja kulttuuritapahtumat toteutuivat suunnitelman mukaan. Tapahtumista laadittiin sisäinen tapahtumakalenteri. Poikkihallinnollinen hyvinvointityöryhmä työskenteli läpi vuoden.

Toivakan kunnan päivitetyn kuntastrategian visiona on "Yhdessä toimiva Toivakka tuntuu kodilta". Elämisen elementeiksi, eli strategisiksi kärjiksi, on nostettu "Yhdessä toimiva Toivakka", "Uuden ajan maalaisidylli" ja "Toivakka tuntuu ja tunnetaan". Arvoina pidetään edelleen mukana "oppiva ja kehittyvä", "avoin ja rohkea" sekä uutena parina "aito ja yhteisöllinen". Yhdessä toimiva Toivakka -strategian osalta kunnan väliluku laski 15 henkilöllä ja nettomuutto oli -11 henkilöä, joten emme onnistuneet tavoitteessa. Kunnan väliluku oli vuoden 2024 lopussa 2 353. Toivakan vetovoima työpaikkana on kuitenkin kasvanut, ja kunta sai paljon kelpoisia hakijoita avoimiin työtehtäviin. Laukaa-Toivakka -areena Secto Rallyn yhteydessä sekä Petäjäveden ja Uuraisten kanssa käynnistetty kehyskuntayhteistyö perustuvat keskuskaupungin läheisyyteen, ja hyödynnämme keskuskaupungin läheisyyttä myös markkinoinnissa. Kysyntä ja kiinnostus Toivakkaa kohtaan on lisääntynyt saatujen yhteydenottojen perusteella, mutta vuokra-asuntotilanteen heikkous on asukaskehityksen pullonkaulana. Vuokra-asuntotilanne on kuitenkin kohentumassa, ja Kiinteistöosakeyhtiö Toivakanhakan tilanne on kääntymässä talouden tervehdyttämisohjelman myötä hieman parempaan suuntaan.

Laadukkaat varhaiskasvatus- ja esi- ja perusopetuspalvelut, kelpoinen ja osaava henkilöstö, sopivankokoiset lapsi- ja opetusryhmät sekä riittävät ja laadukkaat opetusmateriaalit ovat olleet Toivakan kasvun ja kehityksen kulmakivenä. Monipuoliset tapahtumat, kirjasto- ja kulttuuripalvelut sekä liikuntapaikat ovat edistäneet kaikenikäisten toivakkalaisten hyvinvointia. Yhteistyö Puulan seutuopiston kanssa on kehittynyt ja lisääntynyt. Kolmannelta sektorilta olennaisen tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat mm. 4H (VAKA- ja perusopetus) sekä seurakunnat koulunuorisotyössä. Poikkihallinnollinen yhteistyö hyvinvointityöryhmässä sekä hyvinvointialueen kanssa ja kuntaverkostossa on ollut tärkeää. Tekoälyn kehittäminen Maria Taipaleen muistorahaston mahdollistamana on ollut merkittävä avaus uuden oppimisympäristön hahmottamiseksi ja siihen sopeutumisiksi. Tiivis yhteistyö yrittäjäjärjestön kanssa tapahtumien ja tilaisuuksien järjestämiseksi sekä yrittäjille suunnatut tilaisuudet ja palvelut ja kunnan henkilöstöresurssin hyödyntäminen yritysten tukena on ollut kunnan elinvoimatyölle korvaamattoman tärkeää. Uuden ajan maalaisidylli -strategian osalta monipuolinen tapahtumatarjonta läpi vuoden kaikenikäisille on ollut keskeistä. Kodin ja koulun välinen yhteistyö, kuten vanhempainseurien ja vanhempainyhdistysten, ovat olleet tärkeitä yhteistyökumppaneita kouluille, ja varhaiskasvatuksen yhteistyö kotien kanssa on lisääntynyt. Kunnan ja hyvinvointialueen välinen vuoropuhelu on lisääntynyt. Nusulan pienvienelaituri on toteutettu, Viisarimäkeen, Huikkoon ja Ruuhimäkeen on vaihdettu led-valaistusta, ja Huikon maastopyöräreitti on avattu. Kankaisten kyläkoulu ja Ruuhiryhmä tuottavat laadukkaita varhaiskasvatus-, esi- ja perusopetuspalveluita alueen lapsiperheille, myös yli kuntarajojen.

Toivakka tuntuu ja tunnetaan -strategian osalta Toivakka on näkynyt paljon mediassa. Pienten ponnistus -kuntakonferenssi, Toivakka Ralli ja Markkinat/Vakkafest, radiomainos ja elokuvayhteistyö ovat tehneet Toivakkaa tunnetuksi. Tapahtumat ja markkinointitoimet, kuten raksa- ja muksuraha sekä maksuton varhaiskasvatus, ovat olleet tärkeitä uusia avauksia. Ulkoista viestintää on lisätty sivistys- ja hyvinvointipalveluissa sekä varhaiskasvatuksen puolella. Vuosittainen hyvinvointitapahtuma ja kuukausikirjeet on vakiinnutettu osaksi toimintaa. Uusille asukkailla on jaettu info-kassit, ja kotoutumisen edistämiseksi on järjestetty info-tilaisuus sekä avoin kohtaamistilaisuus.

Kun vuotta 2024 peilataan kuntastrategiaan ja sen painopisteisiin sekä vuodelle 2024 asetettuihin toiminnallisiin tavoitteisiin, voidaan havaita, että Toivakan kunta kulkee oikeaan suuntaan niin talouden kestävyys kuin kuntalaisten hyvinvoinnin osalta. Tästä suuri kiitos kuuluu Toivakan kunnan henkilöstölle, joka on omalla työllään mahdollistanut kaiken sen hyvän työn, joka näkyy myös tilastoissa ja tuloksissa. Kiitos kuuluu myös seurakunnille, yhdistyksille, seuroille ja yrityksille, yrittäjäjärjestölle sekä kunnan luottamushenkilöille, joiden kanssa kuntaa on yhdessä kehitetty. Kunnan kehittämistyö on maratonmatka, jossa tuloksia saavutetaan pitkäjänteisellä suunnittelulla ja yhteistyöllä. Kuluneesta vuodesta kiittäen ja lennokkaita uusia askelia toivottaen, Vt. kunnanjohtaja, Touko Aalto

HYTE-KERROIN

HYTE-kertoimeen vaikuttavien tulosindikaattoreiden keskiarvo on hieman laskenut tultaessa vuoteen 2024. Tulosindikaattoreiden keskiarvon osalta saamamme pistemäärä oli v. 2024 vertailukunnista heikoin. Suurin muutos on tapahtunut skaalattuja pisteitä tarkasteltaessa kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitojaksojen määrän kehityssuunnassa. Vuonna 2023 olimme jo kuntien tavoitetasolla, mutta pisteet laskivat siitä merkittävästi hoitojaksojen lisääntymisen myötä. Myös terveydentilansa keskinkertaiseksi tai heikoksi kokeneiden 8. ja 9. -luokkalaisten osuus kasvoi

vuodesta 2021 vuoteen 2023 mikä tuotti meille alhaisen skaalatun pistemäärän. Ylipainon osalta 8. ja 9. luokkalaisten kohdalla ei ole tapahtunut juurikaan muutosta. Skaalattuna tämä tilanteen muutumattomuus ei antanut kuin hieman alle keskiarvon olevan luvun. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24 vuotiaiden osalta prosenttiosuus laski tarkastelujaksolla. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25-64 osuus laski sekin. Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64 vuotiaiden osuus nousi hivenen kohti tarkastelujakson loppua.

Toivakassa prosessi-indikaattoreiden keskiarvo oli tarkastelujakson alkuvuodet laskusuuntainen, mutta se kääntyi v. 2023 pohjakosketuksen (pisteet 33) jälkeen nousuun ollen v. 2024 53. Vuoden 2022 ja 2023 hyvinvointiraportoinnin jälkeen kiinnitettiin erityistä huomiota prosessi-indikaattoreiden kuvaamiin käytänteisiin ja esimerkiksi TEAviisariin vastaamiseen. Tämä tuotti paremmat prosessi-indikaattori pisteet tultaessa vuoteen 2024.

Vallitseva tilanne on seuraavien indikaattoreiden osalta hyvä ts. täydet pisteet eli 100 pistettä olimme saaneet seuraavista:

- Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista.
- Kunnassa on erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.
- Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit.
- Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuudesta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa. (Pohdittava on kuitenkin edelleen, mitkä ovat keinomme tuottaa tästä dataa. Liitu-tutkimuksessa emme saaneet riittävää vastaajajoukkoa, jotta olisimme saaneet kuntakohtaisia tuloksia. Kouluterveyskysely tuottaa dataa vain rajatuista ikäluokista, joiden aktiivisuudesta raportoimme.)
- Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen.
- Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä.
- Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärä seurataan koko koulussa.

Lisäksi olimme saaneet pisteitä seuraavista indikaattoreista:

- Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus. (89 p.)
- Koulussa noudatetaan valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositustakoululounaan ja välipalojen järjestämisessä. (11 p.)

Kehitettävää on seuraavien prosessi-indikaattoreiden osalta ts. pisteet 0:

- Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen. (Korjaaviin toimenpiteisiin on ryhdytty.)
- Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista.
- Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja. (Todellisuudessa hyödynnetään.)
- Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille. (Todellisuudessa järjestetään, esim. Harrastamisen Suomen mallin kerhoissa.)
- Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin. (Vaikutusten ennakkoarviointi on kauttaaltaan vielä vähäistä, joten sen tulee olla edelleen yhtenä kehittämisen kohteena.)
- Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä. (Kunta on tutustunut esim. Kulttuuriluotsi -malliin, mutta se ei ole meillä käytössä.)

Nämä kehitettävät kohdat olisi hyvä analysoida ja huomioida seuraavassa hyvinvointisuunnitelmassa kehitettävänä asioina ja osana tavoitetilaa.

TYÖLLISYYS JA ELINVOIMA

Tarkastelujakson aikana vuosina 2021-2024 on tapahtunut isoja muutoksia liittyen työllisyyteen ja elinvoimaan. Vuoden 2023 alusta hyvinvointialueet aloittivat toimintansa ja sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät kunnista maakunnallisille hyvinvointialueille. 2023 alkaen kuntouttava työtoiminta siirtyi hyvinvointialueen vastuulle. Lisäksi vuoden 2024 aikana on valmistauduttu 2025 voimaan tulleeseen TE-uudistukseen, jossa työllisyyspalvelut siirtyivät kuntiin.

Elinkeinopalveluiden tehtävänä on ollut luoda kuntaan suotuisat olosuhteet asumiseen, työskentelyyn ja yrittämiseen. Tavoitteena on ylläpitää ja kehittää kunnan elinvoimaisuutta asiakaslähtöisesti ja kuntastrategian mukaisesti. Erityisesti painopisteenä on ollut saada yrittäjiä Viisarimäen yritysalueelle. Kunta on halunnut palvelujen avulla olla helposti tavoitettavissa sekä tukea yrityksiä pienen kunnan mallin mukaisesti.

Toivakka toimii yrittäjien hyväksi ja yrittäjää palvellen. Yrittäjille on tarkastelujakson aikana järjestetty yrittäjien aamukahveja ja yritysvierailuja talousarviotavoitteiden mukaisesti. Yrittäjille on tehty tyytyväisyyskyselyitä ja osallistavaa toimintaa mm. tulevaisuusverstaas 2023. Vuoden 2024 keväällä järjestetty yrittäjien hyvinvointiin kohdentuva tapahtuman tarkoituksena oli tukea yrittäjiä vaikeassa tilanteessa ja mahdollistaa vertaistuki.

Kunnassa järjestettiin erilaisia teemapäiviä yrittäjille. Vuonna 2023 järjestettiin työkykypäivä sekä vieraskielisten halkijoiden infotilaisuus, jossa oli mukana TE-toimisto ja Jyväskylän kaupungin terveystarkastajia elintarvikealan yrittäjyyttä tukemaan. Syksyllä 2024 järjestettiin Toivakkatalon aulassa matalan kynnyksen yrittäjyyspäivä, jossa oli mahdollisuus keskustella yrittäjyydestä eri ammattilaisten kanssa ilman ajanvarausta. Aloittavia yrittäjiä tuetaan Grian alaisella Keski-Suomen yritysidean palveluilla sekä kunnan oman työllisyys- ja elinkeinosuunnittelijan resurssilla. Maaseutukehitys ry tukee alueen yrittäjiä erilaisilla Leader –tukimahdollisuuksilla. Lisäksi kunta on mukana verkostoissa, jotka tukevat kunnan elinvoimapaalveluita.

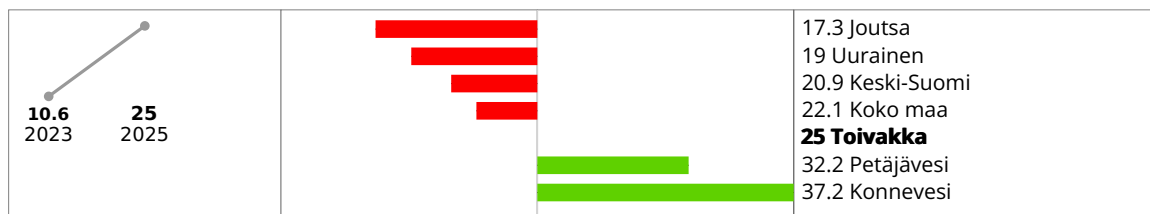
Matkailun osalta, kunta tekee yhteistyötä Visit Jyväskylä Regionin kanssa.

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Hyvinvointi

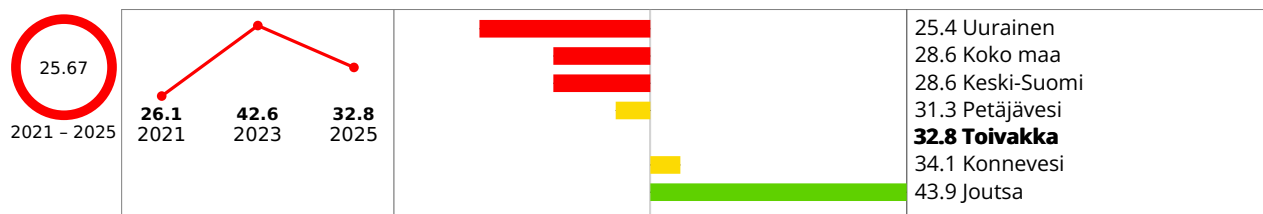
Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

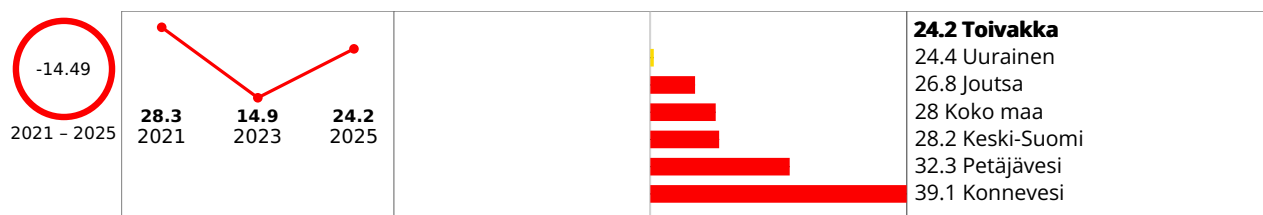
Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn tulos on ollut hyvä, sillä ahdistuneiden osuus oli tuolloin selvästi pienempi kuin Keski-Suomessa tai koko maassa. Vuoden 2025 kouluterveyskyselyn tulos nostaa esille huolen nuorten ahdistuneisuuden lisääntymisestä, sillä ahdistuneisuudesta kertoneiden nuorten osuus on yli tuplaantunut ja osuus on suurempi kuin Keski-Suomessa tai koko maassa.

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

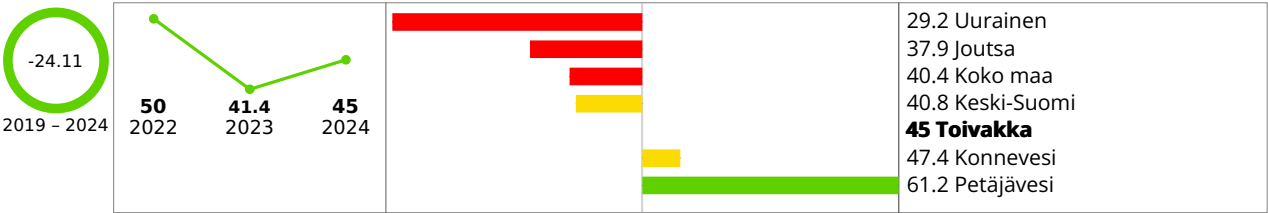
Liikunnan vähäisyys monen nuoren arjessa on viime vuosina ollut huolestuttava asia. Hengästyttävää liikuntaa korkeintaan yhden tunnin viikossa harrastavien osuus kasvoi selkeästi vuoteen 2023 ja osuus oli suuri vertailukohteisiin nähden. Tilanteessa on tapahtunut hieman positiivista kehitystä, sillä vuoden 2025 kouluterveyskyselyn mukaan osuus on taas hieman laskenut. Nyt n. joka kolmas 8.-9.-luokkalainen harrastaa hengästyttävää liikuntaa **korkeintaan** yhden tunnin viikossa.

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

Vähintään tunnin päivässä liikkuvien osuus on laskenut tultaessa vuoteen 2023 ja kääntynyt taas kasvuun vuonna 2025. Osuutemme on vertailussa heikon ja jää alle maakunnallisen ja koko maan osuuden.

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

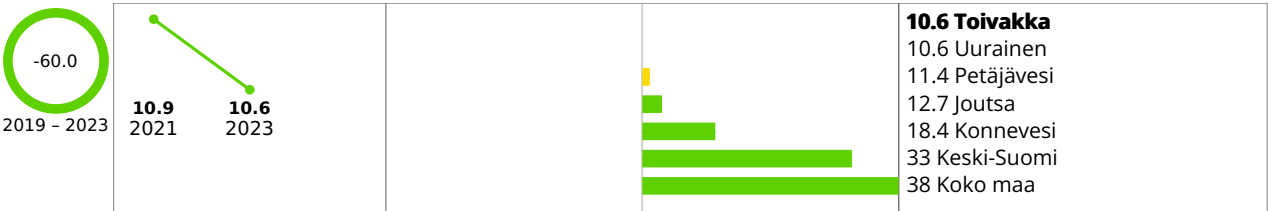

Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden niistä 8. luokan oppilaista, joiden fyysinen toimintakyky on heikko fyysisen toimintakyvyn tasoa mittaavien Move!-mittauksien mukaan. Fyysinen toimintakyky luokitellaan heikoksi, jos mittauksen yhteispistemäärä jää 15 pisteeseen tai sen alle. Indikaattori soveltuu peruskouluikäisten lasten ja nuorten toimintakyvyn arviointiin. Se on muodostettu Move!-mittauksen kuudesta osiosta, jotka kuvaavat toimintakyvyn eri osa-alueita: kestävyyttä, lihaskuntoa, motorisia taitoja ja liikkuvuutta. Indikaattorin pistemäärä on osiosta muodostettu summapistemäärä, jossa edellä mainitut toimintakyvyn osa-alueet painottuvat yhtäläisesti.

Heikko fyysinen toimintakyky muodostaa riskin henkilön terveydelle ja kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Henkilöllä on vaikeuksia selviytyä väsymättä arjen fyysistä toimintakykyä vaativista toiminnoista. Heikko toimintakyky voi johtaa haasteisiin myös akateemisessa menestymisessä ja oppimisessä. Heikko toimintakyky voi myös vähentää vapaa-ajan liikkumista sekä ohjattuun liikuntaharrastustoimintaan osallistumista.

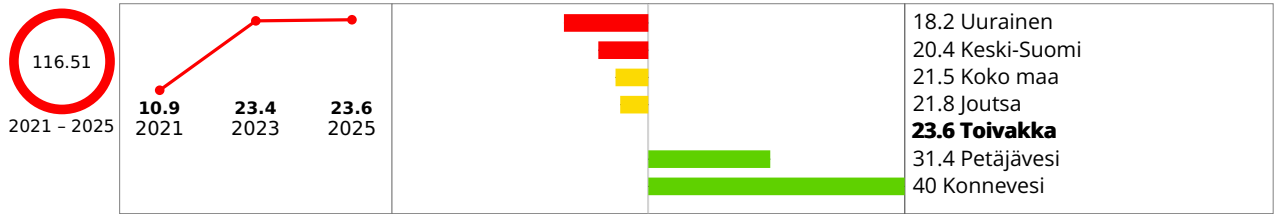
Tarkastelujaksolla heikon fyysisen toimintakyvyn omaavien 8.-luokkalaisten osuus on välillä pienentynyt ja taas kasvanut tultaessa vuoteen 2024, ollen hieman korkeampi kuin Keski-Suomessa tai koko maassa. Luku on huolestuttava, sillä lähes puolet 8.-luokkalaista oppilaista on saanut tuloksen, joka indikoi heikkoa fyysistä toimintakykyä.

Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Indikaattoritulos vuodelta 2023 on hyvä, mutta todellisuudessa Toivakassa oppilaiden, varsinkin tyttöjen osallistuminen kouluruokailuun on selkeästi vähentynyt v. 2024 lähtien. Tähän osaltaan vaikuttaa somen tuomat ulkonäköhaasteet, oman koulun ryhmäpaine sekä osittain myös se, ettei ruokailuun tuovat opettajat välttämättä ehdi katsoa, että kaikki oppilaat saapuisivat ruokailuun. Olemme etsineet erilaisia ratkaisuja yhteistyössä terveydenhuollon sekä koulun kanssa ja toteuttaneet mm. seuraavia toimenpiteitä: Ulkonäön kanssa "painivat" oppilaat pääsevät ruokailuun hieman aiemmin kuin muut tai vastaavasti saavat tulla ruokailuun myöhemmin kuin muut. Oppilaille tarjotaan tarvittaessa koulupäivän jaksamisen tueksi ylimääräinen välipala.

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Indikaattori ilmaisee terveydentilansa keskinkertaiseksi, melko huonoksi tai huonoksi kokevien peruskoulun 8. ja 9. -luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa. Toivakassa osuus on kasvanut selvästi vuodesta 2021. Vuodesta 2023 vuoteen 2025 osuus pysynyt lähes samana. Lähes joka neljäs toivakkalainen 8.-9.-luokkalainen kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi.

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

Indikaattori ilmaisee niiden peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa, jotka ovat erittäin tai melko tyytyväisiä elämäänsä tällä hetkellä. Elämään tyytyväisyyden mittaamisen yhdellä kysymyksellä on todettu väestötasolla yhtä luotettavaksi kuin useilla kysymyksillä mittaamisen. Toivakassa elämäänsä tyytyväisiä olevien 8.-9. luokkalaisten osuus on selvästi laskenut edellisestä mittausajankohdasta eli vuodesta 2021. Verrattuna vertailukuntiin, Keski-Suomeen ja koko maahan elämäänsä tyytyväisten osuus on ollut meillä pienempi.

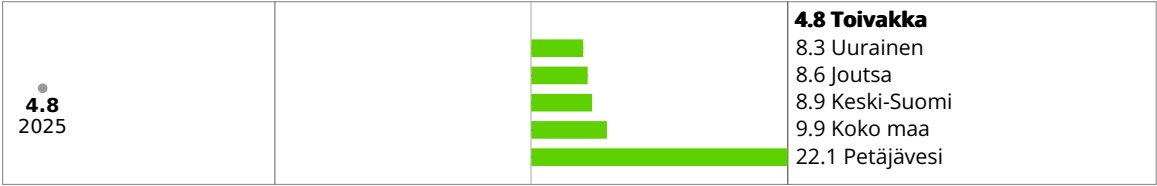
Raittius, % 8. ja 9. luokan oppilaista

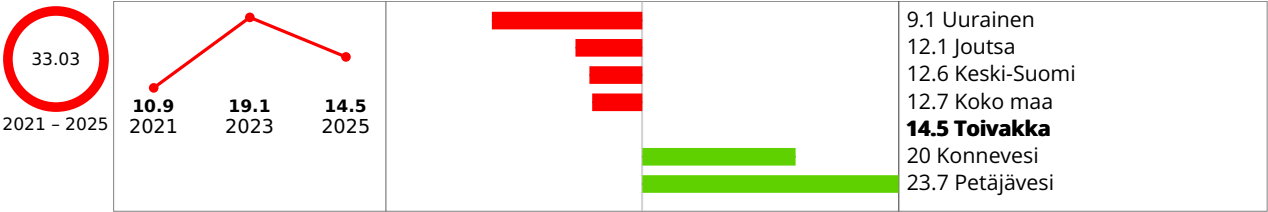
Indikaattori ilmaisee raittiiden (ei käytä alkoholijuomia) peruskoulun 8. ja 9.-luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa.

Toivakassa erittäin suuri osuus, yli 85 %, 8.-9. luokan oppilaista kertoivat v. 2023 olevansa raittiita. Tulos kertoo sekä erittäin hyvästä tilanteesta verrattuna kaikkiin vertailukohteisiin että myös tilastollisesti myönteisestä kehityssuunnasta. Toisaalta nykyhetkeä tarkasteltaessa nuorten päihteilystä on suuri huoli ja päihteet näkyvät jo nuorempien kuin 8.-9.-luokkalaisten arjessa.

Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

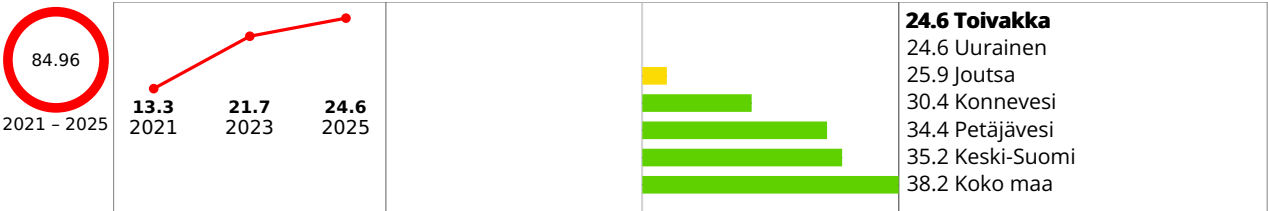

Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

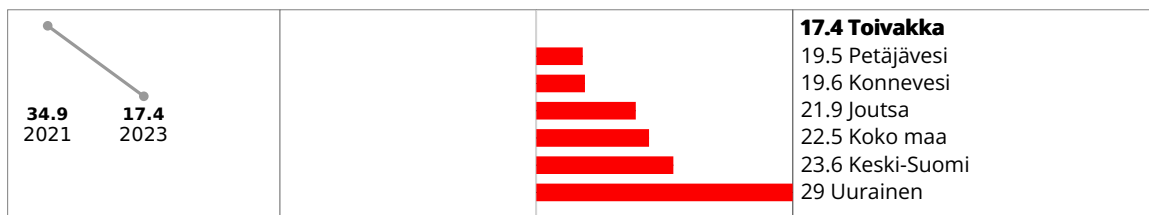

Indikaattori ilmaisee melko usein tai jatkuvasti yksinäiseksi itsensä tuntevien peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa. Yksinäisyys on ollut tarkastelujaksolla selvästi nähtävissä toivakkalaisten 8. ja 9. luokkalaisten vastauksissa, sillä vuonna 2023 lähes joka viides vastaaja on kertonut olevansa yksinäinen usein tai jatkuvasti. Myönteistä on, että kehityssuunta on kääntynyt vuonna 2025 laskuun ja yksinäisyyttä kokevien osuus on pienentynyt. Huoletuttavaa on, että meillä koetaan yksinäisyyttä hieman enemmän kuin Keski-Suomessa tai koko maassa 8.-9.-luokkalaisten keskuudessa.

Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % 8. ja 9. luokan oppilaista

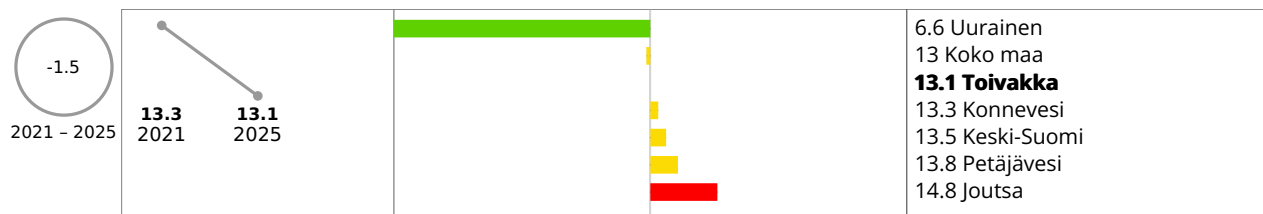
Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

Indikaattori ilmaisee niiden peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa, jotka ovat kokeneet vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana. Indikaattori perustuu kysymykseen: alla on esitetty joitain väittämiä tunteista ja ajatuksista. Oppilas on valinnut vaihtoehdon, joka parhaiten kuvaa kokemuksia viimeisen kahden viikon aikana. 1) Väittämä toiveikkuuden tunteesta, 2) väittämä hyödyllisyyden tunteesta, 3) väittämä rentoutuneisuuden tunteesta, 4) väittämä ongelmien käsittelystä, 5) väittämä ajattelun selkeydestä, 6) väittämä läheisyyden tunteesta ja 7) väittämä kyvystä tehdä päätöksiä. Vastausvaihtoehdot: 1) ei koskaan (1 piste), 2) harvoin (2 pistettä), 3) silloin tällöin (3 pistettä), 4) usein (4 pistettä) ja 5) koko ajan (5 pistettä). Pistemäärästä lasketaan keskiarvo, ja indikaattorissa ovat mukana vähintään neljä pistettä saaneet vastaajat.

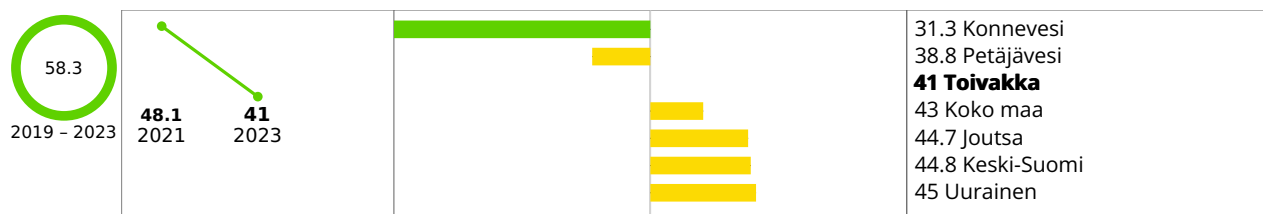
Vahvaa positiivista mielenterveyttä viimeisen kahden viikon aikana kokeneiden osuus huolestuttavasti laskenut ja osuus on ollut vertailukuntiin nähden Toivakassa kaikkein alhaisin.

Terveyttä edistäviä elintapoja -summaindikaattori, % 8. ja 9. luokan oppilaista

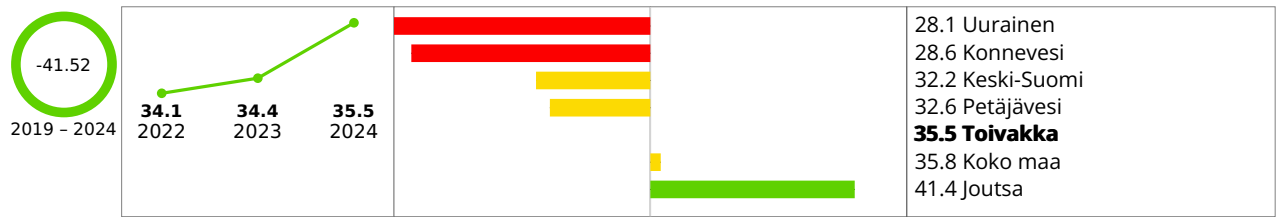
Indikaattori ilmaisee niiden peruskoulun 8.-9.-luokkalaisten osuuden prosentteina, joilla on kolme seuraavista elintavoista: syö aamupalaa joka arki-aamu, liikkuu vähintään tunnin päivässä ja nukkuu vähintään 8 tuntia arkin. Indikaattori nousi uutena summaindikaattorina uusimman vähimmäistietosisällön asetusluonnoksen myötä. Tätä ei saatu tarkastelun kohteeksi vuodelta 2023. Osuutemme on säilynyt lähes samana vuodesta 2021 vuoteen 2025.

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Indikaattori ilmaisee vähintään tunnin päivässä liikkuvien peruskoulun 4. ja 5. luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa. Vuodesta 2021 on toivakkalaisten vastaajien osalta laskua tapahtunut hieman. Vähintään tunnin päivässä liikkuvien 4.-5. luokkalaisten osuus on Toivakassa hivenen alhaisempi kuin Keski-Suomessa tai koko maassa. Kuitenkin verrattessa vertailukuntiin, tilanteemme on parempi kuin Konnevedellä tai Petäjävedellä.

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

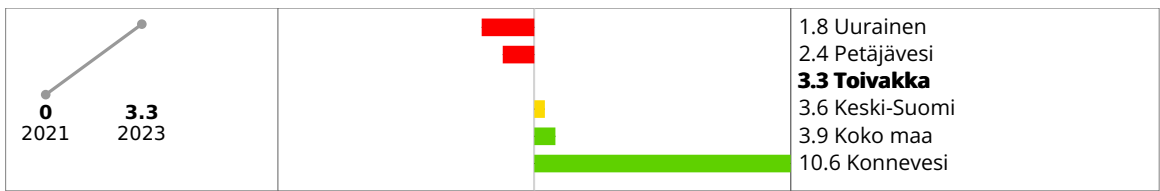

Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden niistä 5. luokan oppilaista, joiden fyysinen toimintakyky on heikko fyysisen toimintakyvyn tasoa mittaavien Move!-mittauksien mukaan. Fyysinen toimintakyky luokitellaan heikoksi, jos mittausten yhteispistemäärä jää 15 pisteeseen tai sen alle. Indikaattori soveltuu peruskouluikäisten lasten ja nuorten toimintakyvyn arviointiin. Se on muodostettu Move!-mittausten kuudesta osiosta, jotka kuvaavat toimintakyvyn eri osa-alueita: kestävyyttä, lihaskuntoa, motorisia taitoja ja liikkuvuutta. Indikaattorin pistemäärä on osioista muodostettu summapistemäärä, jossa edellä mainitut toimintakyvyn osa-alueet painottuvat yhtäläisesti.

Heikko fyysinen toimintakyky muodostaa riskin henkilön terveydelle ja kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Henkilöllä on vaikeuksia selviytyä väsymättä arjen fyysistä toimintakykyä vaativista toiminnoista. Heikko toimintakyky voi johtaa haasteisiin myös akateemisessa menestymisessä ja oppimisessa. Heikko toimintakyky voi myös vähentää vapaa-ajan liikkumista sekä ohjattuun liikuntaharrastustoimintaan osallistumista.

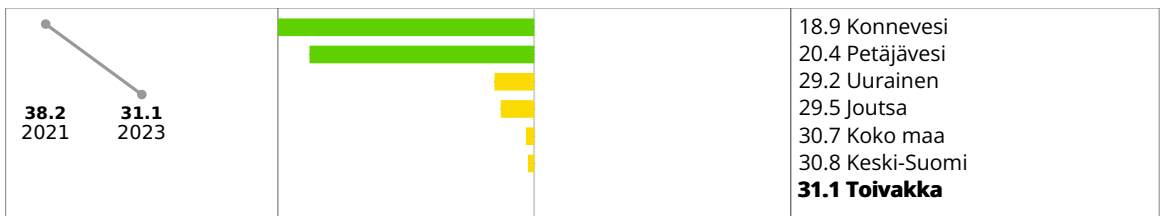
Indikaattoritieto osoittaa, että heikon toimintakyvyn omaavien 5. luokkalaisten osuus on tarkastelujaksolla hienoisesti kasvanut vuosi vuodelta. Osuutemme vastaa koko maan tasoa.

Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

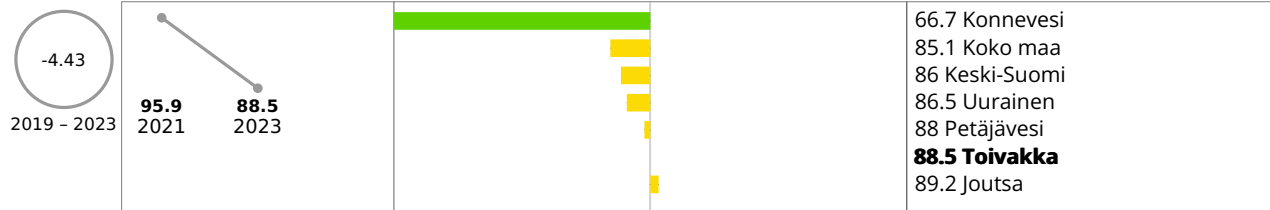
Tämän indikaattorin osalta olemme hieman alle maakunnallisen ja valtakunnallisen tason.

Terveyttä edistäviä elintapoja -summaindikaattori, % 4. ja 5. luokan oppilaista

Indikaattori ilmaisee niiden peruskoulun 4.- ja 5.-luokkalaisten osuuden prosentteina, joilla on kolme seuraavista elintavoista: syö aamupalaa joka arkiamu, liikkuu vähintään tunnin päivässä, nukkuu mielestään tarpeeksi.

Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

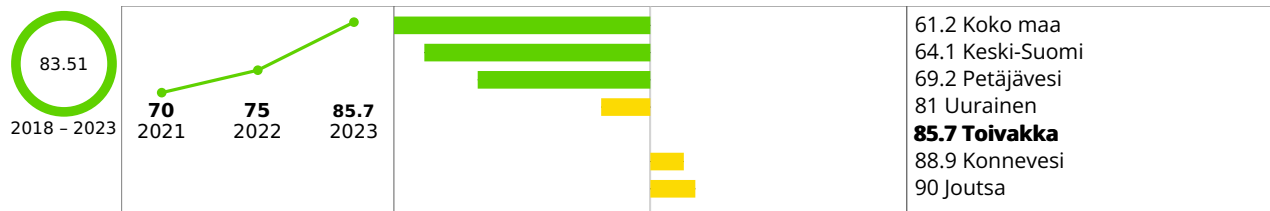

Vaikka tässä on tapahtunut hienoista laskua, kokee 4.-5. -luokkalaisista tyytyväisyyttä elämäänsä suurempi osuus kuin Keski-Suomessa tai koko maassa.

Käyttänyt jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta vähintään kerran, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

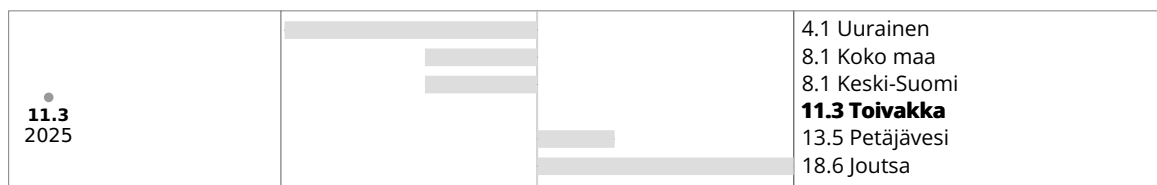

Tervehampaiset 12-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä suun terveydenhuollon tarkastuksessa käyneistä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

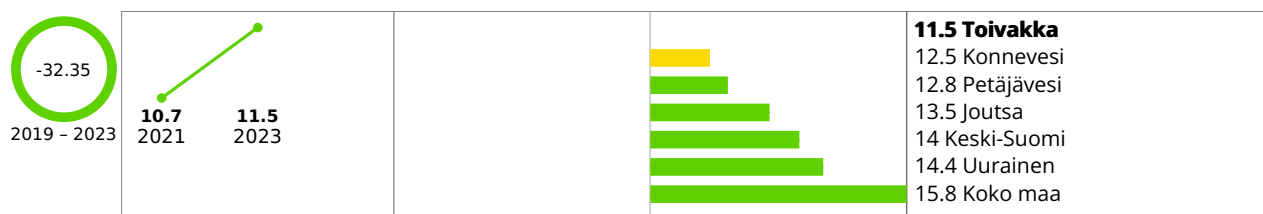

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

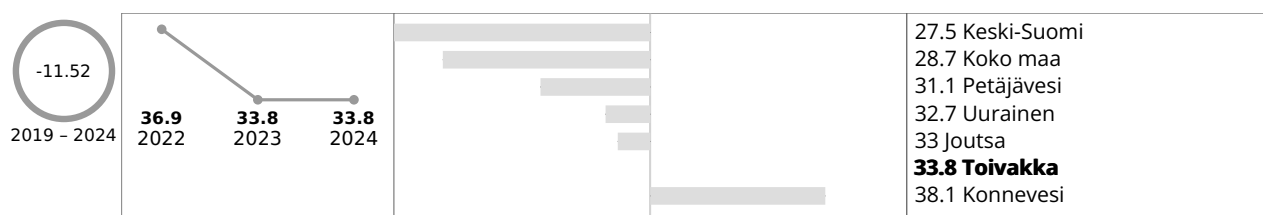
Indikaattori ilmaisee koulukiusaamisen kohteeksi kerran viikossa tai useammin lukukauden aikana joutuneiden peruskoulun 4. ja 5. luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa. Tässä tilanne Toivakan osalta näyttää hyvältä, sillä kiusaamista kokeneiden vastaajien osuus on selvästi pienentynyt vuodesta 2021 vuoteen 2023. Lisäksi osuus on pienempi kuin vertailukunnissa, Keski-Suomessa tai koko maassa.

Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)

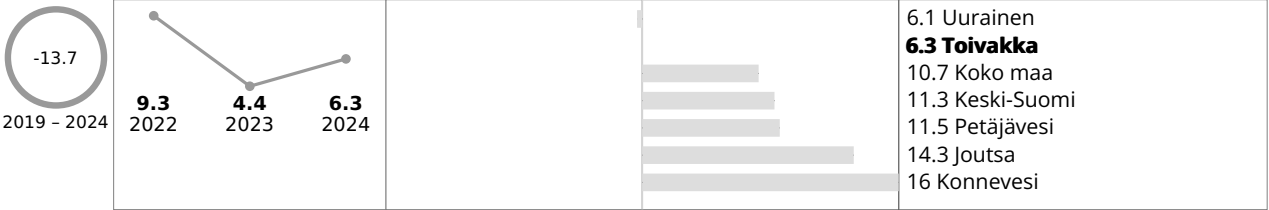
Indikaattori tuottaa tietoa niiden peruskoulun 4. ja 5. luokan oppilaiden osuudesta (%), jotka ovat kokeneet vanhempien tai muun huoltajien aikuisen fyysistä väkivaltaa vuoden aikana. Indikaattori perustuu kysymykseen: "Onko vanhempasi tehnyt sinulle seuraavia asioita viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana?". Kysymyksen osiot: 1) tarttunut sinuun niin, että sinuun sattui, 2) töninyt tai ravistellut sinua vihaisesti, 3) tukistanut sinua, 4) läimäyttänyt sinua, 5) lyönyt sinua nyrkillä tai esineellä, 6) potkaissut sinua, 7) satuttanut sinua muuten fyysisesti.

Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

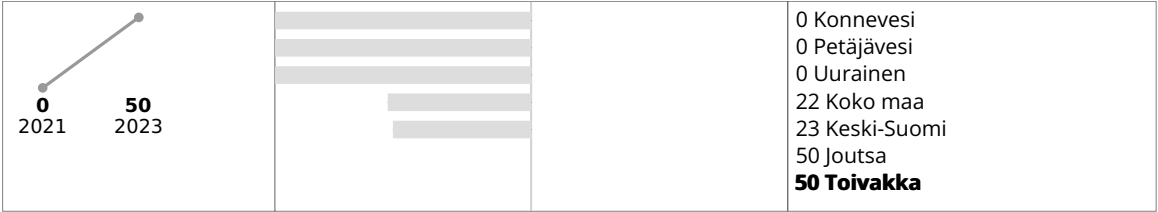
Indikaattori ilmaisee ahtaasti asuvien lapsiasuntokuntien osuuden prosentteina kaikista lapsiasuntokunnista. Lapsiasuntokunta on asuntokunta, jossa on vähintään yksi alle 18-vuotias henkilö. Asunto on ahtaasti asuttu, jos siinä asuu enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti, kun keittiötä ei lasketa huoneluukuun. Toivakassa ahtaasti asuvien lapsiperheiden osuus asuntokunnista on selkeästi suurempi kuin Keski-Suomessa tai koko maassa, vaikkakin tarkastelujakson suunta on ollut laskeva.

0 - 17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

Vuonna 2023 sosiaalipalveluissa tapahtui muutoksia hyvinvointialueiden myötä. Meillä niiden lasten osuus, joista oli tehty lastensuojeluilmoitus, laski v. 2023 selvästi, mutta kääntyi hienoiseen nousuun tultaessa vuoteen 2024.

Oppilaalle on varattu yli 25 minuuttia kouluruuan syömiseen, % kouluista

Palvelut

Koulu

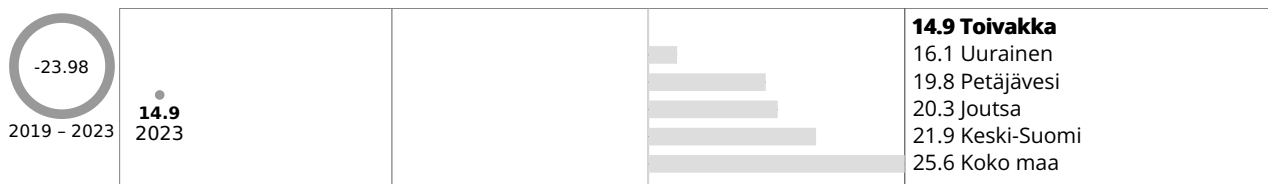
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

Laajaan terveystarkastukseen sisältyy opettajan kirjallinen arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa, % kouluista

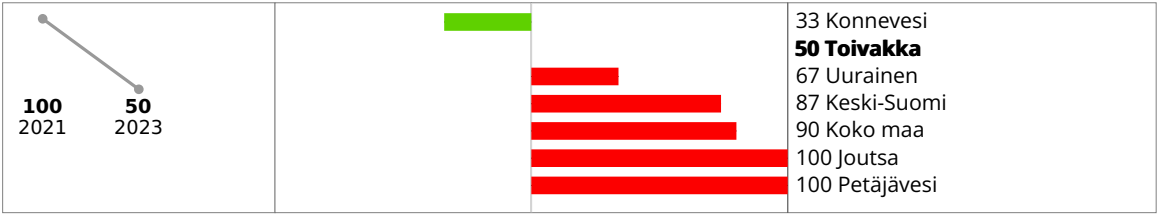
Oppilaitoksen fyysiset työolot häirinneet opiskelua, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka kokevat, että oppilaitoksen fyysiset työolot ovat häirinneet opiskelua. Indikaattori perustuu kysymykseen: Ovatko seuraavat asiat häirinneet sinua koulussa/oppilaitoksessa tämän lukuvuoden aikana? Summaindikaattori muodostuu yhdeksästä osiosta: 1) liian kuuma sisällä, 2) liian kylmä sisällä, 3) tunkkainen (huono) ilma, 4) epämiellyttävä haju, 5) luokkahuoneen ahtaus, 6) melu, 7) liian kirkas tai hämärä valaistus, 8) epämiellyttävät työtuolit, työpöydät tai muut kalusteet ja 9) huonot WC:t, pukeutumistilat ja peseytymistilat. Vastausvaihtoehdot ja pisteytys: 1) ei ollenkaan (0 pistettä), 2) jonkin verran (1 piste) ja 3) paljon (2 pistettä).

Voidaan todeta, että kiinteistönhoito ja siivous ovat toimineet hyvin. Nämä palvelut tukevat turvallista ja viihtyisää fyysistä työskentely-ympäristöä.

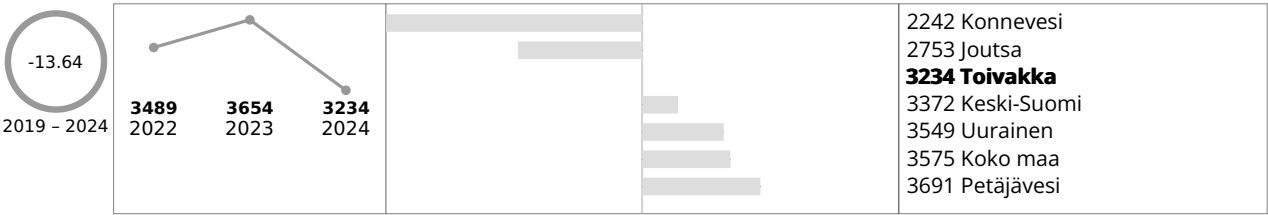
Kouluympäristön terveellisyys ja turvallisuus ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus tehdään peruskoulussa kolmen vuoden välein, % kunnan kouluista

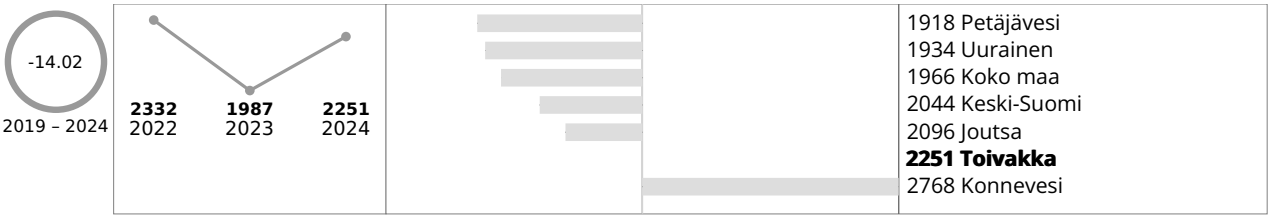
Viimeisin tarkastus on tehty keväällä 2025.

Sosiaali- ja terveydenhuolto

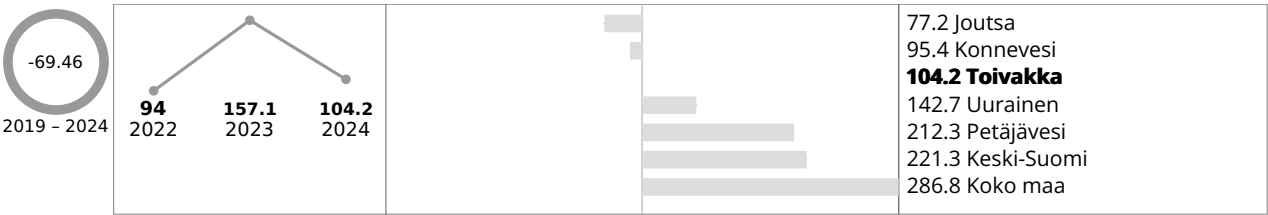
Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

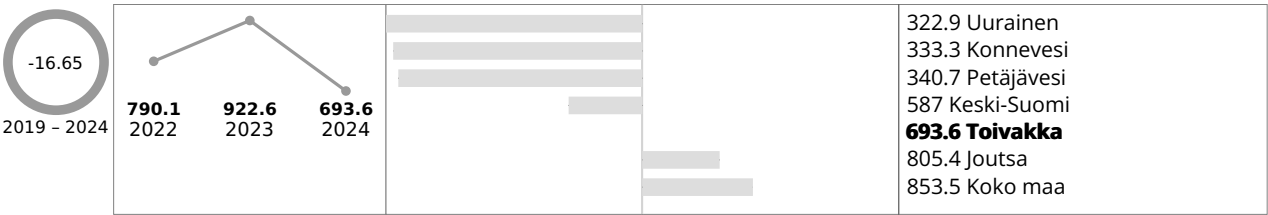
Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon käynnit / 1 000 7 - 18-vuotiasta

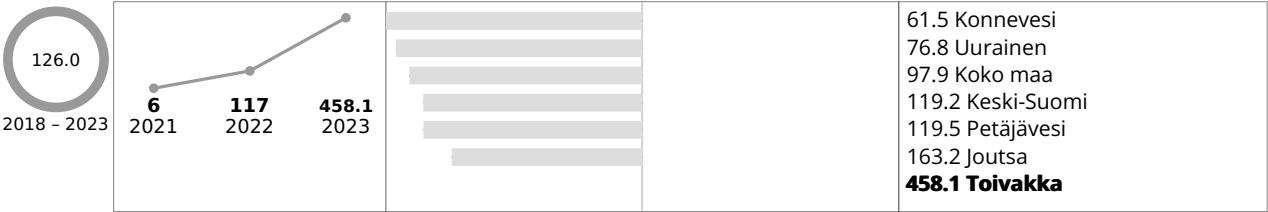
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria / 1 000 0 - 12-vuotiasta

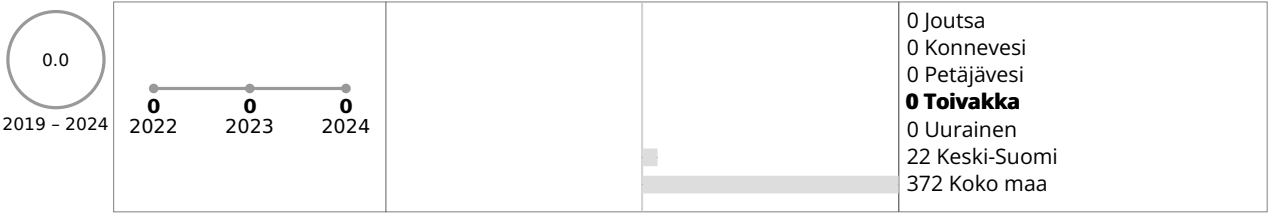
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1 000 13 - 17-vuotiasta

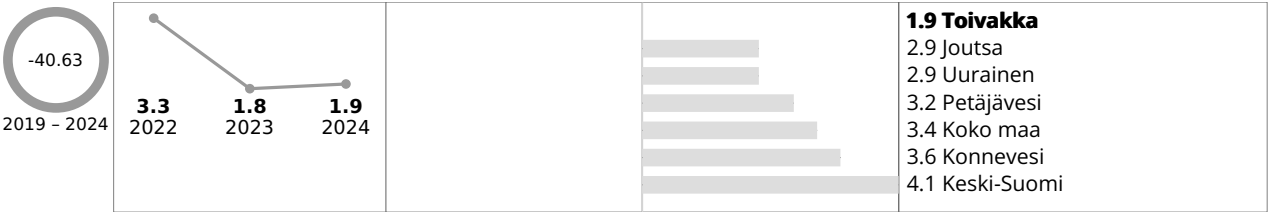
Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät 0 - 16-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

Ensikodeissa vuoden aikana hoidossa olleet lapset, nuoret ja perheenjäsenet

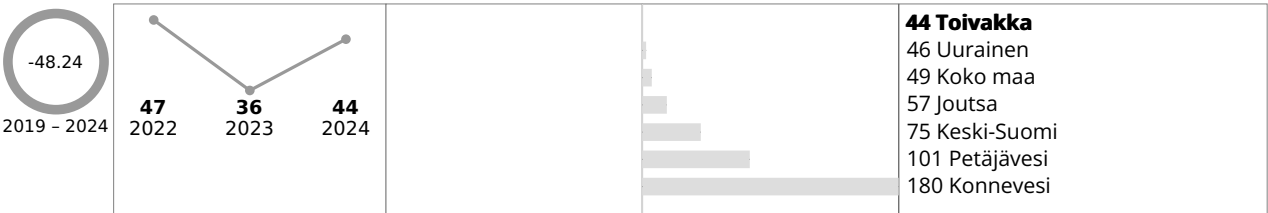

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0 - 17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

Muut palvelut

Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1 000 alle 18-vuotiasta, kunnan kustantamat palvelut

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET - Yhteenveto

Indikaattoritietojen valossa lasten ja nuorten liikkumattomuus on huolenaihe, johon olemme jo tarkasteltavalla valtuustokaudella tarttuneet. Keväällä 2024 laadimme lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman vuosille 2024-2025, joka kiteyttää kolme kärkitavoitetta lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi reagoiden huolenaiheeksi nousseisiin indikaattoritietoihin: 1) liikunnallisen elämäntavan edistäminen, 2) osallisuuden turvaaminen ja 3) mielen hyvinvoinnin tukeminen. Tämä konkretisoitui siihen, että keväällä 2025 päädyttiin hakemaan Suomi liikkeelle ohjelman Liikkuva koulu ja Move! -hankerahoitusta ja sovittiin myös varhaiskasvatuksen osallistumisesta Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaan syksystä 2025 alkaen. Hankkeen turvin kehitetään perusopetusikäisten Move!-polkua ja tarjotaan liikuntaneuvontaa. Move-tulosten osalta erityisesti 8. luokan oppilaiden osalta oli kasvanut niiden oppilaiden osuus, jotka olivat saaneet tuloksen, joka

indikoi heikkoa fyysistä toimintakykyä. 5. luokan oppilaiden osalta fyysisen heikon toimintakyvyn omaavien osuus oli lähes ennallaan. Ilon aiheena on kuitenkin se, että vuoden 2025 kouluterveyskyselyn mukaan liikunta on hieman lisääntynyt toivakkalaisten 8.-9. luokkalaisten osalta.

Myös nuorten yksinäisyys näkyy indikaattoritietojen valossa ja tähän on tartuttu esim. nuorisotyötä tehostamalla. Mielen hyvinvoinnin tueksi on päätetty ottaa käyttöön syksystä 2025 lähtien Mielen hyvinvoinnin ABC-toimintamalli, joka tarjoaa mallin, joka on sovellettavissa kaikenikäisten kuntalaisten mielen hyvinvoinnin tukemiseen. Nuorten hyvinvointia edistämään myös NEPSY-kasvatusohjaajan tehtävän vakinaistaminen otettiin päätöksentekoon. Tuoreimman kouluterveyskyselyn tuloksista osa ehti valmistua tämän raportin julkaisuun mennessä. Näiden osatulosten tiimoilta huomiota herätti nuorten ahdistuneisuuden lisääntyminen. Vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä 85 % 8.-9.-luokkalaista ilmoitti, ettei käytä alkoholia. Tämä oli vertailussa loistava osuus, mutta toisaalta se jättää 15 % joukon, jotka käyttävät alkoholia. Nuorten kohdalla onkin huomattu, että erilaiset ilmiöt kehittyvät ja leviävät hyvin nopeasti, jolloin kerätty tilastotieto jää auttamattomasti jälkeen arkitodellisuudesta. Nikotiinipussit ja VAPE:n käyttö ovat olleet tulleet tupakoinnin sijaan koulun arkeen, niiden käyttö on lisääntynyt suorastaan räjähdymäisesti ja laajentunut myös yhä nuorempiin. Myös muut päihteiden käyttö on valitettavan lähellä monen nuoren arkea.

Kiusaamisen vastaista työtä tehdään koko opetushenkilöstön toimesta, myös oppilaskunnan ja tukioppilastoiminnan keinoin. Koulukeskuksella on KaMu-ryhmä, joka muodostuu koulun aikuisista, jotka ottavat kaikki, niin pienet kuin suuretkin kiusaamistilanteet käsittelyyn matalalla kynnyksellä. Kaikkeen havaittuun kiusaamiseen puututaan ja tarvittaessa myös opiskeluhuollon työntekijät ovat tukemassa sekä oppilaita että konsultoimassa opetushenkilöstöä kiusaamiskokemusten purussa.

Perheitä olemme pyrkineet tukemaan monin tavoin erilaisissa elämäntilanteissa. Kunta on päättänyt alkaa tarjota Muksurahan ja maksuttoman varhaiskasvatuksen muodossa vaihtoehtoja arkeen ja Perhekeskutoiminta on tarjonnut tukea vanhemmuuteen.

Lastensuojeluilmoitusten tekeminen kuuluu lastensuojelulain velvoittamana jokaisen opettajan velvollisuuksiin, silloin kuin huoli herää. Opettajan ei tarvitse alkaa selvittämään huolen todenperäisyyttä. Myös huoli-ilmoitusten tekemiseen kannustetaan, koska sen voi tehdä yhdessä huoltajan tai oppilaan itsensä kanssa. Välillä on vaikea sanoittaa havaittu huoli, mutta yhteistyötä lastensuojeluviranomaisten kanssa tehdään myös oppilaspalaverissa, jolloin keskustelemalla asioita auki tullaan tueksi puolin ja toisin oppilasta itseään ja hänen perhettään.

VARHAISKASVATUSPALVELUT

Valtakunnallisesti syntyvyys on laskussa, mutta Toivakassa syntyvyys on ollut muutaman vuoden ajan suhteellisen tasaista ja pieniä lapsia on paljon varhaiskasvatuksessa myös muuttoliikkeen ansiosta. Tarkastelujakson lopussa syksyllä 2024 Toivakan kunta päätti ottaa käyttöön kotihoidontuen kuntalaisen eli Muksurahan v. 2025 alusta. Muksuraha sisältää myös perhepäivähoitajille omista alle kouluikäisistä kotona hoidettavista lapsista maksettavan korvauksen. Lisäksi päätettiin maksuttomasta varhaiskasvatuksesta. Näillä ratkaisilla pyrittiin vahvistamaan erilaisia vaihtoehtoja erilaisiin elämäntilanteisiin lapsiperheille.

Kaikilla alle kouluikäisillä lapsilla on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatuspaikkaan tarpeen mukaan. Vuonna 2024 kunnallista varhaiskasvatusta toteutettiin kirkonkylällä vuoropäiväkotitouhuvakassa, Kankaisilla päiväkotitouhuvakassa ja Toivakan koulukeskuksen esiopetustiloissa. Perhepäivähoitoa tarjottiin Toivakassa palvelusetelillä yksityisellä perhepäivähoitajalla. Varhaiskasvatusta järjestettiin myös seudullisesti Jyväskylän seudun verkostokuntien ja tarvittaessa muidenkin lähikuntien palveluissa ostopalveluna tai yksityisen hoidon palvelusetelin turvin. Lasten varhaiskasvatus sisältää kunnallisen varhaiskasvatuksen ja kunnan kustantaman Kelan maksaman lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen sekä yksityisen hoidon palvelusetelin. Avoimia varhaiskasvatuspalveluja ei Toivakassa tarjottu tässä ajan jaksossa.

Toivakan keskustassa sijaitsee vuoropäiväkotitouhuvakka, jossa toimii neljä ryhmää; 1-2-vuotiaiden Tähtitähjet ryhmä, 2-4 -vuotiaiden Tutkijoiden ja Tarkkailijoiden ryhmät sekä 5-vuotiaiden Viskari ryhmä. Kankaisilla sijaitsee kyläkoulun yhteydessä Päiväkotitouhuvakka, mikä on sisarusryhmä 1-5 -vuotiaille. Touhuvakan päiväkotitouhuvakka on kahden rakennuksen päiväkotitouhuvakka. Tähtitähjet ryhmä sijaistee viereisessä rakennuksessa, Vakkarilla. Lapsimäärät ovat vaihdelleet vuosittain mm. muuttoliikenteen ja syntyvyyden mukaan.

Taulukon lapsiluvut otettu vuoden viimeisestä päivästä.

Vuosi	Lapsimäärä Toivakan kunnan varhaiskasvatuksessa	Muulla hoidossa olevat (palveluseteli ja seutusopimus)	%osuus koko kunnan 1–6-vuotiaista
2021	101	13	82,6
2022	94	11	82,7
2023	76	9	69,1
2024	89	14	84,4

Varhaiskasvatusjohtaja toimi molempien päiväkotien johtajana. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan resurssit ovat vaihdelleet tarkasteluvuosien aikana, mutta 1.8.2025 alkaen kunnassamme aloittaa vakituinen varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Toivakan varhaiskasvatuksessa on tarvittaessa resurssoitu riittävän tuen toteutumiseksi myös erityisavustajia sekä alle kaksivuotiaiden ryhmään lisäävuksi ja syliksi päiväkotiaavustaja. Myös lisääntyneeseen vuorohoidontarpeeseen on varattu henkilöstöresurssia. Varhaiskasvatusryhmissä toimi yksi varhaiskasvatuksen opettaja ja kaksi lastenhoitajaa sekä tarvittavat lisäresurssit. Riittäväillä henkilöstöresursseilla "hyvinvoivat aikuiset kasvattavat hyvinvoivia lapsia". Syksyllä 2025 varhaiskasvatusjohtajan virka muutetaan päiväkodin johtajan viraksi. Syksyllä 2025 Päiväkotit Ruuhiryhmässä henkilöstörakenne muuttuu kahden opettajan ja kahden varhaiskasvatuksen lastenhoitajan ryhmäksi. Varhaiskasvatuksen opettajan työpariksi palkataan varhaiskasvatuksen sosionomi, jolla vahvistetaan sosiaalipedagogista osaamistamme lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemisessa.

ESI- JA PERUSOPETUS

Toivakan kunnan perusopetuksessa toimii kaksi koulua, Toivakan koulukeskus ja Kankaisten kyläkoulu. Toivakan koulukeskus on vuosiluokkien 0–9 käsittävä yhtenäiskoulu. Osa yhtenäistä perusopetusta on myös Kankaisten kylän 0–6 vuosiluokat käsittävä kyläkoulu. Lukuvuonna 2023–2024 on koulukeskuksessa ollut esioppilaat mukaan lukien ollut 294 oppilasta ja Kankaisilla esioppilaat mukaan lukien 48 oppilasta. Oppilasmäärä on pienentynyt ja samoin oppilasennusteet tuleville vuosille ovat hieman laskevia, mutta syntyvyyden pienenemistä on jonkin verran kompensoinut muuttoliike kuntaan.

Kouluyhteisön sekä oppilasyksilöiden hyvinvointia ja oppimista on tuettu hyvinvoinnin vuosikellolla, huomioimalla oppilaiden vahvuudet ja ratkaisukeskeinen ilmapiiri. Poissaoloille ja kiusaamisen ehkäisylle on omat toimintamallinsa. Koulunuorisotyötä on kehitetty ja sitouttava kouluyhteistyö on tuonut mukanaan osaamista, vahvaa yhteistyötä, tukea oppilaille ja uusia toimintamalleja.

Perusopetuksen osalta hyvinvointikertomus sisältää paljon indikaattoritietoa. Indikaattorit tarjoavat tietoa perusopetuksen koulujen toiminnasta. Toivakan kouluissa on käytössä päivittäin toteutettava pitkä harrastevalitunti ja liikuntaan kannustetaan niin välineiden kuin liikunnallisten välituntiympäristöjen kautta. Kouluympäristöön liittyy myös terveellisuuden ja turvallisuuden säännölliset tarkastukset. Toivakassa viimeisin tarkastus on tehty keväällä 2025. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusten noudattaminen koululounaan ja välipalojen järjestämisessä eivät ole täyttyneet, koska suositusten mukaisen kouluruoan tarjoamisen aikataulussa on haasteita tilojen ahtauden ja oppituntien aikataulutuksen vuoksi.

Paljon indikaattoritietoa liittyy myös perusopetusikäisiin oppilaisiin, sillä kouluterveyskysely tarjoaa joka toinen vuosi hyvän informaatiolähteen oppilaiden hyvinvoinnista. Erityisesti oppilaisiin liittyvistä indikaattoreista tulee seurata liikuntaa ja sen määrään liittyviä indikaattoreita, sillä lasten ja nuorten liikkumattomuus on noussut viime vuosina huolen aiheeksi. Hengätyttävää liikuntaa korkeintaa tunnin viikossa harrasti uusimman kouluterveyskyselyn mukaan n. kolmannes 8.–9.-luokkalaisista. 8. luokan osalta myös tuoreimmissa Move!-mittauksissa niiden oppilaiden osuus, joilla on heikko fyysinen toimintakyky, oli huolestuttavan suuri.

Lähes neljännes (23,6 %) 8.–9.-luokkalaisista oppilaista kokee kouluterveyskyselyn vastausten mukaan terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi ja tämäkin on tieto, jonka kehitystä meidän tulee seurata ja pohtia keinoja koetun terveydentilan parantamiseen. Uusimman kouluterveyskyselyn mukaan keväällä 2025 kohtalaisesta tai vaikeasta ahdistuneisuudesta ilmoitti neljännes 8.–9.-luokkalaisista. Mielen hyvinvointiin tulee kiinnittää erityistä huomiota ennaltaehkäisevin toimenpitein niin kouluarjessa kuin vapaa-ajalla. Ahdistuneisuus liittyy useimmiten kaverisuhteisiin tai kotona mahdollisesti tapahtuneisiin muutoksiin tai tilanteisiin, mutta myös koesumat, käsitykseen itsestä oppijana ja lähestyvä nivelvaihe koulupolulla saattaa aiheuttaa ahdistusta.

Oppilaiden itsensä lisäksi myös vanhemmat tarvitsevat tukea lastensa mielen hyvinvoinnin tukemiseksi.

Tyytymättömyys omaan elämään on ollut myös kouluterveyskyselyn perusteella huolestuttavan korkealla tasolla. Niiden 8.-9. luokkalaisten osuus, jotka eivät käytä alkoholia, on ilahduttavan suuri, mutta toisaalta se jättää myös n. 15 % prosentin joukon, jotka käyttävät alkoholia. Perusopetuksessa erilaiset päihteet ovat näkyneet kouluarjessa. Kouluarjessa on näkynyt myös oppilaiden sosiaalisten suhteiden ja tilanteiden haasteet, joihin on pyritty antamaan tukea erilaisin toimenpitein sekä yhteistyötavoin. Koulupäivän aikaista tukea ovat olleet antamassa paitsi NEPSY-kasvatusohjaaja, myös osa-aikainen koulunuorisotyö. Opiskeluhuollon palveluihin ohjautuu myös oppilaita, joista osa saa vahvempaa tukea myös muilta terveydenhuollon ammattilaisilta.

PERUSOPETUKSEN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA

Perusopetuksessa on tarjottu tarkastelujaksolla myös aamu- ja iltapäiväkerhotoimintaa. Perusopetuksen aamu- ja iltapäiväkerhotoiminnan tarkoituksena on vähentää lapsen yksinäistä aikaa ennen ja jälkeen koulupäivän, tukea lapsen kasvua ja kehitystä sekä perhettä ja koulua niiden kasvatustehtävässä. Toimintaa on järjestetty ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille, sekä erityisen tuen piirissä oleville oppilaille. Toimintaa järjestetään kunnan vuosittain päättämässä laajuudessa.

Tarkastelujaksolla vuonna 2023 aamu- ja iltapäivätoimintaa kehitettiin edelleen siten, että toiminnasta saatiin tavoitteellisempaa ja ohjatumpaa. Aamu- ja iltapäiväkerhotoimintaa arvioitiin keväällä 2023 ja laadittiin jälleen uusi toimintasuunnitelma elokuussa 2023. Toimintasuunnitelmassa painopisteeksi valittiin syksyllä 2023 edelleen tunne- ja vuorovaikutustaidot. Syksystä 2024 alkaen on järjestetty vain iltapäivätoimintaa rinnakkain esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen kanssa. Aamutoiminnan mahdollisiin tarpeisiin on vastattu yksilöllisin järjestelyin. Iltapäiväkerhossa toiminnan painopisteet mukailevat esi- ja perusopetuksen lukuvuosien painopisteitä ja pari viimeisintä lukuvuotta painopisteinä ovat olleet tunne- ja vuorovaikutus- sekä turvataitojen vahvistaminen. Toiminnan tavoitteita ovat olleet osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Iltapäivätoiminta on suunnitelmallista ja ammattitaitoisesti ohjattua toimintaa.

VÄHIMMÄISTIETOSISÄLLÖN INDIKAATTORITIETOA

- **Enintään kahden kilometrin etäisyydellä ala-asteesta asuvat, % 7-12 -vuotiaista**

Elinympäristön tietopalvelu Liiterin osalta ei ole tietoja vuodelta 2024. Vuosien 2021 – 2023 osalta henkilömäärät enintään kahden kilometrin etäisyydellä asuvien määrä oli laskusuuntainen (2021 - 2022 - 2023 / 114 – 100 – 90 / 51,1% - 49,3 % - 47,1 %).

NUORET JA NUORET AIKUISET

Hyvinvointi

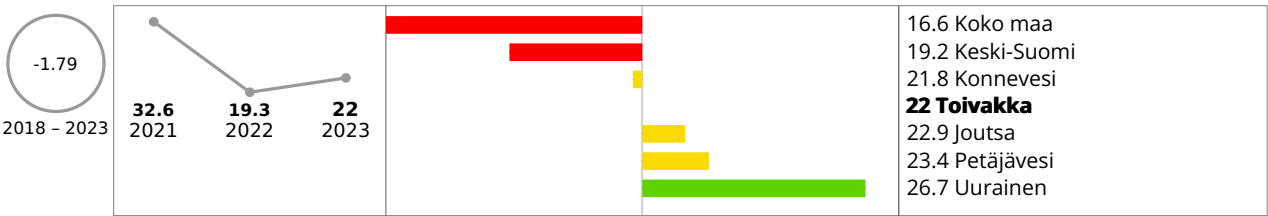
Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Vuoden 2023 ja 2024 tietoja ei ole kirjoitushetkellä saatavilla.

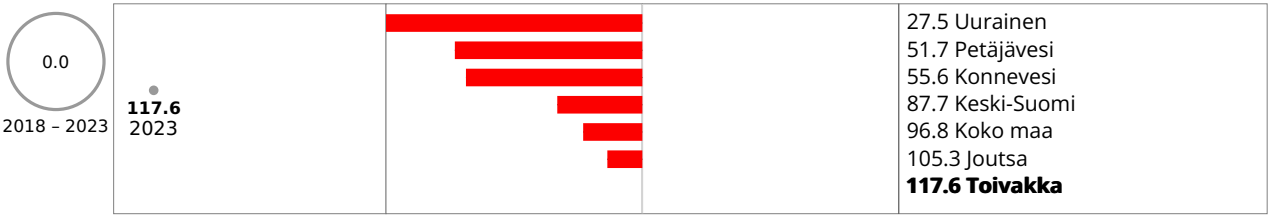
Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä

Tilanteemme on maakuntaan ja koko maahan verrattuna hieman heikompi osuuden ollessa suurempi, mutta useimpiin vertailukuntiin nähden hyvä. Vuoden 2024 tietoa ei ole kirjoitushetkellä saatavilla.

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Rikoksista syylliseksi epäillyt 15 - 17-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

Indikaattori ilmaisee rikoksista syylliseksi epäiltyjen 15 - 17-vuotiaiden osuuden tuhatta vastaavanikäistä kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Rikoksista epäiltyjen lukumäärä on eri asia kuin syylliseksi todettujen lukumäärä. **Rikokset kirjataan tekopaikan mukaan**, jolloin rikoksesta epäilty ei välttämättä ole aina toivakkalainen, vaikka näkyy tässä tilastossa.

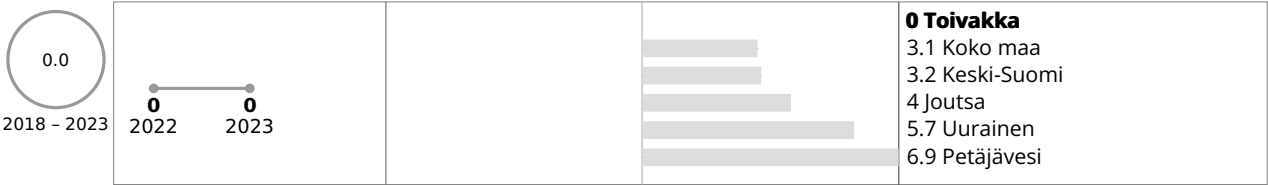
Sama henkilö voi olla syylliseksi epäiltynä useita kertoja saman vuoden aikana eri tai samasta rikoksesta. Jos henkilö esimerkiksi pahoinpitelee kahta henkilöä, tulee tästä tilastoon kaksi epäiltyä vaikka kyseessä olisi ollut yksi ja sama henkilö.

Toivakan osalta luku on selvästi suurempi kuin vertailukunnissa tai Keski-Suomessa keskimäärin.

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 18 - 24-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

NUORET JA NUORET AIKUISET - Yhteenveto

Nuorista on tähän laajaan hyvinvointikertomukseen edelleen melko vähän indikaattoritietoa saatavilla. Olemme vuosittaisten hyvinvointiraporttien kokoamisen yhteydessä todenneet haasteet tiedon saamisessa, mutta emme ole edelleenkaan pystyneet ratkaisemaan asiaa tyydyttävällä tavalla. Yhtenä syynä tiedonpuutteeseen voidaan nähdä myös se, että Toivakassa ei ole toisen asteen oppilaitoksia ja toivakkalaiset nuoret vastaavat hyvinvointia käsitteleviin kyselyihin toisten paikkakuntien oppilaitoksissa, jolloin tieto kohdentuu näille paikkakunnille ja on meidän saavuttamattomissa. Esimerkiksi päihteisiin liittyvä tieto kouluterveyskyselyllä kerättynä jää saamatta. Perusopetuksen kouluterveyskyselyn tuloksia käsitellään kappaleessa Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet ja tulokset kohdentuvat 4.-5. luokkalaisiin ja 8.-9. luokkalaisiin, jotka luokitellaan varhaisnuoriksi (12-15v.). Kunnassa ei myöskään systemaattisesti tehdä omaa tiedonkeruuta peruskoulun jälkeen nuorten hyvinvoinnista, joten tietoa on vähän saatavilla.

Toivakassa nuorten hyvinvointia on tuettu paitsi koulu- ja vapaa-aikaa siltaavalla koulunuorisotyöllä, myös kehittämällä nuorten vapaa-ajan toimintaa Vakkari-nuorisotilassa. Muutama vuosi uudistetut nuorisotilat ovat olleet nuorille signaali päättäjiltä ja kunnalta, että heihin halutaan panostaa, he ovat tärkeitä ja heidän hyvinvointinsa on merkityksellistä. Nuorisoa osallistettiin vahvasti jo nuorisotilojen suunnitteluvaiheessa. Nuorisotila tavoittaa kuitenkin pääasiassa perusopetusikäisiä nuoria ja toisella asteella opiskelevia on haastava tavoittaa nuorisotilatoiminnan kautta. Syrjäytymisriskissä olevien nuorten osuus on ollut hieman kasvussa ja vuonna 2023 joka viides 18-24 -vuotias toivakkalainen oli syrjäytymisriskissä.

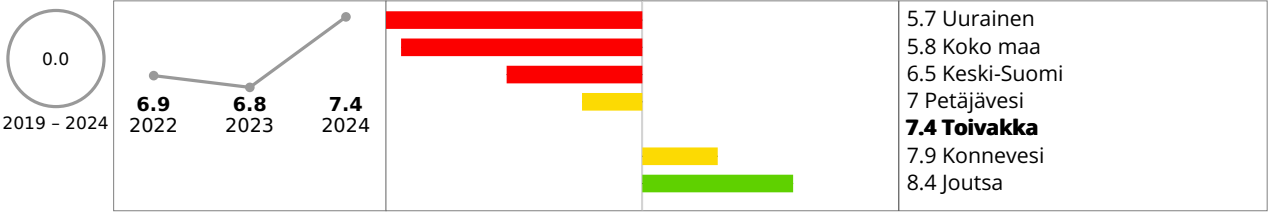
Koulutyössä nuorten ääni kuuluu oppilaskunnan hallituksen kautta, tukioppilastoiminnassa ja arjen oppimistilanteissa. Nuorten sanoittamat perusopetuksen arvot pohjaavat opetussuunnitelman arvoihin, mutta ovat nuorten omista tarpeista lähtöisin. Nuorten laatimassa arvopohjassa korostuvat mm. turvallisuuden ylläpitäminen, vastuun kantaminen, jokaisen ainutlaatuisuus ja kunnioitus.

TYÖIKÄISET

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

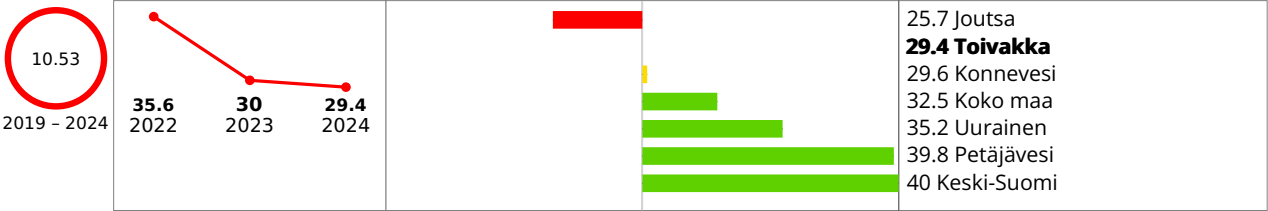

Osuus on noussut tarkastelujaksolla ja lukua on seurattava.

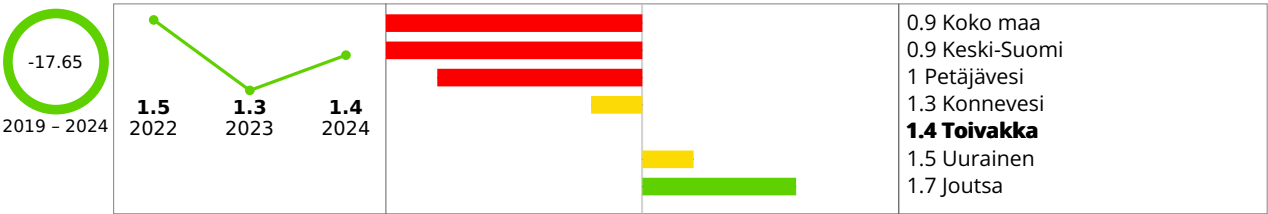
Sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

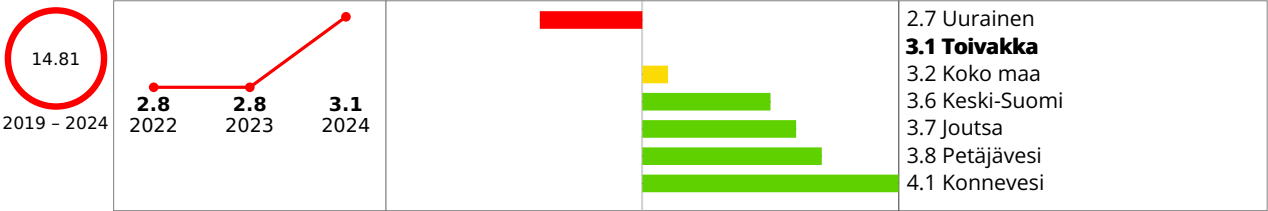
Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä

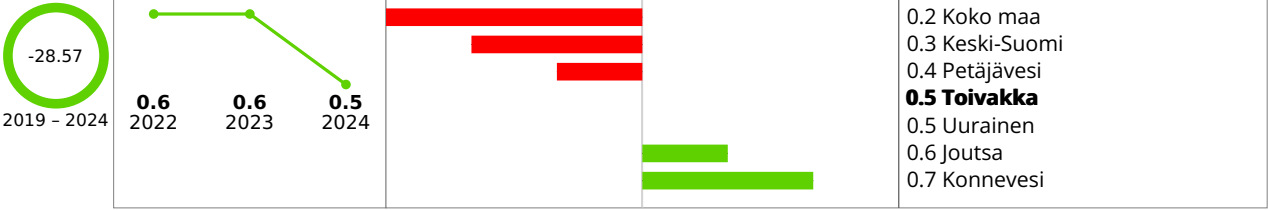
Tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista

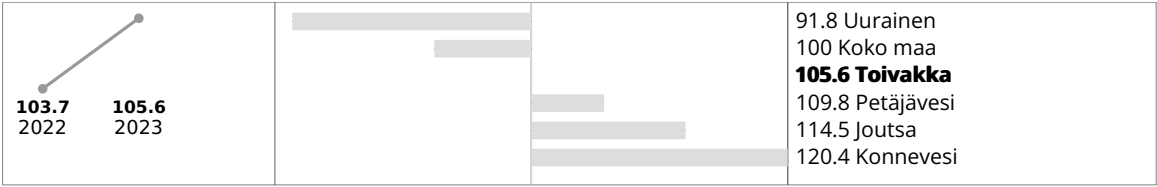
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Verenkiertoelinten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista

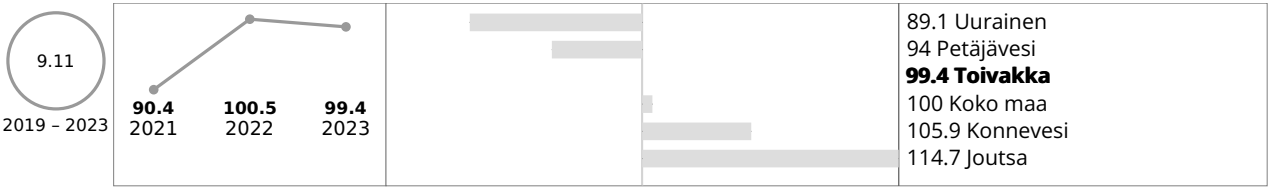

Työkyvyttömyysindeksi, ikävakioitu

Indeksin arvo on sitä suurempi, mitä yleisempää työkyvyttömyys alueella on. Indeksien arvo on koko maassa 100. Vuoden 2024 tietoa ei ole kirjoitushetkellä saatavilla.

Sairastavuusindeksi, ikävakioitu

Vuoden 2024 tietoa ei ole kirjoitushetkellä saatavilla.

Sosiaali- ja terveydenhuolto

-30.27
2018 – 2023

Vuosi	Lähtiä
2021	1043
2022	966
2023	804

Kunta	Lähtiä
Petäjävesi	749
Toivakka	804
Koko maa	815
Keski-Suomi	1023
Uurainen	1222
Konnevesi	1254
Joutsa	1357

-32.43
2018 - 2023

Vuosi	Väkiluku
2021	1266
2022	1131
2023	1044

Kunta	Väkiluku
Petäjävesi	767
Koko maa	876
Toivakka	1044
Keski-Suomi	1194
Uurainen	1344
Joutsa	1449
Konnevesi	1512

Ikävalioitu työkyvyttömyysindeksi on nousussa. Toivakka sijoittuu vertailussa kuitenkin paremmin Petäjäveden, Joutsan ja Konneveden kuntaan nähden. Vuoden 2024 tietoja ei ole vielä saatavilla.

IKÄIHMISET

Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

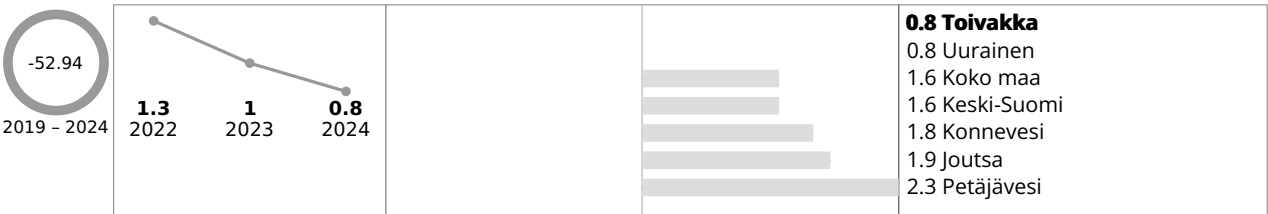

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

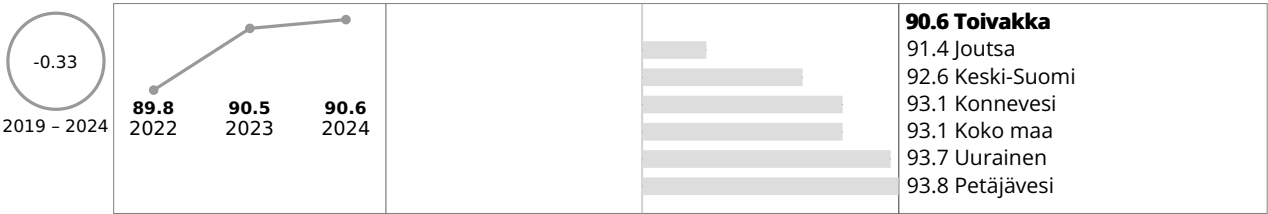
Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

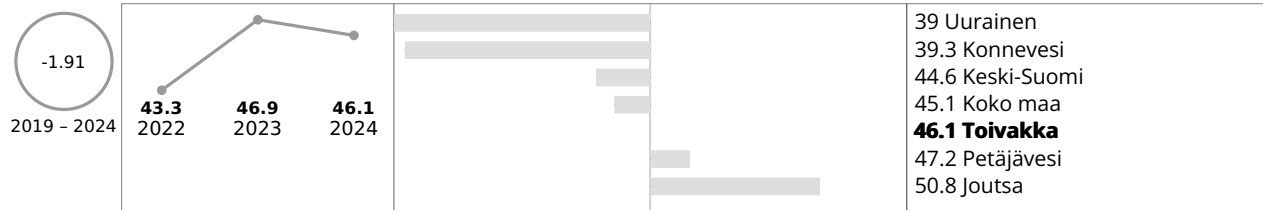
Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

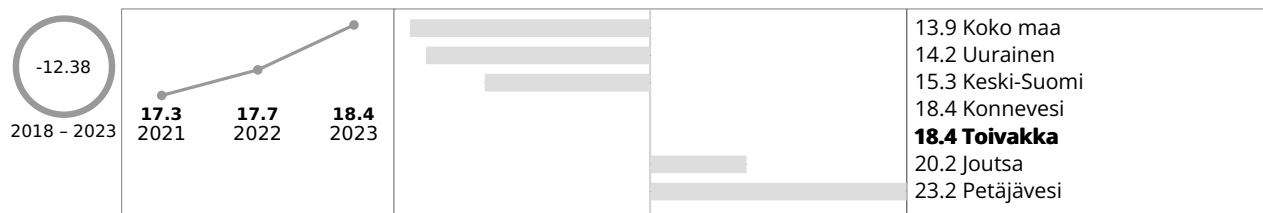

Kotona asuvien osuus on hieman kasvanut. Samalla säännöllisen kotihoidon piirissä olevien yli 75-vuotiaiden osuus on myös hieman kasvanut.

Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä

Säännöllisen kotihoidon 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

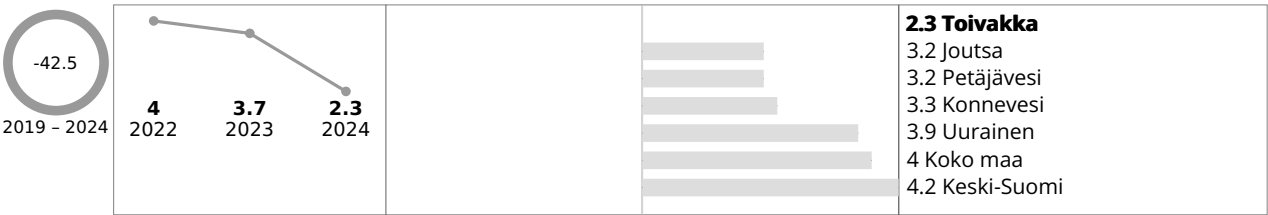
Läkkäiden ympärivuorokautisen palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä

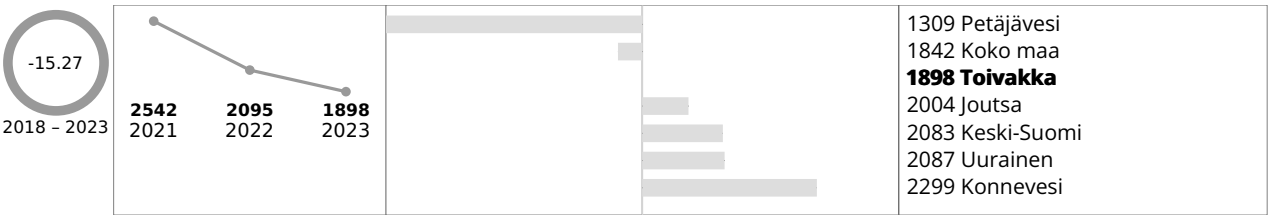
Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

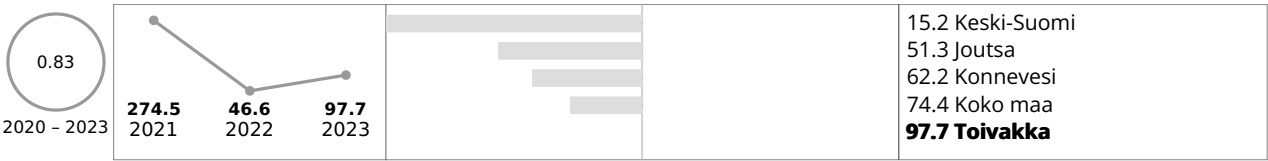
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäistä

Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät 75 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavan ikäistä

IKÄIHMISET - Yhteenveto

Vuonna 2023 Hyvinvointialueuudistuksen myötä sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät kunnilta hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Ikääntyneet käyttävät erityisesti paljon terveyspalveluja. Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä olivat kuitenkin vähentyneet tarkastelujaksolla. Vuoden 2023 myötä ikääntyneiden kuntoutuksena päivätoiminta siirtyi Vaajakoskelle.

Toivakassa ikääntyneiden ympärivuorokautista asumista tuottaa hyvinvointialueen yksityinen palveluntuottaja. Iäkkäiden ympärivuorokautisen palveluasumisen piirissä olevien 75 vuotta täyttäneiden osuus oli suurin vertailukuntiin nähden ollen 9,4%. 75 vuotta täyttäneistä 90,6 % asui omissa kodeissa ja tämä osuus oli hivenen kasvanut. Myös kotihoidon 75 vuotta täyttäneiden asiakkaiden osuus on hieman kasvanut. Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneiden hoidettavien osuus on puolestaan pienentynyt.

Toivakassa ikääntyneille on vuonna 2023-2024 ollut tarjolla kunnan ja seurakunnan yhteistyössä toteutettu senioripäivä joka toinen tiistai. Tapahtuma on järjestetty kunnan hyvinvointisuunnittelijan ja seurakunnan diakonin organisoimana. Senioripäiviä järjestettiin v. 2024 18 kertaa. Jokainen kerta on tavoittanut useita kymmeniä ikääntyneitä. Päivä on tarjonnut mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen ja omakustanteiseen ruokailuun. Kunta on tarjonnut erikseen anottuna kyydin senioripäivään, jos kyydin myöntämiselle asetetut kriteerit ovat toteutuneet.

Kunta on tukenut ikääntyneiden digitaitoja tarjoamalla suosittua digitutorointia kirjastossa. Ikääntyneet ovat osallistuneet runsain mitoin kunnan järjestämiin kaikille avoimiin tapahtumiin, kuten esim. kuntalaisiltoihin. Kunnassa on järjestetty monipuolista toimintaa ikääntyneille myös eri yhteisöjen toimesta.

VÄHIMMÄISTIETOSISÄLLÖN INDIKAATTORITIETOA

- **Enintään 500 metrin etäisyydellä päivittäistavarakaupasta asuvat, % 75 vuotta täyttäneistä**

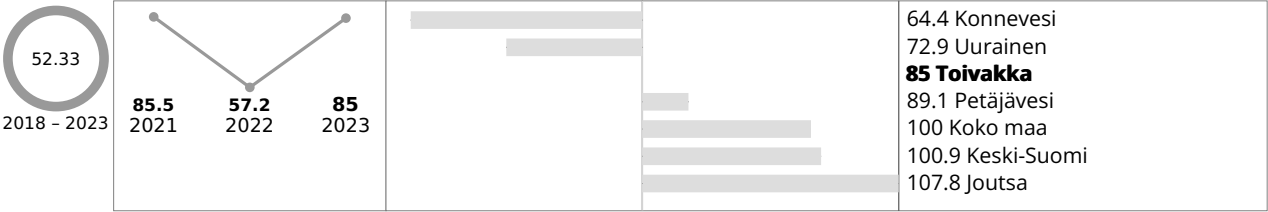
Elinympäristön tietopalvelu Liiterin osalta ei ole tietoja vuodelta 2024. Vuosien 2021 – 2023 ajalta oli havaittavissa lukumäärällistä kasvua enintään 500 metrin etäisyydellä päivittäistavarakaupasta asuvista, 75 vuotta täyttäneistä, mutta prosentuaalisesti määrä on vähentynyt (2021 – 2022 – 2023 / 97 – 101 – 106 / 33,1 % – 32,8 % – 31,4 %).

KAIKKI IKÄRYHMÄT

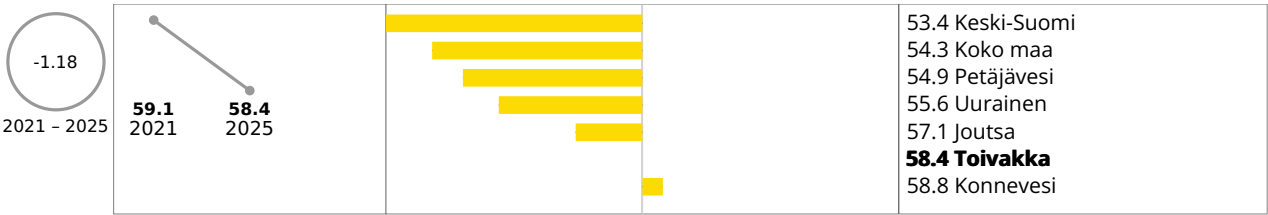
Hyvinvointi

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Sairaalahoidossa olleiden potilaiden hoitopäivien ikä- ja sukupuolivakioitu indeksi

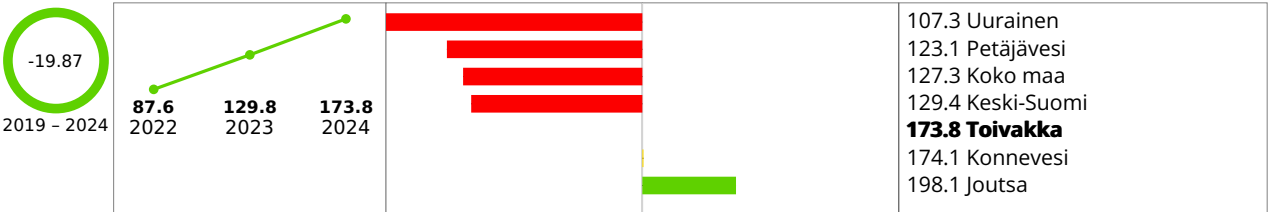

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

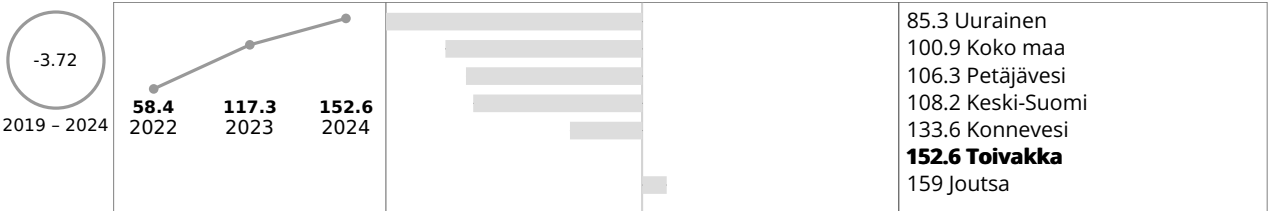
Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvät hoitajaksot / 10 000 asukasta

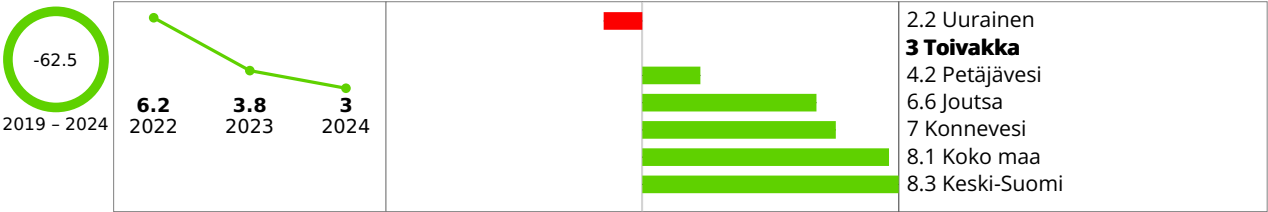
Määrä on ollut tarkastelujaksolla kasvusuuntainen ja selvästi korkeampi kuin Keski-Suomessa tai koko maassa.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot / 10 000 asukasta

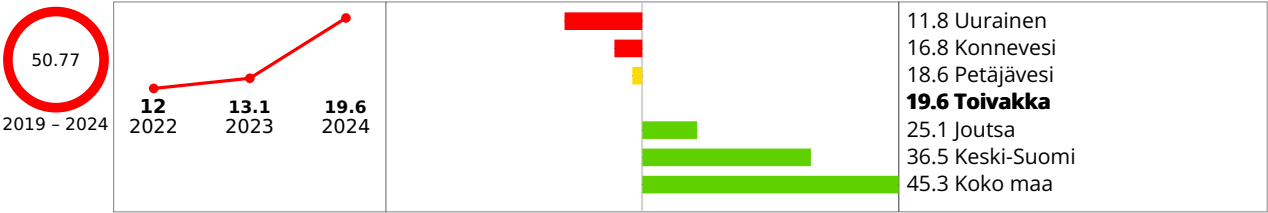

Määrä on ollut tarkastelujaksolla kasvusuuntainen ja selvästi korkeampi kuin Keski-Suomessa tai koko maassa.

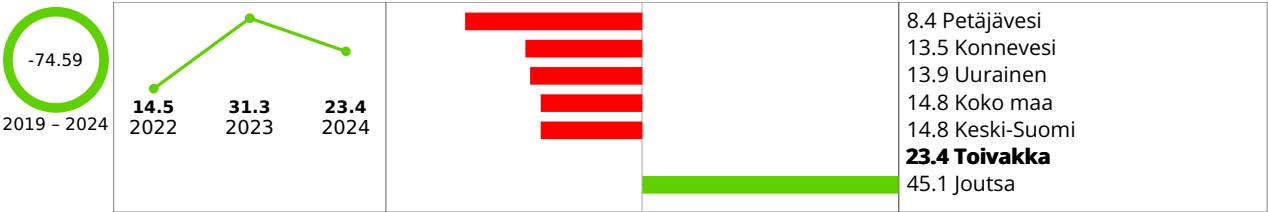
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

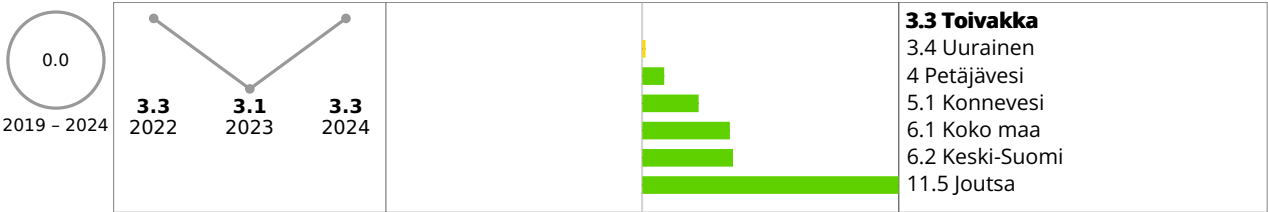
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta

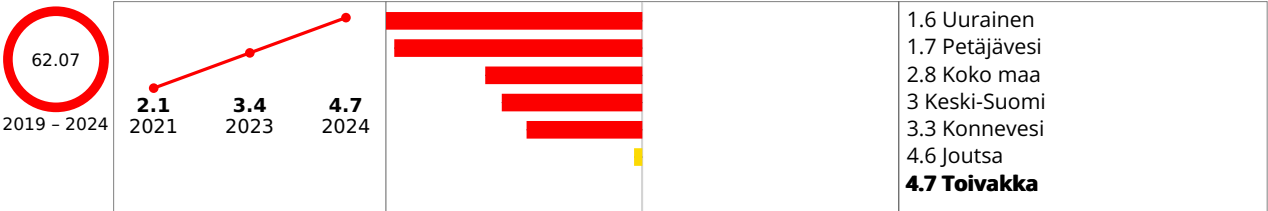
Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikennerikkomukset / 1 000 asukasta

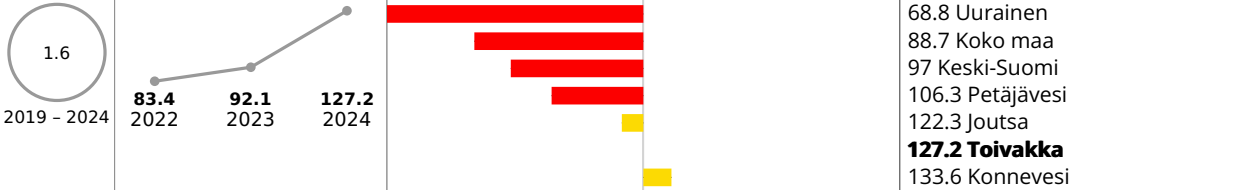
Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa

Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1 000 asukasta

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat / 10 000 asukasta

Määrä on ollut kasvusuuntainen ja selvästi korkeampi kuin keskimäärin koko maassa.

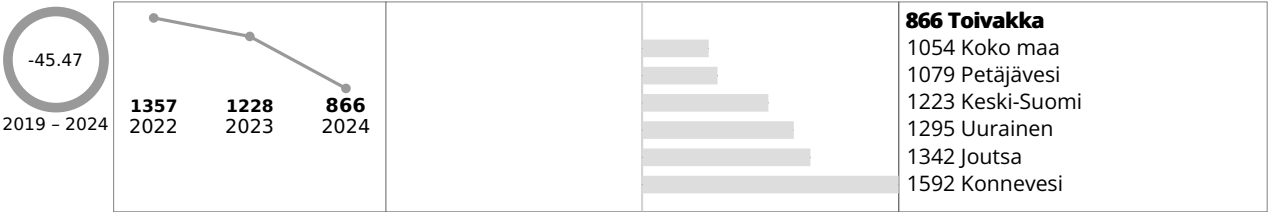
Tapaturmaindeksi, ikävakioitu

Palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

Vapaa-aika

Liikunnan edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä

Liikuntatoimen palvelut

Liikuntapaikkojen lukumäärä/1000 asukasta (2022):

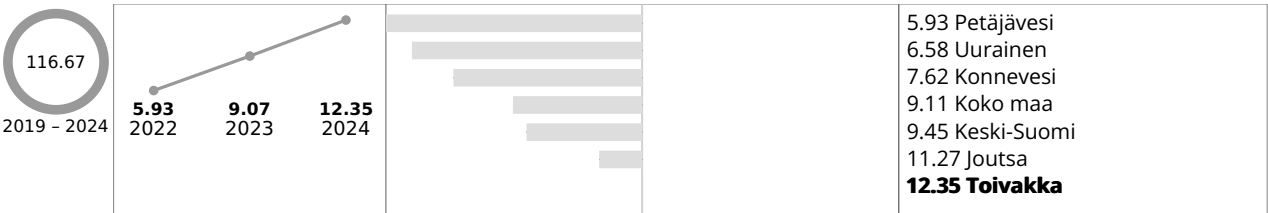
- Toivakka: 15,78729
- Petäjävesi: 15,89
- Uurainen: 20,04
- Joutsa: 22,06
- Konnevesi: 31,73

Kunnan liikuntatoimen toimintamenot /asukas € + kunnan investoinnit liikuntaan / asukas €:

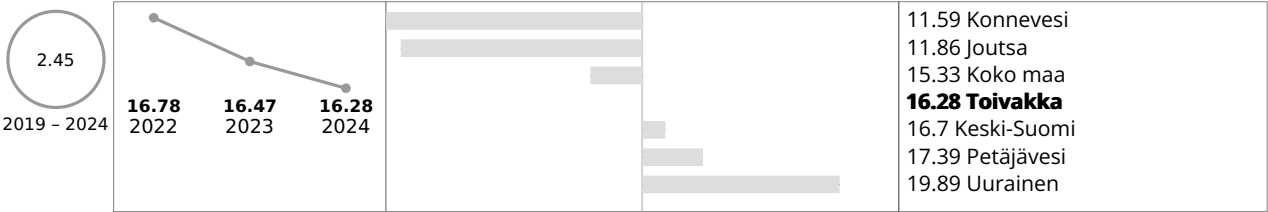
Toivakan toimintamenot/kulut/asukas: 165 e Investoinnit/asukas: 21 e

Joutsa: T: 207; I: 0 Konnevesi: T: 150; I: 66 Uurainen: T: 125; I: 53 Petäjävesi: T: 91; I: 31

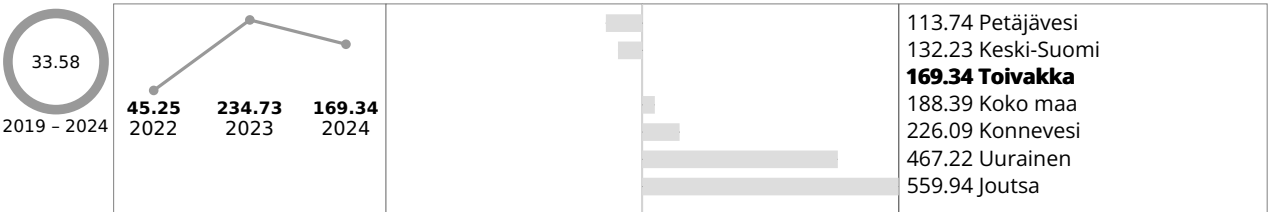
Kirjasto, fyysiset käynnit / asukasluku

Kirjasto, kokonaislainaus / asukasluku

Kirjasto, tapahtumien osallistujamäärä / (asukasluku/1000)

KAIKKI IKÄRYHMÄT - Yhteenveto

Indikaattoritiedot kertovat, että toivakkalaisten osalta koti- ja vapaa-ajan turmiin sekä kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot ovat lisääntyneet tultaessa vuoteen 2024. Toisaalta tapaturmaindeksi, joka on vuodelta 2023 ei näytä noususuuntaiselta. Samoin vammojen myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen potilaiden määrä on kasvanut. Kunnan ennaltaehkäisevien toimenpiteiden oikein kohdentamiseksi, meillä tulisi olla tarkempaa tietoa, millaisista/missä tilanteissa sattuneista tapaturmista ja myrkytyksistä on kyse.

Alkoholijuomien myynti asukasta kohti on pysynyt lähestulkoon samassa. Vuonna 2023 määrä oli hiemen pienempi kuin viime vuonna, jolloin palattiin vuoden 2022 tasolle. Myynti oli Toivakassa viime vuonna pienintä kaikkiin vertailukohteisiin nähden. Yhtenä tekijänä on todennäköisesti se, että Toivakassa ei ole Alkoa ja tämä näkyy tilastoissa.

VAPAA-AIKAPALVELUT JA LIIKUNTAPALVELUT

Toivakan kunnan vapaa-aikapalvelut ja kehittää sekä osallistaa kuntalaisia suunnittelemaan ja tuottamaan monipuolisia, hyvinvointia tukevia vapaa-aikapalveluja ja -tapahtumia kaikenikäisille toivakkalaisille. Liikuntapalveluiden tehtävänä puolestaan on edistää kaikenikäisten liikunnallista elämäntapaa ja harrastamista sekä edistää liikuntapalvelujen saatavuutta.

Tarkastelujakson 2021-2024 aikana Toivakkaan on rakennettu kuntaympäristöpalveluiden ja liikuntapalveluiden yhteistyönä kolme erilaista liikuntapaikkaa. Ensinnäkin Toivakan urheilukentän laidalle valmistui ulkokuntosali vuonna 2023. Laitteet sopivat eri ikäryhmille nuorista ikääntyneisiin. Toiseksi Toivakan frisbeegolf-rata päivitettiin ja uusittiin 18-väyläiseksi kesän 2023 alussa urakoitsija Flippy Sportsin toimesta. Rata toteutettiin vanhaa rataa muokaten ja laajentaen Paikkalanvuoren ulkoilureitin varrelle. Kolmanneksi Huikkoon avattiin vuonna 2024 merkitty maastopyöräreitti, jossa on helppo ja vaativampi reitti pyöräilijöille. Maastopyöräreitti toteutettiin osallistuvan budjetoinnin kehittämiskohteena. Vuonna 2023 kuntalaiset saivat ehdottaa kehittämisideoita, joiden pohjalta teetettiin äänestyskysely toteuttamiskelpoisimmista vaihtoehdoista.

Tarkastelujakson lopussa vuonna 2024 aloitettiin liikuntapaikkasuunnitelman työstäminen kuntaympäristöpalveluiden ja liikuntapalveluiden yhteistyönä. Liikuntapaikkasuunnitelmassa kuvataan Toivakan liikuntapaikkojen kokonaisuus. Suunnitelman tavoitteena on luoda kehys liikuntapaikkojen kehittämiselle tulevien vuosien ajaksi ja tukea tiedolla johtamista. Liikuntapaikkasuunnitelmassa huomioidaan kaikenikäiset liikuntapaikkojen käyttäjät ja liikuntapaikkojen merkitys heidän hyvinvointinsa tukemisessa.

Tarkastelujakson aikana vapaa-aikapalveluissa on vakiinnutettu yhteisöjen iltojen toimintamuoto. Illat ovat erityisesti kolmatta sektoria osallistavia keskustelutilaisuuksia. Lisäksi kaikille avoin Soppaa ja seurustelua -

tilaisuus on vakiintunut toteutettavaksi yhteistyössä Nisulan kyläseuran ja evankelis-luterilaisen seurakunnan kanssa.

Vapaa-aika- ja kulttuuripalveluita on kehitetty tarkastelujakson aikana. Vuonna 2024 laadittiin eri toimijoita osallistaen vapaa-ajan tapahtumien vuosikellon helpottamaan tapahtumasuunnittelua, vähentämään tapahtumien päällekkäisyyttä ja toisaalta tehostamaan tapahtumatuotantoa esimerkiksi tarjoamalla mahdollisuus samankaltaisten tapahtumien yhdistämiseen. Vuosikello on näkyvillä Padlet-työkaluun laaditulla tapahtumasuunnittelualustalla, jonne kuntalaiset voivat esimerkiksi kirjata suunniteltuja tapahtumia.

KULTTUURIPALVELUT

Kaikille ikäryhmille on toteutettu kulttuuripalveluiden toimesta säännöllisesti yhteislauluilta, naistenpäivän tapahtuma ja itsenäisyyspäivän juhla.

OSALLISUUS

Suoraan Toivakkaan kohdistuvaa indikaattoritietoa oli tähän osioon melko vähän saatavilla. Terve Suomi - tutkimus tuottaa luotettavaa ja ajankohtaista tietoa Suomessa asuvan aikuisväestön terveydestä, hyvinvoinnista ja palveluista sekä edellä mainituissa asioissa tapahtuneista muutoksista ja niiden tulevasta kehityksestä. Tutkimuksen avulla seurataan myös koronaepidemian pitkäaikaisia vaikutuksia väestön terveyteen ja hyvinvointiin sekä muodostetaan tilannekuva hyvinvointialueiden käyttöön.

Terve Suomi -tutkimuksen tuloksista saadaan alueellista tietoa myös keskisuomalaisten hyvinvoinnista. Tutkimuksessa tiedusteltiin mm. yksinäisyydestä. Itsensä yksinäiseksi tuntevien keskisuomalaisten osuus vuonna 2024 oli 14,2 %. Erittäin heikko osallisuuden kokemus oli 8,7 %:lla vastaajista. Kouluteveyskyselyssä lasten ja nuorten osallisuutta tarkastellaan esimerkiksi keskusteluvaikeuksien ja yksinäisyyden kautta. Kouluterveyskyselyssä v. 2023 keskusteluvaikeuksista vanhempien kanssa kertoi 1,6% 4. ja 5. luokan oppilaista. Yksinäisyyttä koki lähes joka viides 8. ja 9.-luokkalainen toivakkalainen v. 2023 kouluterveyskyllyn vastusten perusteella. Tämä osuus on hieman laskenut tultaessa vuoteen 2025.

Työikäisten osallisuutta voidaan tarkastella myös esimerkiksi äänestysaktiivisuuden kautta. Toivakassa kuntavaaleissa v. 2021 äänestysaktiivisuus oli 59,1%. Vuoden 2025 kuntavaaleissa se oli aavistuksen alhaisempi eli 58,4%. Eduskuntavaaleissa v. 2023 äänestysaktiivisuus oli 67,9 %, mikä oli hyvin lähellä koko maan (68,5 %) ja maakunnan (68%) äänestysaktiivisuutta. Hyvinvointialueen vaaleissa 2022 Toivakassa äänioikeutta käytti 51,3 % äänioikeutetuista ja vuonna 2025 54,2 %

KIRJASTON TUNNUSLUKUJA

Kirjastokäyntien määrä/asukas on kasvanut tasaisesti tarkastelujaksolla. Kirjaston järjestämät tapahtumat ovat keränneet hyvin osallistujia. Vaikka kokonaislainausten määrässä on ollut hiukan laskua, on luku kuitenkin korkaempi kuin koko maassa keskimäärin ja lähes vastaava kuin Keski-Suomessa. Kirjaston henkilöresurssit ovat tarkastelujaksolla pienentyneet.

KIRJASTON HENKILÖKUNTA	Joutsa, 2024Konnevesi, 2024Petäjävesi, 2024Toivakka, 2024Uurainen, 2024				
Henkilötyövuodet: kirjaston palkkaamat (1999-2016)	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Henkilötyövuodet: Kirjaston palkkaamat (2017-)	3,59	1,93	2,10	1,11	2,63
Henkilötyövuodet: Korkeakoulutetut	1,84	1,85	1,10	1,11	0,96
Henkilötyövuodet: Korkeakoulutetut kirjastoammatilliset	1,84	1,83	1,10	1,05	0,29
Henkilötyövuodet: 2. aste	0,67	0,08	1	0	1,67
Kirjastoammatilliset: 2. aste	0,67	0,08	1	0	1,67
Henkilötyövuodet: Muut	1,08	0	0	0	0
Muut henkilötyövuodet (ei kirjaston palkkaamat)	0,97	0	0	0,13	0,50
Täydennyskoulutus henkilötyöpäivinä	5,50	14	10	6,50	15

KIRJASTON HENKILÖKUNTA

Toivakka, 2021Toivakka, 2022Toivakka, 2023Toivakka, 2024

Henkilötyövuodet: kirjaston palkkaamat (1999-2016)	N/A	N/A	N/A	N/A
Henkilötyövuodet: Kirjaston palkkaamat (2017-)	1,29	1,72	1,72	1,11
Henkilötyövuodet: Korkeakoulutetut	1,29	1,72	1,72	1,11
Henkilötyövuodet: Korkeakoulutetut kirjastoammatilliset	1,23	1,66	1,66	1,05
Henkilötyövuodet: 2. aste	0	0	0	0
Kirjastoammatilliset: 2. aste	0	0	0	0
Henkilötyövuodet: Muut	0	0	0	0
Muut henkilötyövuodet (ei kirjaston palkkaamat)	0,13	0,13	0,13	0,13
Täydennyskoulutus henkilötyöpäivinä	3,50	6,50	1,50	6,50

VÄHIMMÄISTIETOSISÄLLÖN MUITA INDIKAATTORITietoja

- **Enintään 1 kilometrin etäisyydellä säännöllisen liikenteen joukkoliikenteen pysäkeistä asuvat, % väestöstä**

Elinympäristön tietopalvelu Liiterin osalta ei ole tietoja vuosilta 2022 – 2024. Viimeisin tieto on vuodelta 2021, minkä mukaan enintään yhden (1) kilometrin etäisyydellä säännöllisen liikenteen joukkoliikenteen pysäkeistä asuvia on lukumäärällisesti 741 ja 31,6 % väestöstä.

- **Liikennevahingoissa vammautuneet ja kuolleet henkilöt, lkm**

Vuonna 2024 liikenteessä loukkaantuneita viisi (5) henkilöä. Vuosien 2020-2024 keskiarvo kolme (3) henkilöä/vuosi. Tiedot Tilastokeskus/Traficom

Vuoden 2024 osalta ei ole julkaistu tilastoja liikennevahingoissa vammautuneista (Liikennevakuutuskeskuksen liikennevahinkoraportti)

- **Kevyen liikenteen väyliä (metriä) /asukas**

Vuoden 2024 THL:n TEAviisarin tulos näyttää Toivakalle hyvää tulosta eli kunnan ylläpitämiä kevyen liikenteen väyliä olisi 9,5 metriä asukasta kohden. Aiempien vuosien vertailutieto puuttuu. TEAviisarin tieto on virheellinen, sillä kunnan ylläpitämiä kevyen liikenteen väyliä on hyvin vähän, noin yhden kilometrin verran, jolloin asukasta kohden väylää on alle 0,5 metriä. ELY:n ylläpitämiä kevyen liikenteen väyliä on huomattavasti enemmän, noin 8 kilometriä.

2 Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

HYVINVOINTI VARHAISKASVATUKSESSA

Toivakan kunnan varhaiskasvatuksen tavoitteena on yhdessä vanhempien kanssa tukea lasta kasvamaan omatoimiseksi, hyvän itsetunnon omaavaksi, toisten kanssa toimeen tulevaksi toivakkalaiseksi. Jokaisen lapsen yksilöllisyyttä kunnioitetaan ja kukin lapsi voi toimia ja kehittyä omana ainutlaatuisena persoonana. Toivakan varhaiskasvatuksessa huomioidaan leikki ja sen mahdollisuudet lapsen hyvinvoinnin, oppimisen ja kehityksen keskeisenä elementtinä. ”Lapset eivät leiki oppiakseen, mutta oppivat leikkiessään.” Arjessa kuunnellaan herkillä korvalla lasten omia leikki-ideoita. Tämä vahvistaa myös lapsen osallisuutta.

Toivakan varhaiskasvatuksessa kehitetään kokopäiväpedagogiikkaa, missä lapsen päivä nähdään kokonaisuutena ja jokainen hetki tarjoaa mahdollisuuden oppia ja kehittyä. Tunne- ja vuorovaikutustaitoja tuetaan lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. Lapsille opetetaan keinoja, miten päästä mukaan leikkeihin tai miten erimielisyyksiä voi ratkoa. Tunne-, kaveri ja ryhmätaitojen harjoitteluun sekä myönteinen ja kannustava ilmapiiri luovat pohjaa hyvälle vuorovaikutukselle. Aikuisten kunnioittava yhteistyö niin työyhteisössä kuin huoltajien ja lähiympäristön kanssa on mallina lasten vuorovaikutustaitojen oppimiseen. Henkilöstö on sitoutunut erityisesti kiinnittämään huomiotaan arvostamaan ja kunnioittamaan vuorovaikutukseen niin lasten tai aikuistenkin kanssa. Varhaiskasvatukseen kirjattiin sensitiivisen kohtaamisen huoneentaulu yhdessä henkilöstön kanssa.

Varhaiskasvatuksessa on laadittu erikseen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma, joka käydään läpi huoltajien kanssa hoidon alkaessa. Tavoitteena on, ettei varhaiskasvatuksessa esiinny kiusaamista. Kiusaamisen ehkäisy tukee inklusion toteutumista varhaiskasvatuksessa. Jokaisella aikuisella on velvollisuus puuttua kiusaamiseen ja opettaa toimintakeinoja sekä tunnetaitoja lapselle. Toivakassa painotetaan yhteisöllisyyttä. Lapsille pyritään luomaan tunne Toivakan kuntaan ja varhaiskasvatuspaikkaan kuulumisesta inklusiivisten periaatteiden mukaisesti: kaikki lapset ovat tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia, heidän moninaisuuttaan arvostetaan ja toiminnassa mahdollistetaan lasten osallisuus. Toivakan varhaiskasvatukseen on tehty toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma.

Hyvinvointia tukevia tekijöitä ovat myös hankerahoituksella toteutetut varhaiskasvatuksen henkilöstön tuen uudistamisen ja toteutumisen juurruttamiseen kohdennetut koulutukset sekä ryhmäohjauskäynnit yhteistyössä Oppimis- ja osaamiskeskus Valterin kanssa. 1,5 vuoden ajan Valterikoulusta vieraili päiväkotiryhmissämme eri osaamisalan ammattilaisia ohjaamassa ryhmän henkilöstöä tuen toteuttamisessa ryhmässä sekä yksilötasolla.

Varhaiskasvatuksessa astui voimaan 1.8.2022 kolmiportaisen tuen malli. Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Varhaiskasvatuksessa lapsen tuen tarpeeseen vastataan tarvittavilla pedagogisilla, hoidollisilla ja rakenteellisilla tuen muodoilla. Tuen muotojen määrä ja toteuttamisen intensiteetti määrittää, onko kyseessä yleinen, tehostettu tai erityinen tuki. Tuen uudistuksen myötä varhaiskasvatuksessamme vahvistettiin osaamista varhaiskasvatuksen erityisopettajan rekrytoimisella.

Lapsiryhmissä tuentarpeet ovat lisääntyneet ja moninaistuneet. Toivakan varhaiskasvatuksessa painopistealueina on tunne- ja vuorovaikutustaitojen lisäksi vahvistettu lapsen osallisuutta ja kuulukuksi tuleamista sekä toimintaympäristöjen rakentamista. Toiminnan suunnittelun lähtökohtana on lasten mielenkiinnonkohteet. Oppimisympäristöjä on kehitetty leikkiin ja liikkumiseen kannustavaksi ja niissä on pyritty huomioimaan myös kuormitustekijöiden minimoiminen. Toivakan hyviä liikuntamahdollisuuksia on hyödynnetty ahkerasti ja jokapäiväinen arkiliikkuminen on tehty osaksi jokapäiväistä toimintaa. Ns. passiivisia lapsia on pyritty innostamaan mukaan liikkumaan. Ryhmät ovat pyrkineet retkeilemään lähimetsiin ja liikuntapaikkoihin kerran viikossa. Touhuvakan Tähystäjien leikkihiharemöntti kesällä 2024 oli onnistunut ja piha toimii innostavana oppimis- ja liikkumisympäristönä pienten ikä ja kehitystason huomioiden. Suunnittelussa kuultiin vanhempien toiveita ja näkemyksiä.

Toivakan kunnan varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi lastenneuvolan kanssa etenkin laajan 4- vuotistarkastuksen, mutta myös tarvittaessa muiden terveystarkastusten yhteydessä, sekä huolen tai tuen tarpeen ilmaantuessa. Vuoden 2023 alusta alkaen Keski-Suomen hyvinvointialue on ollut järjestämisvastuussa lasten ja perheiden sosiaali- ja terveyspalveluista. Keski-Suomen hyvinvointialueen ja Toivakan varhaiskasvatuksen yhteistyö alkoi sujuvasti, mutta palvelut alkoivat ohentua mm. alle kouluikäisten lasten psykologipalveluiden osalta. Neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä kehitettiin vuoden 2023 aikana niin, että yhteistyö tiivistyi mm. lapsen kasvun ja kehityksen havainnointia ja tiedonsiirtoa koskemaan tarvittaessa laajemminkin, kuin vain neljän vuoden iässä. Tässä yhteistyössä huoltajat välittävät tiedon varhaiskasvatuksesta neuvolaan ja neuvola vanhempien luvalla suoraan varhaiskasvatukseen.

Toivakan varhaiskasvatus on tehnyt arjen yhteistyötä mm. esiopetuksen, perusopetuksen, kirjaston ja eri uskonnollisten yhteisöjen kanssa (huomioiden Opetushallituksen ohjeistuksen uskonnollisista tapahtumista varhaiskasvatuksessa) yhteisöllisyyden tukemiseksi. Palveluohjaukseen on kiinnitetty huomioita ja henkilöstöä perehdytetty palvelupoluista. Toivakan varhaiskasvatukseen on laadittu toiminnallinen vuosikello, mihin on koottu näkyväksi varhaiskasvatusta koskevat eri toimintasuunnitelmat ja vuosikellot yhteistyötahojen kanssa. Lisäksi tiedonsiirtoa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nivelvaiheessa on kehitetty, jotta lapsen kasvun, kehityksen ja opetuksen kannalta oleellinen asia siirtyy. Tarvittaessa käydään monialaiset tiedonsiirtopalaverit, jossa mukana ryhmien varhaiskasvatuksen opettaja, esikoulunopettaja, huoltajat ja yhteistyötahot esimerkiksi terapeutit. Tiedonsiirtoihin huolehditaan tarvittavat tiedonsiirtoluvat.

Kirjastoyhteistyöllä vahvistetaan lapsen kielitietoisuutta ja tulevaa lukutaitoa sekä lapsen taide- ja kulttuurielämyksiä. Yhteistyötä on toteutettu kirjastovierailuilla ja erikseen viskareiden kanssa opastetulla tutustumiskäynnillä. Käynneillä kirjoja lainataan, saadaan lukuvinkkejä, teemakohtaisia kirjaketteja ja sähköinen lista kirjauutuuksista. Kirjastossa on pidetty varhaiskasvatusikäisten lasten töiden näyttely kaksi kertaa vuodessa. Päiväkotiryhmässä on käynnistetty pilotti ”kirjakärrystä”, johon varhaiskasvatuksen henkilöstö kokoaa ajankohtaista tietokirjallisuutta vanhemmille sekä erilaisia lasten satukirjoja kotiin lainattavaksi. Tällä pyritään kannustamaan ja vahvistamaan vanhempien lapsille lukemista. Varhaiskasvatus on ollut mukana myös kulttuuriaitta-toiminnassa.

Toivakan varhaiskasvatuspalveluissa hyvinvointia tarkastellaan seuraavien näkökulmien kautta:

LAPSEN PSYKKINEN JA SOSIAALINEN HYVINVOINTI

- osallisuuden kokeminen, kuuleminen, aito kohtaaminen
- tunnetaidot
- kaveritaidot vs. akateemiset taidot
- kiusaamisen ehkäisy: kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma
- vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus: esim. hakutilanteissa kannustetaan vanhempaa antamaan huomio lapselle

LAPSEN FYYSINEN HYVINVOINTI

- liikkuminen: salivuorot, vasun mukainen toiminta, monipuolinen lajivalikoima, hyvien liikuntamahdollisuuksien hyödyntäminen, suositusten mukaista hengästyttävää arkiliikkumista jokaiseen päivään.
- ravinto: ravinto on ravitsemussuositusten mukaista. Lasta kannustetaan maistelemaan uusia makuja ja tunnistamaan oman ravinnontarpeensa.
- uni: kaikille lapsille on lepoa ilta- ja yöunilla

KASVU JA OPPIMINEN

- kognitiiviset taidot: varhaiskasvatuksen tehtävä on yksilöllisen kasvun ja kehityksen tukeminen
- positiivinen pedagogiikka: huomio siihen, kuinka kohdataan lapsi ja ollaan vuorovaikutuksessa niin lasten kanssa kuin työntekijöiden kesken, sensitiivisen kohtaamisen huoneentaulu
- eskariksi kasvaminen: tutustumiskäynnit eskariin, kaveritaitojen painottaminen, yhteistyö esikoulun kanssa
- kasvun ja oppimisen pulmat, erityistarpeet: kolmiportainen tuki
- neuvolayhteistyö: 4 -vuotis tarkastus sekä tarvittaessa muissa ikävaiheissa.

MEDIAN MAAILMA JA KULTTUURI

- lukutaito: lapsille luetaan ja sanotetaan asioita ja tilanteita, kielellisen tietoisuuden herättelyä
- mediakasvatus: digitaidot, turvallisuus
- turvataidot: netin maailma, ikärajoista keskustelu
- taidekasvatus: kulttuuriaitta
- yhteistyö kirjaston kanssa: taidenäyttelyt, kirjastovierailut, viskareiden kirjasto-opastus, kirjavinkit, satutuokiot
- yhteistyötahojen hyödyntäminen

PERHEARKI

- elintavat ja arjen hallinta: vasu-keskustelussa käydään läpi, asiat painottuvat lapsen iän mukaan
- erilaiset perhetilanteet: pyrkimys yksilölliseen huomiointiin

- sosiaaliset verkostot: arjessa pyritään huomioimaan perheiden sosiaaliset verkostot ja tarvittaessa annetaan tukea.
- palveluohjauksen tarve

VANHEMMUUS

- vanhemmuustaidot: vasu -keskusteluissa käydään läpi rajojen asettamisen taidot, linkkivinkkejä arjentalanteisiin
- tunnetaidot: vanhempien tunteiden salliminen esim. kipeitä asioita käsiteltäessä
- vanhemman psyykkiset/fyysiset ongelmat: lapsen edun toteutumisen tukeminen vanhempien haasteellisessa tilanteessa, yhteistyön tekeminen eri tahojen kanssa
- yksinäisyys: osallisuus, kuuleminen, vanhempien kohtaaminen päivittäin, tarjotaan mahdollisuutta pidemmille keskusteluille yksilöllisen tarpeen mukaan, vasukeskustelut, vanhempainillat, juhlat
- palveluohjauksen tarve

RAVITSEMUS

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan terveyttä ja iloa- ruokailusuosituksia:

Ruokailu on tärkeä osa varhaiskasvatusta. Laadukkaat, terveelliset ja monipuoliset ateriat edistävät lasten hyvinvointia ja terveyttä. Koska makumieltymykset ja ruokatottumukset kehittyvät lapsuudessa ja säilyvät suurelta osin aikuisuuteen, on varhainen lapsuus tärkeä ajankohta vaikuttaa ravitsemukseen. Yhdessä syöminen on oppimisen kokemus, yhteisessä ruokapöydässä opitaan hyviä pöytätapoja ja toisten huomioon ottamista. Pöytäkeskusteluilla opitaan ruuan ja rauhallisen syömisarvostusta. Parhaimmillaan yhdessä syöminen on mukava ja kiireetön hetki sekä lapsille että henkilökunnalle. Suositus huomioi lasten terveyden ja ravitsemuksen tavoitteiden ja toteutuksen lisäksi myös ympäristökasvatuksen. Kestävää kehitystä edistetään suosimalla muun muassa kotimaisia vihanneksia, juureksia, viljaa, perunaa ja kalaa. Varhaiskasvatus vastaa lasten ruokakasvatuksesta ja ruokahuolto tukee tavoitteita yhteistyön avulla ja ohjeistamalla ruokasuosituksista henkilöstöä. Toivakan varhaiskasvatuksessa käytetään myös Sapere ruokakasvatustapausta, jossa lapset tutustuvat ruokamaailmaan aistiansa välityksellä. Saperessa lapset oppivat aistimalla, tutkimalla, kokeilemalla, ihmettelemällä ja leikkimällä. Menetelmä perustuu aistikokemuksiin, joiden kautta lapsi oppii uusia asioita ruokamaailmasta: elintarvikkeista, ruuasta, ruuan alkuperästä ja sen valmistuksesta. Arjessa lapset saavat osallistua n. 1krt/kk välipalahuoneiden ja vihannesten pilkkomiseen, sekä leipovat ryhmissään mm. kausimarjoista, jotka on poimittu retkellä lähimetsästä.

HYVINVOINTI ESI- JA PERUSOPETUKSESSA

Kouluyhteisön sekä oppilasyksilöiden hyvinvointia ja oppimista tuetaan lukuvuosittain paitsi opetussuunnitelman mukaisten arvojen ohjaamana, myös kaikilla vuosiluokilla perusopetuksen arkeen laaditulla hyvinvoinnin vuosikellolla, jossa huomioidaan keskeisesti oppilaiden vahvuudet ja ratkaisukeskeinen ilmapiiri. Hyvinvoinnin vuosikelloa on toteutettu kaikilla vuosiluokilla molemmilla kouluilla. Hyvinvoinnin vuosikellossa on eri hyvinvointioppimisen teemat järjestelty vuosiluokittaisiin kokonaisuuksiin osaksi arjen koulutyötä. Hyvinvoinnin vuosikellon toteuttamiseen on jo kahden lukuvuoden ajan ollut lukujärjestykseen resursoituna 6. vuosiluokalla yksi vuosiviikkotunti ja 8. luokkalaisten positiivinen minä- valinnaisaine. Näiden lisäksi hyvinvoinnin vuosikellon teemoja toteutetaan sekä yhteisöllisesti että luokkakohtaisesti lukuvuoden kierrossa.

Toivakan esi- ja perusopetuksen molemmilla kouluilla on jo useamman lukuvuoden ajan ollut painopisteenä tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppiminen ja opettaminen. Hyvinvointioppiminen jatkuu yhtenä kehittämisen kohteista edelleenkin, sillä hyvinvointi on oppimisen edellytys. Painopiste on vaikuttanut arjen toimintakulttuuriin siten, että kaikkea esi- ja perusopetuksen toimintaa on tarkasteltu suunnittelu-, toteutus- ja arviointivaiheessa tunne- ja vuorovaikutussilmälasien läpi. Näitä taitoja on vahvistettu molemmilla kouluilla kirkastamalla arvoja, laatimalla, arvioimalla ja kehittämällä jatkuvasti yhteisiä toimintamalleja ja kehittämällä käytänteitä sekä opetushenkilöstön osaamista. Kodin ja koulun välistä yhteistyötä on pyritty myös tiivistämään vanhempainseminaarien ja viestinnän keinoin. Toivakan koulukeskuksen vanhempainseminaarissa on ollut edustaja jokaiselta luokalta sekä koulun edustaja. Kankaisten kyläkoulun vanhempainyhdistys on toiminut myös aktiivisesti. Wilma-viestintää on pyritty tehostamaan ja sähköisiä lomakkeita on otettu käyttöön, tiedottamista on lisätty, vanhempainiltoja ja -vartteja on järjestetty.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarve on moninaistunut ja vaativammankin erityisen tuen tarpeita oppilailla

on ollut edelleen. Koulukeskuksen joustavassa pienryhmässä (JOPI) vahvaa erityistä tukea on annettu sekä ryhmässä kaikkien oppiaineiden kokonaiset oppimäärät opiskeleville oppilaille, (poislukien oppilaan mahdollinen integraatio yleisopetuksen taito- ja/ tai taitoaineisiin), että luokassa vieraileville oppilaille (käytännössä jonkin oppiaineen tueksi saatavaa vahvaa oppimisen tukea). Vaativan erityisen tuen yhteistyötä on tehty moniammatillisesti paitsi hyvinvointialueen opiskeluhuollon työntekijöiden, myös mm. Niilo Mäki-instituutin, Valterin Onerva- koulun sekä Kukkulan sairaalakoulun asiantuntijoiden kanssa. Tavoitteena on ollut tarjota mahdollisimman oikea-aikaista, riittävän varhaista ja vahvaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki tulee lakiuudistuksen myötä muuttumaan syksystä 2025 alkaen.

Toivakan kunnan esi- ja perusopetus on osallistunut Opetus- ja kulttuuriministeriön Sitouttavan kouluyhteistyön I ja II- hankkeisiin sekä Yhteisessä koulussa- verkostohankkeisiin. Sitouttava kouluyhteistyö- hankkeiden kautta saatiin koululle monipuolista neuropsykiatrista kasvatusohjausta, vahvistettiin koulunuorisotyötä sekä lisättiin oppimisen ja koulunkäynnin tukea sekä olimme pilotoimassa kansallista poissaolomallia. SohVa-toiminta (sosiaalinen vahvistaminen) sekä Taide-Sohva-toiminta käynnistettiin ja mahdollistettiin myös hankerahoituksella ja toimintaa on jatkettu pysyvänä käytänteenä koulukeskuksella.

Sitouttavan kouluyhteistyöhankkeen myötä Toivakan perusopetuksen otettiin käyttöön myös poissaolomalli. Kouluilla on lisäksi suunnitelmallinen toimintamalli kiusaamisen ennaltaehkäisyyn sekä kiusaamistapausten selvittämiseen. Kiusaamisen vastaista ja kiusaamista ennaltaehkäisevää työtä on tehty koulukeskuksella KaMU-tiimin toimesta ja Kankaisilla Kiva Koulu -menetelmin.

Koulujen kerhotoiminta ja harrastamisen Suomen (Toivakan) malli ovat pyrkineet aktivoimaan lapsia ja nuoria liikunnalliseen elämäntapaan, ylipäättään aktiivisuuteen, ongelmanratkaisuun ja kokeiluihin. Koulunuorisotyötä on kehitetty ja tullaan edelleen kehittämään tarpeita vastaavaksi.

Vuoden 2023 alusta hyvinvointialueen tullen, kouluille saatiin opiskeluhuollon palveluita osaviikkoisina koulukuraattori ja kouluterveydenhoitaja sekä ostopalveluna koulupsykologi. Lisäksi oppilaiden tueksi saatiin nuorisovastaanoton sosiaaliohjaaja sekä psykiatrinen sairaanhoitaja. Loppuvuotta 2023 kohden opiskeluhuollon palvelut alkoivat ohentua ja kunnan oman opiskeluhuollon, NEPSY-ohjauksen tarve ja painotus sekä merkitys, kasvoi kasvamistaan. Hyvinvointialueen henkilöstössä on ollut hieman vaihdoksia yhteistyön muodot ovat etsineet toteutustapoja, mutta vuonna 2024 yhteistyö alkoi vähitellen löytää muotoaan.

Syksyllä 2024 Riemu Finland teetti yläkouluikäisille oppilaille hyvinvointikyselyn. Kyselyssä tarkasteltiin esim. yksinäisyyttä, tyytyväisyyttä elämään, ahdistuneisuutta, päihteiden käyttöä ja asenteita, pelaamista, somea ja harrastuksia.

Itsensä usein ulkopuoliseksi koki reilu 15 % vastaajista. Itsensä yksinäiseksi koki melko usein 6,6 % ja silloin tällöin 30,8 % vastaajista. Positiiviseksi tulevaisuutensa näki 57,1 % vastaajista. Yllättävän suuri osuus (30,8 %) ei osannut vastata, kokeeko tulevaisuutensa positiiviseksi. 12,1 % ei nähnyt tulevaisuuttaan positiivisena. Vastaamista edeltäneen kahden viikon aikana ahdistuneisuutta kertoi kokeneensa lähes 40 % vastaajista. Ahdistusta aiheuttaneet asiat olivat koulu ja kokeet, erilaiset sosiaaliset tilanteet, läheisten menettäminen, epäonnistumisen pelko ja kiusaaminen.

Päihdeasenteiden osalta 15,4 % kertoi pitävänsä melko tai erittäin todennäköisenä, että kokeilisi tai käyttäisi alkoholia, jos siihen tulisi mahdollisuus. Tupakan osalta vastaava osuus oli 7,7 % ja sähkötupakan osalta 14,3 %. Kannabiksen osalta osuus oli 2,2 % ja muiden huumeiden 1,1 %. Päihdyttäviä lääkkeitä arveli melko tai erittäin todennäköisesti kokeilevansa mahdollisuuden tullen 3,3 % vastaajista.

Sähkötupakkaa oli tarjottu lähes puolelle eli 46,2 %:lle vastaajista. Alkoholia oli tarjottu 36,3 %:lle vastaajista. Tupakkaa oli tarjottu lähes joka neljännelle (23,1 %) ja nikotiinipusseja lähes joka viidennelle (17,6 %). Kannabiksen tai muiden huumeiden tarjoamista kertoi kohdanneensa muutamat vastaajat. Jos nuori päättäisi hankkia päihteitä, kertoivat vastaajat mielestään helpoimman tavan olevan sosiaalinen media tai itseä vanhemmilta henkilöiltä hankkiminen. Seuraavaksi helpoin tapa olisi hankkia päihteet omalta ikätoverilta.

KULTTUURIPALVELUT

Kulttuuripalveluiden tehtävänä on tuottaa kuntalaisille vauvasta vaariin hyvinvointia, virkistystä ja elämyksiä sekä osallistaa kuntalaisia, yhdistyksiä ja yhteisöjä mukaan kulttuurin tuottamiseen. Tarkastelujakson 2021–2024 aikana kulttuuripalvelut tuotti yhteisöllistä toimintaa yksittäisinä ja toistuvina tapahtumina. Toivakan

kunta on ollut vuodesta 2016 lähtien osa Kulttuuriaittaa, joka on seudullinen, Keski-Suomessa toimiva lasten- ja nuorten kulttuurikeskus. Kulttuuraitan tehtävänä on lisätä taiteen ja kulttuurin tasavertaista saavutettavuutta lapsille, nuorille ja heidän perheilleen, edistää alueen taide- ja kulttuurialan toimijoiden yhteistyötä sekä yleisesti kehittää lastenkulttuurityötä Keski-Suomessa eri muodoissaan. Kulttuuriaittayhteistyön kautta toteutettiin tarkastelujakson aikana erilaisia kulttuuripalveluita lapsille ja varhaisnuorille.

Vuonna 2021 Toivakan kulttuuritoimi järjesti livetapahtumana lasten konsertin. Kulttuuraitan toimintana järjestettiin etäsatutuokioita, teatteriesitys, mediakasvatuspajoja ja koulukonsertteja.

Vuonna 2022 päivitettiin lapset ja nuoret kattava Toivakan KulttuuriVakka-suunnitelma lukuvuodelle 2022–2023 osallistamalla suunnitteluun myös kuntalaiset ja järjestöt. Kulttuurisuunnitelman sisällä on lasten- ja nuorten kulttuurin yhteistyöverkoston Kulttuuraitan Toivakan suunnitelma.

Vuonna 2023 kulttuuripalvelut tarjosi lasten ja nuorten tapahtumina helmikuussa Kulttuuriaitta-yhteistyön kautta ja yhteistyössä kirjaston kanssa 8. luokkalaisille media-kasvatustyöpajan. Lokakuussa tarjottiin puitteet ja järjestettiin sirkusesitys Toivakan koulukeskuksella. Marraskuussa järjestettiin varhaiskasvatusikäisistä aina nuorimmille peruskoululaisille runokonsertit Toivakan koulukeskuksella ja Kankaisten kyläkoululla. Joulukuussa varhaiskasvatus toteutti varhaiskasvatusikäisten teatterivierailun Jyväskylään. Kunta on tarjonnut jatkuvasti kolmannelle sektorille edellytykset kulttuuritoiminnan järjestämiseen kunnan tiloissa. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kanssa tehtiin yhteistyötä sisäisenä tiedonvälityksenä kuntaan tarjotuista kulttuuripalveluista. Lisäksi kulttuuritapahtumista viestittiin kunnan viestintäkanavissa.

Vuonna 2024 Toivakassa toteutettiin Kulttuuriaitta-yhteistyönä 8. luokkalaisille mediakasvatuspaja toukokuussa sekä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen oppilaille nukketatteriesitys marraskuussa.

VAPAA-AIKA- JA LIIKUNTAPALVELUT

Vapaa-aikapalvelut tuottaa ja kehittää sekä osallistaa kuntalaisia suunnittelemaan ja tuottamaan monipuolisia, hyvinvointia tukevia vapaa-aikapalveluja ja -tapahtumia kaikenikäisille toivakkalaisille. Liikuntapalvelut toimivat osana vapaa-aikapalveluita ja niiden tehtävänä on edistää liikunnallista elämäntapaa ja harrastamista sekä edistää liikuntapalvelujen saatavuutta. Vapaa-aika- ja liikuntapalvelut tuottivat yhteisöllisyyttä lisääviä palveluita ja tapahtumia lapsille ja varhaisnuorille tarkastelujakson 2021–2024 aikana.

Vapaa-aikapalvelut koordinoi harrastamisen Suomen mallia Toivakassa koko tarkastelujakson aikana niin, että lukuvuosi 2022–2023 oli ensimmäinen hankekausi Toivakassa. Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Lukuvuoden 2022–2023 aikana järjestettiin valtionavustuksen turvin monilajikerho 1.–6. luokkalaisille Kankaisten kyläkoululla sekä Sirkuskerho ja Kokkikerho alakoululaisille. Lisäksi alakoululaisille toteutettiin lyhyempinä kokonaisuuksina Parkour-kerho syksyllä 2022 ja keväällä 2023 kaksi kertaa viikossa kahdelle eri ikäluokalle eri ryhmissä ja kerran viikossa Kankaisten kyläkoululla. Syksyllä 2023 käynnistyi uusi hankekausi (lukuvuosi 2023–2024), jonka aikana koordinoitiin kirkonkylällä koira-avusteista tunnekasvatusta tarjoavaa Tunneturre-kerhoa ja Sirkuskerhoa sekä Kankaisten kyläkoululla järjestettävää monilajikerhoa. Syksyllä 2024 käynnistyneen hankekauden 2024–2025 alussa toteutettiin Kankaisten kyläkoululla monilajikerho alakoululaisille sekä kirkonkylällä Tunneturre-kerho ja Sirkuskerho alakoululaisille. Tarkastelujakson aikana organisoituihin yläkoululaisten kerhoihin ei saatu joko ollenkaan tai riittävästi osallistujia kerhotoiminnan jatkamiseksi.

Vuonna 2023 vapaa-aikapalvelut järjesti yksittäisinä tapahtumina kesäkuussa Avoimet kylät -päivän tapahtuman yhteistyössä eri sektorien toimijoiden kanssa, lasten kesäkerhon 1.–3. luokkalaisille ja Rantapiknik-tapahtuman yhdessä Toivakan-Joutsan 4H-yhdistyksen kanssa. Joulukuussa järjestettiin Toivakan joulumyyjäiset uudella, laajentuneella konseptilla liikuntasalin lisäksi Vanhassa Pappilassa. Joulumyyjäisissä lapsille soveltuvana ohjelmana oli muun muassa joulupukin vierailu ja hevoskyyditystä.

Liikuntapalvelut tuotti vuonna 2022 yhteistyössä Toivakan Rivakka ry:n kanssa kolme hiihtokilpailua, joissa oli myös lasten ja nuorten sarjat. Lisäksi kesällä liikuntapalvelut järjesti lapsille rantauimakoulun, jossa oli kolme opetusryhmää.

Liikuntapalvelut järjesti yksittäisinä tapahtumina vuonna 2023 huhtikuussa yhdessä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Toivakan yhdistyksen kanssa laskettelureissun 4.–9. luokkalaisille. Järjestöyhteistyönä järjestettiin kevättalvella Kuutamoulukoiluilta sekä yhdessä Itä-Päijänteen Rasti ry:n kanssa unelmien

liikuntapäivänä toukokuussa suunnistusaiheinen perheseikkailu ja kuntorastikauden avaus. Kesällä 2023 liikuntapalvelut koordinoi uimaopetuksen järjestämistä ja tarjosi yhteistyössä kuntaympäristöpalveluiden kanssa puitteet frisbeegolf-kisoille elokuun lopussa. Liikuntapalvelut järjesti syyskuussa yleisurheilun pitäjänmestaruuskisat yhteistyössä Toivakan Rivakan kanssa.

Liikuntapalvelut järjesti vuonna 2024 erilaisia tapahtumia. Helmikuussa järjestettiin yhteistyössä Nisulan kyläseuran kanssa Nisulan laskiaishiihdot, joihin osallistui myös lapsia. Toisena hiihtotapahtumana toteutettiin maaliskuussa Ahvo-hiihdot eli Ahvo Taipaleen nimikkohiihtotapahtuma yhteistyössä eri yhdistysten kanssa. Toukokuussa järjestettiin Toivakan koulukeskuksen tekonurmikentällä futistapahtuma lapsille ja nuorille yhteistyössä MLL Toivakan yhdistys ry:n, Toivakan koulukeskuksen vanhempainseuran, Toivakan Rivakka ry:n ja JJK Jyväskylä ry:n kanssa. Heinäkuussa toteutettiin lasten pallopelipiste monitoimikenttä Vakkareenalla Toivakan kesämarkkinoiden yhteydessä. Lisäksi heinäkuussa järjestettiin yhteistyössä Jyväskylän Aalto ry:n kanssa lasten rantauimakoulu, jossa oli kaksi eri tasoryhmää aloitteleville ja edistyneemmille uimareille.

Lokakuussa toteutettiin Huikon maastopyöräreitien avajaisajot yhteistyössä JYPS ry:n ja Toivakan Rivakka ry:n kanssa. Joulukuussa toteutettiin tekojään avajaistapahtuma. Tapahtuma järjestettiin usean tahon yhteistyönä.

Vapaa-aikapalvelut koordinoi toimintojen ja tapahtumien toteuttamisen tilantarvetta ja varauksia koko tarkastelujakson ajan. Lasten ja nuorten harrastustoimintaa tuettiin muun muassa tarjoamalla toivakkalaisille toimijoille maksuttomia tilavuoroja.

HYVINVOINTIALUEEN LASTEN JA PERHEIDEN PALVELUT

Vuoden 2023 alusta lähtien Keski-Suomen hyvinvointialue on ollut järjestämisvastuussa lasten ja perheiden sosiaali- ja terveystoimista. Monet edellä esitellyistä indikaattoreista kuvaavat myös hyvinvointialueen järjestämien palveluiden käyttöä. Hyvinvointialueen lasten ja perheiden palvelut löytyvät heidän [verkkosivuiltaan](#).

Hyvinvointialueen ja kunnan yhteistyössä käynnistyi v. 2024 Perhekeskustoiminta, joka on koostunut yhteen lapsiperheiden toimintaa ja palveluja Toivakan alueella. Palveluita ja toimintaa järjestävät yhdessä hyvinvointialue, kunta, seurakunnat ja järjestöt. Hyvinvointialue on tuonut Perhekeskuksen myötä Toivakkaan uutena palveluna vanhemmuuden tukipysäkit, joiden kautta on voinut ajanvarauksella saada tukea ja ohjausta.

Perhekeskus palvelee silloin

- Kun haluat tavata muita perheitä tai saada vertaistukea muilta vanhemmilta.
- Kun tarvitset tietoa ja tukea lapsesi tai nuoresi kasvuun, kasvatukseen tai omaan vanhemmuuteen.
- Jos lapsellasi on pulmia tai olet huolissasi hänen mielialastaan tai käyttäytymisestään.
- Apua koko perheen hyvinvointiin erilaisissa elämäntilanteissa, tukea myös parisuhteeseen.

Perhekeskus toimii myös sähköisenä verkossa.

3 Nuoret ja nuoret aikuiset

NUORISOPALVELUT

Toivakan nuorisopalveluiden tehtävänä on tukea nuorten kasvua ja omaehtoista toimintaa, edistää nuorten hyvinvointia, osaamista ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä vahvistaa nuorten itsenäistymistä.

Erilaisia toimintamuotoja ovat nuorisotilatoiminta ja -valtuusto, kouluyhteistyö sekä erilaiset tapahtumat yhdessä Toivakan muiden nuorisotoimijoiden kanssa. Lisäksi erityisnuorisotyötä on tehty tarkastelujakson 2021–2024 aikana etsivän nuorisotyön puitteissa. Nuorisopalvelut suunnittelee ja toteuttaa nuorten toimintaa yhteistyössä perusopetuksen sekä muiden toimijoiden kanssa.

Vuonna 2021 Toivakan kunnan vapaa-aikasihteerin virkanimike muutettiin kulttuuri- ja vapaa-aikasihteeriksi. Kulttuuri- ja vapaa-aikasihteerin työaika jakautui liikuntatoimeen (40 %), nuorisotoimeen (30 %), kulttuuritoimeen (20 %) ja aamu- ja iltapäiväkerhotoimintaan (10 %).

Kulttuuri- ja vapaa-aikasihteerin työnimike vaihtui kulttuuri- ja vapaa-aikasuunnittelijaksi 1.8.2023. Samalla Toivakassa panostettiin nuorisopalveluihin tekemällä työnkuvan muutos kulttuuri- ja vapaa-aikasuunnittelijan työhön. Uudistuksen seurauksena kulttuuri- ja vapaa-aikasuunnittelijan työajasta kuluu 50 prosenttia nuorisotyöhön. Hyvinvointisuunnittelijan työhön kuuluu nuorisovaltuuston koordinointi.

ETSIVÄ NUORISOTYÖ

Etsivän nuorisotyön tarkoituksena on ohjata alle 29-vuotiaita nuoria heidän tarvitsemansa tuen piiriin. Etsivä nuorisotyö tarjoaa ohjausta ja apua pohdiskeluihin sekä arkeen että opiskelu- ja työelämään liittyvissä asioissa. Tarkastelujakson 2021-2024 aikana Toivakassa hankerahoituksella toteutettu etsivä nuorisotyö siirtyi vuoden 2021 alusta sivistyksen toimialalle. Etsivää nuorisotyötä tehtiin nuorten parissa julkisilla paikoilla, nuorten kodeissa, kouluissa, nuorisokeskuksessa, nuorisotaloilla sekä etsivän omassa työhuoneessa ja sosiaalisessa mediassa. Etsivä nuorisotyöntekijä osallistui myös kutsuntatilaisuuksiin. Tiedonkulku etsivän ja sosiaalitoimen sekä perusopetuksen välillä oli tarkastelujakson aikana sujuvaa.

Etsivässä nuorisotyössä tehtiin seuranta asiakasmäärien, ikien sekä ohjautuvuuden ja palveluihin ohjaamisen näkökulmista. Etsivässä nuorisotyössä käytettiin PAR-tilastopohjaa, josta tiedot siirtyvät anonymieinä valtakunnalliselle nuorisotilastot.fi-sivustolle. Vuonna 2022 etsivä nuorisotyöntekijä oli yhteydessä 21 nuoreen ja tavoitti heistä 20. Nuoret ohjautuivat etsivään nuorisotyöhön seuraavasti: sosiaali- ja terveystoimesta 52,4 %, eri oppilaitoksista 19,0 %, nuorten ja läheisten suorista yhteydenotoista 23,8 % ja työllisyyspalveluista 4,8 %. Vuonna 2022 etsivän nuorisotyön asiakkaita ohjattiin palveluihin seuraavasti: sosiaali- ja terveystoimen palveluihin 30 %, työllisyyteen liittyviin toimenpiteisiin 30 %, opintoihin 19 %, liikunta- nuoriso- ja vapaa-ajan palveluihin 6 % ja muihin palveluihin 15 %. Vuoden 2022 aikana etsivässä nuorisotyössä lujitettiin verkostotyötä.

Myös vuonna 2023 Toivakassa toimi hankerahoituksella erityisnuorisotyönä etsivä nuorisotyö. Vuonna 2023 etsivä nuorisotyöntekijä laati verkostomateriaalin (etsivän ennaltaehkäisevän työn rajapinnat eri verkostoissa) ja otti sen käyttöön. Vuoden aikana onnistuttiin aikaisempia vuosia paremmin saamaan nuoria kiinni palveluihin. Etsivästä nuorisotyöstä palveluihin ohjautui yhteensä kuusi nuorta. Nuoret ohjautuivat pääasiassa toisen asteen koulutukseen, työllisyyspalveluille ja toisille etsiville. Suurin osa nuorista muutti uudelle paikkakunnalle koulutuksen sekä palveluiden perässä. Muutamia pitkäaikaisia asiakkuuksia päätettiin toimintakauden aikana nuorten palveluihin pääsemisen ja kiinnittymisen myötä. Nuorten ohjautuvuus etsivään nuorisotyöhön toteutui seuraavasti: sosiaali- ja terveystoimesta 27,8 %, eri oppilaitoksista 16,7 %, nuorten ja läheisten suorista yhteydenotoista 50 % ja työllisyyspalveluista 5,6 %.

Hankerahoituksella toteutettu Toivakan kunnan etsivä nuorisotyö päättyi vuoden 2024 keväällä. Etsivän nuorisotyön osalta tehtiin syksyllä 2024 nuorisotoimijoiden välistä yhteistyötä tietojen välityksessä. Etsivä nuorisotyö ei toteutunut asiakastyönä syksyllä 2024. Vuoden 2024 lopussa valmisteltiin Joutsan kanssa kuntayhteistyönä hankeavustuksen avulla tehtävää etsivää nuorisotyötä, joka käynnistettiin vuoden 2025 alussa.

NUORISOTILATOIMINTA

Vuonna 2021 Toivakan nuorisotila Nuokkari, Nuokku oli pääsääntöisesti avoinna tiistaisin ja perjantaisin. Kesällä nuorisotila oli avoinna satunnaisesti. Nuorisotilan kävijämäärä oli arviolta 13–22 nuorta iltaa kohden. Vuonna 2022 nuorisotila Nuokku oli avoinna alkuvuoden aikana satunnaisesti.

Nuorisotilatoiminta siirtyi toukokuussa 2022 uusiin tiloihin osoitteeseen Jussilanpuisto 5B, ja tilan nimeksi valittiin Vakkari. Toivakan kunnan nuorisovaltuusto osallistui Vakkarin nuorisotilojen suunnitteluun ja järjesti nimikilpailun kiinteistölle. Tila oli avoinna kahdesta kolmeen iltaa viikossa, noin neljä tuntia illassa. Kävijämäärät vaihtelivat 12–20 nuoren välillä. Nuorisotilan valvojina toimi kaksi tuntityöntekijää ja joinakin iltoina Vakkarilla oli mukana myös etsivä nuorisotyöntekijä.

Nuorisotila Vakkarin toiminta oli nuorille säännöllinen palvelu koko vuoden 2023 ajan. Nuorisotilatoimintaa järjestettiin 6. luokkalaisista aina alle 18-vuotiaille. Toimintaa järjestettiin ensimmäistä kertaa myös kesäaikana, mikä näytti palvelevan nuorten hyvinvointia. Vakkarin toiminnan laatua kehitettiin vuoden 2023 aikana järjestämällä esimerkiksi ruokaan ja elokuvaan liittyviä teemailtoja. Tilan viihtyisyyteen panostettiin tekemällä erilaisia hankintoja. Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden ja kuntaympäristöpalveluiden sekä K-kauppiaan ja nuorisovaltuuston yhteistyönä polkaistiin käyntiin Siistii!-kampanja (tilikauden alussa Ilkivaltaporkkana-

nimellä), jonka tavoitteena oli häiriökäyttäytymisen vaihtuminen jokaiselle mukavaan ja turvalliseen elinympäristöön. Kampanjan tulokset näkyivät myös nuorisotilalla, sillä tila säilyi hyvässä kunnossa ja siistinä. Nuorisotilalla työskenteli tuntityöntekijä ja osa kulttuuri- ja vapaa-aikasuunnittelijan työajasta kului nuorisotilatoiminnan ohjaamiseen yhdessä tuntityöntekijän kanssa. Lisäksi kunta tarjosi tilan näkökulmasta edellytykset Mannerheimin Lastensuojeluyhdistyksen Toivakan yhdistyksen nuorisotilalla järjestämille Tacotiistaille. Yksittäisenä tapahtumana järjestettiin maaliskuussa 2023 Siistii!-kampanjan aloitustapahtuma nuorille.

Vuonna 2024 nuorisotila Vakkari toiminta jatkui vuoden 2023 tapaan säännöllisenä. Vakkarin toiminta liitettiin osaksi käynnistynyttä Toivakan perhekeskustoimintaa, minkä myötä tilan kävijämääriä raportoitii säännöllisesti hyvinvointialueen perhekeskuskoordinaattorille. Heinäkuussa 2024 järjestettiin yhteistyössä Toivakan-Joutsan 4H-yhdistys ry:n Kesäkaara-hankkeen kanssa yksi liikunnallinen nuortenilta Toivakan koulukeskuksen tekonurmikentällä. Nuorisotilalla kokeiltiin syksyllä 2024 jalkautuvaa nuorisotyötä hiljaisten iltojen yhteydessä ja toimintamallia kehitettiin niin, että se vakiinnutetaan vuoden 2025 aikana.

Nuorisopalvelut järjesti yhdessä nuorisovaltuuston, seurakuntien ja MLL Toivakan yhdistys ry:n kanssa nuorten pikkujoulut joulukuussa 2024. Nuorisovaltuusto järjesti ohjelmaa pikkujoulujen etkoille nuorisotila Vakkarella. Lisäksi hyvinvointisuunnittelija organisoit toukokuussa nuorille Paintball-kokeilua osana Siistii-kampanjan päättymistä ja tapahtumaan toinen valvoja saatiin hyvinvointityöryhmästä.

NUORISOVAKKA

Vuoteen 2024 asti nuorisovakka oli Toivakassa toimiva epävirallinen moniammatillinen nuorisotyön työryhmä. Nuorisovakka muodostettiin lapsi- ja perhepalveluihin keskittyvän LAPE-hankkeen myötä. Nuorisovakka kokoontui säännöllisesti pohtimaan nuorten tilannetta ja ilmiöitä nuorison ympärillä. Vuonna 2023 nuorisovakka kokoontui kolme kertaa. Etsivä nuorisotyöntekijä toimi vuonna 2023 työryhmän koolle kutsujana. Mukana nuorisovakassa olivat seurakuntien nuorisotyö, järjestöjen edustaja, koulun edustaja(t), nuoriso- ja vapaa-aikapalvelut sekä hyvinvointisuunnittelija. Moniammatillinen työryhmätyöskentely on sidoksissa nuorten hyvinvointiin, sillä nuorisotyötä tekevät ovat vaihtaneet ryhmässä tietoa ja ajatuksia eri toimintoihin liittyen ja siten muodostaneet kokonaisnäkemyksen toivakkalaisen nuorison hyvinvoinnista. Kokonaiskuvan tuntemisesta on hyötyä esimerkiksi arjen kohtaamisissa.

Nuorisotyön paikallisverkosto- ja työryhmätyöskentelyä kehitettiin vuonna 2024 virallistamalla nuorisovakka-työryhmä nuorisolain 9 §:n mukaiseksi nuorisotyön monialaiseksi paikalliseksi työryhmäksi. Kulttuuri- ja vapaa-aikasuunnittelija toimii työryhmän puheenjohtajana. Hän osallistui myös säännöllisesti alueellisiin nuorisotyön verkostotapaamisiin.

NUORISOVALTUUSTO

Nuorisovaltuusto eli nuva on nuorten oma edunvalvonta- ja vaikuttamiskanava ja väylä tulla kuulluksi sekä osallistua kunnalliseen päätöksentekoon. Nuva on tarkoitettu 13–25-vuotiaille Toivakassa asuville tai Toivakassa koulua käyville nuorille. Nuorisovaltuusto on Toivakassa määritelty 5–7-jäseniseksi ja sen toimintakausi on kaksivuotinen kalenterivuositain. Nykyinen nuvan kokoonpano on aloittanut toimintansa vuoden 2025 alusta. Toivakassa nuvan ensimmäiset vaalit järjestettiin syksyllä 2023. Aikaisemmin nuva on valittu muulla tavoin.

Nuorisovaltuusto kokoontuu neljä kertaa vuodessa (2 krt keväällä ja 2 krt syksyllä) ja lisäksi tarvittaessa. Nuorisovaltuusto otti käyttöönsä vuonna 2023 toiminnan vuosikellon ja uutena asiana se laatii myös vuosittain toimintakertomuksen kunnanhallitukselle. Toivakan nuorisovaltuustolla on edustus myös Keski-Suomen hyvinvointialueen alueellisessa nuorisovaltuustossa.

Nuorisovaltuusto kokoontui vuoden 2021 aikana neljä kertaa ja se järjesti yhdessä muiden toimijoiden kanssa kaksi isompaa tapahtumaa nuorille. Nuorisovaltuusto kokoontui vuoden 2022 aikana kahdeksan kertaa. Nuorisovaltuusto organisoit helmikuussa Toivakan osalta valtakunnallisen Ulkona kuin lumiukko –tempauksen ja järjesti muun muassa elokuvailtoja ala- ja yläluokkalaisille. Nuorisovaltuuston puheenjohtaja osallistui juontajana kunnan itsenäisyyspäiväjuhlaan, ja nuorisovaltuusto teki pohjasuunnitelman Toivakan kunnan jouluvalaistukseen.

Nuorisovaltuuston toimintaa koordinoi vuoden 2023 syksystä lähtien hyvinvointisuunnittelija. Valtuustokaudella aloitettiin nuvan työskentelyn vieminen yhä kiinteämmäksi osaksi kuntaorganisaation vaikuttamis- ja päätöksentekoprosesseja. Työ jatkuu edelleen tulevalle valtuustokaudelle. Hyvinvointisuunnittelija nuva-ohjaajan roolissa on ollut mukana nuorisovaltuustoon liittyvissä verkostoissa ja osallistunut nuvan puheenjohtajan kanssa nuorisotyön kehittämispäiviin. Nuorisovaltuuston puheenjohtaja osallistui myös nuorten huippuvaikuttajien tapahtumaan Helsingissä. Nuva on ollut mukana järjestämässä hyvinvointitapahtumaa ja järjestänyt nuorten pikkujouluja. Nuva on järjestänyt pieniä kampanjoita lapsen oikeuksien viikolla ja tehnyt kyselyjä. Vappuna 2024 järjestettiin munkkiralli.

JÄRJESTÖJEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ

Toivakan kunta teki tarkastelujakson 2021–2024 aikana monipuolista yhteistyötä eri järjestöjen kanssa järjestäessään toimintaa nuorille. Seurakunnat antoivat vahvan panostuksen kunnan nuorisotyöhön järjestämällä säännöllisesti nuorteniltoja omissa tiloissaan ja osallistumalla myös koulunuorisotyöhön. Toivakan-Joutsan 4H-yhdistys on kouluyhteistyön lisäksi järjestänyt nuorille erilaisia vapaa-ajantoimintoja. Toivakan-Joutsan 4H-yhdistyksen Toivakassa järjestämää toimintaa on ohjannut yhdistyksen ja kunnan välinen yhteistoimintasopimus.

Toivakan kunta on tukenut kolmannen sektorin toimijoita tarjoamalla maksuttomia tiloja lapsille ja nuorille tarkoitettuun toimintaan. Kunta on esimerkiksi tarjonnut nuorisotila Vakkarilla puitteet Mannerheimin Lastensuojeluliiton Toivakan yhdistyksen järjestämille Tacotiistaille eli lapsille ja nuorille tarkoitetuille illoille, joissa valmistetaan ruokaa sekä leikitään ja pelataan. Tacotiistait ovat tavoittaneet hyvin 4.-6. luokkalaisia oppilaita ja 7.-9. luokkalaisia nuoria. Lisäksi kunta on tarjonnut esimerkiksi Toivakan Rivakalle ja MLL Toivakan yhdistykselle liikuntasalista maksuttomia vuoroja lasten ja nuorten liikuntaan.

LIIKUNTA

Nuoret liikkuvat Toivakan liikuntapaikoilla erityisesti omaehtoisesti, mutta myös ohjatusti. Liikuntapalvelut ovat valvoneet yhdessä kuntaympäristöpalveluiden kanssa Toivakan liikuntapaikkojen kuntoa. Liikuntaedellytysten tarjoaminen tukee nuorten hyvinvointia. Tarkastelujakson aikana ja nuoret aikuiset käyttivät Toivakan liikuntapaikoista arkihavaintojen perusteella erityisesti kuntosalia. Talvikauden aikana varsinkin nuoret miehet käyttivät liikkumiseen Toivakan tekojääkenttää. Lisäksi maksuttomat aikuisten harrastevuorot ovat liikuttaneet osaa nuorista. Puulan seutuopisto on järjestänyt tarkastelujakson aikana erilaista ohjattua liikuntaa, johon myös nuoret ovat olleet tervetulleita. Toivakkalaisista järjestöistä erityisesti Toivakan Rivakka on toiminut nuorten liikuttajana. Arjen liikkumisesta esimerkkinä on se, että suuri osa nuorisotilalla käyvistä nuorista tulee paikalle pyörällä tai kävellen.

Tarkastelujakson aikana tarjottiin alle 18-vuotiaille nuorille maksuttomia kuntosalivuoroja. Vuorot kestivät muutaman vuoden ajan alkaen 1.1.2021 ja päättyen alkuvuonna 2023.

NUORISOTYÖTTÖMYYS

Nuorisotyöttömyys on kasvanut tarkastelujakson aikana. Kasvu ei ole ollut suurta, mutta kuitenkin nähtävissä. NEET -nuorten määrä on laskenut 2021 vuoden tasosta hyvin, mutta vuoden 2023 tasossa on jälleen nousua. Vuoden 2024 tietoja ei ole tarkasteluhetkellä saatavilla. Vuonna 2022 nuorten työttömien määrä on vaihdellut kuukausittain, mutta pysynyt maltillisena. Myös lokakuussa 2023 on ollut hienoista nousua ja määrällisesti Toivakassa on ollut 10 nuorta työttömä työnhakijaa, kun työnhakijoita oli 68 työnhakijaa kokonaisuudessaan. Suhteellisesti tarkasteltuna vuoden 2023 alle 25 -vuotiaiden osuus alle 25 -vuotiaasta työvoimasta on ollut 15,4%. Nuorten työttömien määrä on edelleen noussut vuoden 2024 aikana ja vuoden loppupuolella luku on noussut yli kymmeneen. Alle 25 vuotiaiden nuorten työttömien osuus nousee joulukuussa 2024 jo 22 %:n, mikä on jo yli viidennes nuorten työvoimasta. Suhteellista laskutapaa käytettäessä tulee kuitenkin huomioida vertailtavan arvon pienuus. Toivakassa lähtökohtaisesti luvut ovat pieniä, jolloin suhteellinen osuus kohoaa nopeasti. Syitä kehitykseen voidaan ajatella olevan yhteiskunnallisten uudistusten ja organisaatiomuutosten saralla. On kuitenkin hyvä pohtia, miten ilmiöön voidaan vaikuttaa kuntatasolla.

HYVINVOINTIALUEEN NUORTEN PALVELUT

Vuoden 2023 alkaessa myös nuorten ja opiskelijoiden sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuu on ollut

Keski-Suomen hyvinvointialueella. Hyvinvointialueen palvelut nuorille ja opiskelijoille on kuvattu heidän [verkkosivuillaan](#). Kunta ja hyvinvointialue tekevät tiivistä yhteistyötä nuorten hyvinvoinnin parissa, esimerkkinä yhdyspinnasta opiskeluhuolto, joissa sekä hyvinvointialueella että koululla on osuutensa.

4 Työikäiset

TYÖLLISYYSPALVELUT

Laajan hyvinvointikertomuksen tarkastelujakson 2021-2024 aikana, työllisyyden saralla on tapahtunut paljon muutoksia. Vuosina 2021-2022 kunnan työllisyyspalvelut olivat mukana työkyvyn tiimeissä, aktivointisuunnitelmien tekemisessä sekä monialaisessa yhteispalveluissa (TYP). Lisäksi kunta vastasi kuntouttavan työtoiminnan koordinoinnista ja parhaimmillaan ryhmiä oli kolme viikossa. Vuoden 2023 alusta hyvinvointialueen aloittaessa toimintansa, Toivakan kunnan työttömien aktivointisuunnitelmat ja monialaiset (TYP) palvelut siirtyivät Keski-Suomen hyvinvointialueelle kunnasta. Koska Toivakan kunta ei ole ollut mukana työllisyyden kuntakokeilussa, jäi kunnan työllisyyspalveluihin työnantajien ja yrittäjien palvelut, elinvoimaan liittyvät tehtävät sekä tulevien TE24 uudistusten tehtävien ja Eteläisen Keski-Suomen työllisyysalueen suunnittelu. Kunnan työllisyyspalvelut ovat suunnanneet palveluita enemmän työnantaja- ja yrityspuolelle.

Työikäisten työkyvyn arvioinnit sekä palveluohjaus siirtyivät myös hyvinvointialueelle sekä kuntouttavan työtoiminnan koordinointi. Vuoden 2023 aikana on pyritty luomaan yhteistyömalleja hyvinvointialueen kanssa ja tehty suunnitelmia vuoden 2025 työllisyysalueen näkökulmasta. Vuoden 2025 alusta TE –uudistus siirsi työllisyyspalvelut kuntiin. Toivakan kunta on 1.1.2025 alkaen osa Eteläisen Keski-Suomen työllisyysaluetta seitsemän muun kunnan kanssa. Lakisääteisistä palveluista vastaa vastuukunta Jämsä. Uuden työllisyysalueen valmistelu palvelujen, organisoitumisen sekä talouden näkökulmasta on työllistänyt vuoden 2024 aikana.

TYÖLLISYYS

Keski-Suomessa oli v. 2024 lopussa yhteensä 18 195 työtöntä työnhakijaa. Työttömien työnhakijoiden osuus maakunnan työvoimasta oli vuoden lopussa 14,5% kun vuonna 2023 luku oli 14,1%. Yhteensä 3 Keski-Suomen kuntaa saavutti alle 10 % työttömyyden Toivakan ollessa yksi näistä kunnista. Toivakassa v. 2024 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,8%. Työttömiä oli 101 henkilöä. (ELY työllisyyskatsaus). Työllisyys on siis noususta huolimatta Toivakassa hyvällä tasolla vertailukuntiin nähden.

HUOLTOSUHDE

Toivakassa huoltosuhde on korkea maakunnallisesti ja koko maahan verrattuna. Demografinen (tai väestöllinen) huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttäneitä on sataa 15 - 64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on. Toivakassa huoltosuhde oli v. 2024 87,9 eli sataa työikäistä kohden oli 87,9 alle 15 v. tai yli 65 vuotiasta. Huoltosuhde laski hieman edellisestä vuosista tarkastelujaksolla 2021-2024. Koko maassa huoltosuhde oli v. 2024 61,6 ja maakunnassa 64,6.

TYÖIKÄISTEN LIIKUNTA

Vapaa-aika- ja liikuntapalvelut järjesti tarkastelujakson aikana työikäisille erilaisia liikuntamahdollisuuksia ja -tapahtumia sekä tuki työikäisten liikunnallista elämäntapaa.

Kuntalaisille suunnattuja ohjattuja liikuntaryhmiä ja muita tapahtumia oli vuoden 2021 aikana yhteensä 43. Vuonna 2021 järjestettiin Toivakan hyvinvointiviikko etäyhteydellä koronapandemian vuoksi. Liikunnan hyvinvointi- ja terveysvaikutuksia ylläpidettiin järjestämällä ohjattuja liikuntaryhmiä etäyhteydellä sekä paikallisilla ja valtakunnallisilla kampanjoilla. Vuoden 2022 aikana liikuntapalvelut tarjosi liikuntasalissa useita maksuttomia harrastevuoroja työikäisille.

Toivakassa järjestettiin vuosien 2023–2024 aikana aikuisille suunnattuja matalan kynnyksen maksuttomia liikuntavuoroja neljä tuntia viikossa. Puulan seutuopistolla oli tarjolla maksullisia aikuisten liikuntaryhmiä. Liikuntaryhmien kävijämääriä ei seurattu kunnan toimesta, mutta havaintojen perusteella nämä liikuntaryhmät olivat suosittuja. Työikäisille tarjottiin myös liikuntatapahtumia, kuten esimerkiksi vuonna 2023 yleisurheilun Toivakan pitäjänmestaruuskisat ja vuonna 2024 Ahvo-hiihdot eli Ahvo Taipaleen nimikkohiihdot. Tarkastelujakson aikana työikäisten – kuten muidenkin väestöryhmien liikunnallista elämäntapaa tuettiin panostamalla liikuntapaikkoihin. Hyvinvointitapahtumissa on ollut myös liikuntaa, joka sopii monenikäisille.

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT

Myös työikäisten julkisen sektorin sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät tarkasteluvuoden 2023 alusta Keski-Suomen hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Palveluiden kattava esittely löytyy osoitteesta www.hyvaks.fi

5 Ikääntyneet

Toivakan ikääntyvä väestönosa on kasvanut viime vuosina. Sama kehityssuunta on ollut nähtävissä kaikissa vertailukohteissa Uuraista lukuunottamatta.

65 vuotta täyttäneet, % väestöstä [Info 1068](#)

Alue	Sukupuoli	2021	2022	2023	2024
Koko maa	yhteensä	23,1	23,3	23,4	23,6
Keski-Suomi		24,1	24,4	24,6	25,0
Joutsa		39,9	40,3	41,1	41,5
Konnevesi		34,5	35,4	36,3	36,8
Petäjävesi		25,2	25,6	26,2	26,7
Toivakka		28,7	29,2	29,9	30,1
Uurainen		20,7	21,4	21,4	21,1

Lähde: [Sotkanet](#)

Ikääntyminen kasvattaa erilaisten ikääntyville suunnattujen palvelujen tarvetta ja ikääntymiseen liittyvien sairauksien arvellaan lisääntyvän. Palvelujen painopiste on tällöin oltava toimintakykyä ylläpitävissä ja edistävissä palveluissa. Yksin asumisen on todettu lisäävän palvelujen tarvetta verrattuna pariskuntiin. Toivakassa 75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutokunta oli vuonna 2023 hieman yli puolet (56,4 %) ikäryhmän asutokunnista. Osuus on hieman kasvoi vuodesta 2022 (52,7%). Vuoden 2024 tietoa ei ollut saatavilla.

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2021	2022	2023	2024
75 vuotta täyttäneiden yhden hengen asutokunnat, % vastaavan ikäisten asutokunnista info ind. 2451	Toivakka	yhteensä	52,8	52,7	56,4	
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä info ind. 3262			4,2	4,0	3,7	2,3
Säännöllisen kotihoidon 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä info ind. 5513			17,3	17,7	18,4	

Lähde [Sotkanet](#)

Säännöllisen kotihoidon piirissä olevien yli 75 -vuotiaiden osuus on hivenen kasvanut tarkastelujaksolla. Tuoreinta osuutta vuodelta 2024 ei ole kirjoitushetkellä saatavilla. Omaishoidon tuella hoidettavien yli 75-vuotiaiden osuus on aavistuksen laskenut vuosi vuodelta.

IKÄÄNTYMISTÄ TUKEVAT PALVELUT

Ikääntyneille kunta järjestää toimintaa vahvassa yhteistyössä järjestöjen ja seurakuntien kanssa. Tarkastelujaksolla kunta järjesti evankelis-luterilaisen seurakunnan kanssa seurakuntakodilla senioripäiviä joka toinen tiistai. Tapahtumassa on ollut maksullinen ruokailumahdollisuus ja erilaista ohjelmaa. Seurakunta järjesti lisäksi viikoittaisia keittopäiviä, joiden asiakaskunnassa oli runsaasti ikääntyneitä. Keittopäivissä oli tarjolla ilmainen keittolounas. Helluntaiseurakunta järjesti lähimmäisenruokailuja. Seurakunnilla on ollut paljon ikääntyneet huomioivaa perustoimintaa. Evankelis-luterilaisen seurakunnan toimintaa olivat senioritoiminnan järjestämisen lisäksi omaishoidon ryhmät sekä ruoanjako ja taloudellinen tuki vaikeassa tilanteessa oleville.

Kirjasto on pyrkinyt tukemaan ikääntyneiden digitaitoja digitoroinnin järjestämisellä. Kunnalla on ollut myös paljon erilaisia tapahtumia ja tilaisuuksia, jotka ovat soveltuneet hyvin myös ikääntyneille. Vanhustenviikoilla kunta on järjestänyt ikääntyneille monenlaista ohjelmaa.

Toivakan kunnan vapaa-aikapalvelut on järjestänyt yhdessä Nisulan kyläseuran ja ev.lut. seurakunnan kanssa Soppaa ja seurustelua -tapahtumaa Nisulan kylätalolla. Vapaa-aikapalvelut on tarjonnut yhdessä seurakunnan kanssa kyydin Nisulan kylätalolle heille, joilla ei ole omaa autoa käytössään tai jotka eivät kykene ajamaan autoa. Soppaa ja seurustelua -päivillä on tuettu toivakkalaisten yhteisöllistä hyvinvointia ja sosiaalisten tarpeiden täyttämistä. Tarkastelujaksolla Toivakassa on toiminut Liepeen hoiva ry:n koordinoima Eloisaa-ryhmä, jonka tapahtumissa kahviteltiin aivojumpan, lauta- tai korttipelien äärellä, liikuttiin kuntosaleilla ja lenkkipoluilla sekä keskusteltiin elämästä ja muisteltiin vanhoja sekä suunniteltiin tulevaa.

VANHUS- JA VAMMAISNEUVOSTO

Vanhus- ja vammaisneuvoston tarkoituksena on kuntalain mukaan vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan. Vanhus- ja vammaisneuvosto toimii vaikuttamiskanavana ja voi ottaa kantaa mm. ikäihmisten ja vammaisten henkilöiden hyvinvointiin, terveyteen, osallisuuteen, elinympäristöön, asumiseen, liikkumiseen, päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen ja tarvittaviin palveluihin. Toivakan neuvoston tehtävänä on ajaa vanhusten ja vammaisten asioita Toivakassa ja tehdä ehdotuksia ja yhteistyötä kunnan työntekijöiden kanssa. Neuvosto on viisijäseninen ja kokoontuu neljä kertaa vuodessa. Puheenjohtajalla on hallintosäännön mukaisesti puhe- ja länäolooikeus kunnanvaltuustossa. Toimintakausi on kaksivuotinen ja vaihtui vuoden 2023 vaihteessa.

Neuvostolla on edustus aluellisissa vanhus- ja vammaisneuvostoissa. Neuvosto on pyrkinyt aktivoitumaan myös tapahtumiin mukaan. Joulun alla 2024 neuvosto järjesti ikääntyneille suunnatun joululaulutilaisuuden yhteistyössä yhdistysten ja paikallisen yrityksen kanssa. Neuvosto on ottanut kantaa esimerkiksi hyvinvointialueen palveluverkkouudistukseen ja pitää esillä keskusteluissa ikääntyneiden asumisen kehittämiseen liittyviä näkökulmia.

IKÄÄNTYNEIDEN LIIKUNTA

Toivakan kunnan liikuntapalvelut on edistänyt liikunnallista elämäntapaa ja harrastamista sekä edistänyt liikuntapalvelujen saatavuutta tarkastelujakson 2021-2024 aikana ikääntyneiden näkökulmasta.

Keväällä 2022 kulttuuri- ja vapaa-aikasihteeri ohjasi eläkeläisten vesijumppaa tiistaisin ja kuntosalivuoroa torstaisin. Eläkeläisten vesijumppiin osallistui keväällä 2022 16-18 henkilöä per kerta ja kuntosaliohjaukseen osallistui 10 henkilöä ryhmää kohden. Lokakuun 2022 alusta lähtien eläkeläisten kuntosaliohjauksesta vastasi vapaaehtoinen ohjaaja. Kunnan organisoimat eläkeläisten kuntosalivuorot ovat olleet koko tarkastelujakson ajan suosittuja ja tärkeitä ikäryhmän liikuttajia. Ikääntyneiden on ollut mahdollista kuntoilla myös Toivakan urheilukentän laidalla sijaitsevilla ulkokuntosalilaitteilla ja Esperin Hoivakoti Soivakkaan sijoitetuilla kunnan omistamilla kuntosalilaitteilla, jotka soveltuvat myös heikentyneen liikuntakyvyn omaaville henkilöille.

Liikuntapalvelut on tehnyt tarkastelujakson aikana yhteistyötä Eläkeläisten Toivakan yhdistyksen kanssa liikuntapäivän sisältöjen tuottamisessa. Kulttuuri- ja vapaa-aikasuunnittelija on muun muassa ohjannut alkujumpan vuosien 2024 ja 2025 liikuntapäivissä.

6 Kaikki ikäryhmät

Hyvinvointia edistävää toimintaa ja erilaisia tapahtumia kaikenikäisille järjestivät kunnan ohella mm. LC Lions Club ry Toivakka, Eläkeliiton Toivakan yhdistys, Toivakan-Joutsan 4H, Toivakan kirkonkylän Martat, MLL Toivakan yhdistys ja Toivakan eri kyläseurat. Yhdistykset tekivät myös paljon vapaaehtoistyötä. Osallisuutta ja hyvinvointia lisääviä tapahtumia ja tilaisuuksia olivat mm. joulumyyjäiset, Soppaa ja seurustelua-aamupäivät, kuntalaisillat, yhteisöjen illat, yhteislauluillat ja muut perinnetapahtumat kulttuurin osalta.

VAPAA-AIKAPALVELUT JA LIIKUNTAPALVELUT

Toivakan kunnan vapaa-aikapalvelut ja kehittää sekä osallistaa kuntalaisia suunnittelemaan ja tuottamaan monipuolisia, hyvinvointia tukevia vapaa-aikapalveluja ja -tapahtumia kaikenikäisille toivakkalaisille. Liikuntapalveluiden tehtävänä puolestaan on edistää kaikenikäisten liikunnallista elämäntapaa ja harrastamista sekä edistää liikuntapalvelujen saatavuutta.

Vapaa-aikapalvelut vakiinnutti tarkastelujakson aikana yhteisöjen iltojen toimintamuodon. Yhteisöjen illat ovat erityisesti kolmannen sektorin toimijoille ja seurakunnille tarkoitettuja osallistavia kokoontumisia, joissa muun muassa keskustellaan ajankohtaisista asioista ja/tai tiettyyn teemaan liittyvistä asioista. Vuonna 2021 järjestettiin ensimmäinen yhteisöjen ilta, jossa työstiin toimintamallia. Vuonna 2022 yhteisöjen iltoja järjestettiin viisi. Vuonna 2023 yhteisöjen iltoja järjestettiin yksi ja vuonna 2024 iltoihin kokoonnuttiin kolmesti.

Tarkastelujakson aikana vapaa-aika- ja liikuntapalvelut tuotti kaikenikäisille erilaisia vakiintuneita tapahtumia, kuten joulumyyjäisiä sekä hiihdon ja yleisurheilun pitäjänmestaruuskisoja.

Tarkastelujakson 2021-2024 aikana Toivakkaan on rakennettu kuntaympäristöpalveluiden ja liikuntapalveluiden yhteistyönä kolme erilaista liikuntapaikkaa. Ensinnäkin Toivakan urheilukentän laidalle valmistui ulkokuntosalin vuonna 2023. Laitteet sopivat eri ikäryhmille nuorista ikääntyneisiin. Toiseksi Toivakan frisbeegolf-rata päivitettiin ja uusittiin 18-väyläiseksi kesän 2023 alussa. Rata toteutettiin vanhaa rataa muokaten ja laajentaen Paikkalanvuoren ulkoilureitin varrelle. Kolmanneksi Huikkoon avattiin vuonna 2024 merkitty maastopyöräreitti, jossa on helppo ja vaativampi reitti pyöräilijöille. Maastopyöräreitti toteutettiin osallistuvan budjetoinnin kehittämiskohteena. Vuonna 2023 kuntalaiset saivat ehdottaa kehittämisideoita, joiden pohjalta teetettiin äänestyskysely toteuttamiskelpoisimmista vaihtoehdoista.

Tarkastelujakson lopussa vuonna 2024 aloitettiin liikuntapaikkasuunnitelman työstäminen kuntaympäristöpalveluiden ja liikuntapalveluiden yhteistyönä. Liikuntapaikkasuunnitelmassa kuvataan Toivakan liikuntapaikkojen kokonaisuus. Suunnitelman tavoitteena on luoda kehys liikuntapaikkojen kehittämiseksi tulevien vuosien ajaksi ja tukea tiedolla johtamista. Liikuntapaikkasuunnitelmassa huomioidaan kaikenikäiset liikuntapaikkojen käyttäjät ja liikuntapaikkojen merkitys heidän hyvinvointinsa tukemisessa.

Lisäksi liikuntapalveluista on ohjattu tuolijumppia evankelis-luterilaisen seurakunnan ja Nisulan kyläseuran kanssa yhteistyössä järjestettyihin kaikille avoimiin Soppaa ja seurustelua -tilaisuuksiin tarkastelujakson aikana.

Vuonna 2024 laadittiin eri toimijoita osallistaen vapaa-ajan tapahtumien vuosikello helpottamaan tapahtumasuunnittelua, vähentämään tapahtumien päällekkäisyyttä ja toisaalta tehostamaan tapahtumatuotantoa esimerkiksi tarjoamalla mahdollisuus samankaltaisten tapahtumien yhdistämiseen. Vuosikello on näkyvillä Padlet-työkaluun laaditulla tapahtumasuunnittelualustalla, jonne kuntalaiset voivat esimerkiksi kirjata suunniteltuja tapahtumia.

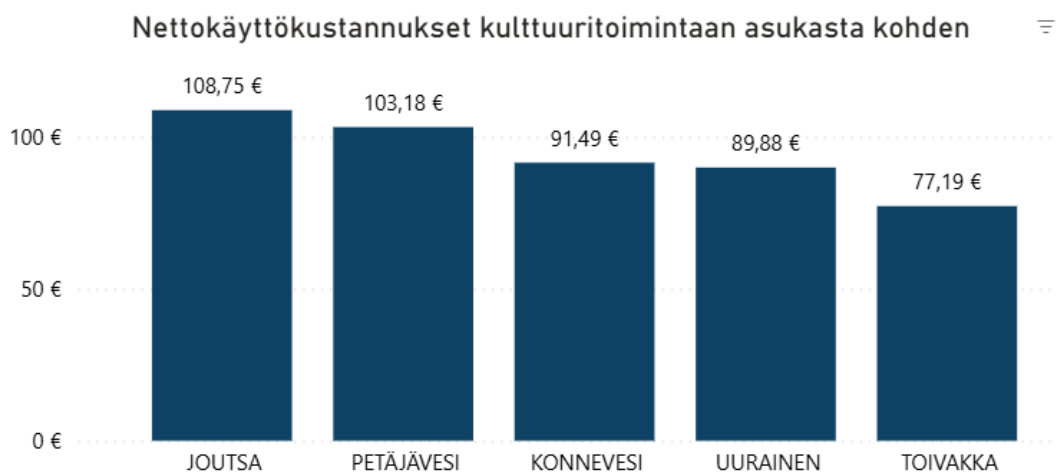
KULTTUURIPALVELUT

Vuosien 2021-2024 aikana kulttuuripalvelut on järjestänyt perinteisiä tapahtumia kaikille ikäryhmille. Näitä ovat olleet ainakin kesällä järjestetty yhteislauluilta, naistenpäivän tapahtuma ja itsenäisyyspäivän juhla.

Vähimmäistietosisällön mukaisesti kertomuksessa tulee tarkastella myös kulttuuritarjonnan kohdentamista erilaisille ryhmille. Tämä ei ole toteutunut Toivakassa.

Pisteet		Toivakka	Koko maa
Kulttuuritoimintaa ryhmille		0	89
Työttömät		0 Ei	80 Toteutuu hyvin
Opiskelun tai työelämän ulkopuolella olevat nuoret		0 Ei	76 Toteutuu hyvin
Erilaisissa laitoksissa asuvat		0 Ei	87 Toteutuu hyvin
Paljon sosiaali- ja terveyspalveluja tarvitsevat kotona asuvat ikäihmiset		0 Ei	80 Toteutuu hyvin
Maahanmuuttajataustaiset		0 Ei	89 Toteutuu hyvin

Kunnan nettokäyttökustannukset kulttuuritoimintaan olivat v. 2023 77,19 € /asukas. Vuonna 2021 vastaava luku oli 39,48 €/asukas. Avustuksia ei v. 2023 myönnetty. Vertailukuntien lukemat näkyvät taulukossa vuodelta 2023.

KIRJASTO

Kirjasto palvelee kaikkia kuntalaisia sekä kesäasukkaita vauvasta vaariin.

Yleisen kirjaston tehtävänä on kirjastolain mukaan 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin 2) ylläpitää monipuolista ja uusiutuvaa kokoelmaa 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta 4) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Kirjasto on hyvinvointipalvelu

Yleisten kirjastojen neuvosto on laatinut Yleisten kirjastojen suunta 2021-2025 –asiakirjan, jossa mainitaan, että kirjasto on hyvinvointipalvelu, jonka tavoittaa kaikissa elämäntilanteissa. Kirjasto tarjoaa asiakkaille monipuolisia palveluja: tiloja, sisältöjä ja toimintoja.

Tapahtumien ja muiden kohtaamisten lisäksi kirjasto lisää kuntalaisten hyvinvointia ja edistää yhdenvertaisuutta. Palveluja voivat käyttää aivan kaikki ja kirjaston käyttö on asiakkaalle myös täysin maksutonta, mikäli noudattaa kirjaston käyttöä sääntöjä. Maksuttomuus ja opastaminen esimerkiksi sähköisten palvelujen äärelle lisäävät tasa-arvoisuutta ja osallisuutta yhteiskuntaan.

Kirjaston tiloja, tietokoneita, tulostus- ja kopiointipalvelua sekä avointa wifiä ovat voineet hyödyntää myös kesäasukkaat ja käyttää tiloja etätyöskentelyyn.

Omatoimikirjasto

Yli 15-vuotiaille ja aikuisväestölle kirjasto tarjoaa myös omatoimikirjastopalveluja. Alle 15-vuotiaat pääsevät omatoimikirjastoon vanhemman seurassa. Omatoimikirjaston ohjelmisto päivitettiin keväällä 2024, samoin uusittiin lainaus- ja palautusautomaatti. Omatoimikirjastoon kirjautumisten määrä on ollut nouseva: vuonna 2021 3460 kirjautumista, v. 2022 4080, v. 2023 4490 ja vuonna 2024 ennätysmäärä 4680 kirjautumista. Omatoimikirjaston laajojen aukioloaikojen myötä myös työssä käyvän väestönosan on ollut mahdollista päästä kirjastoon omien aikataulujen mukaan. Omatoimiaikana kirjastossa voi lueskella, käyttää tietokoneita, lainata ja palauttaa. Myös varausten nouto on mahdollista omatoimiaikana.

Lukemiseen kannustaminen

Lukemisen edistäminen on kirjaston keskeinen perustehtävä ja hyvän lukutaidon saavuttamisen eteen kirjasto tekee yhteistyötä koulujen kanssa. Alle kouluikäisille kirjasto on tarjonnut ikätasoisia aineistoja ja Lukuliikahdus kirjastoon –monilukutaitosuunnitelman mukaisia tapahtumia varhaiskasvatukselle.

Perusopetukselle kirjasto järjesti Lukuliikahdus kirjastoon –monilukutaitosuunnitelman mukaisia kirjastonkäytön ja tiedonhaun opastuksia ja kirjavinkkauksia vuosina 2021 - 2023. Mediakasvatusta järjestettiin Kulttuuriantian kautta yhteistyössä kulttuuritoimen kanssa. Molemmat koulut vierailivat kirjastossa ja lainasivat aineistoa luokkakohteisille kirjastokorteille. Kirjaston tavoitteena on ollut tasa-arvoinen palvelu molemmille kouluille eli tarjota yhteneväiset suunnitelman mukaiset tunnit kaikille perusopetuksen luokille. Suunnitelmaan on jouduttu tekemään muutoksia vuoden 2024 keväällä henkilökuntaresurssin pienemisen vuoksi.

Muutama vuosi sitten tehty lasten- ja nuortenosaston tilamuutokset ovat lisänneet lasten ja nuorten oleskelua kirjastossa myös koulupäivän ulkopuolella ja parantaneet viihtyvyyttä kirjastotilassa.

Kirjastopalveluita kotiin

Ikääntyneille toivakkalaisille on tarjottu kirjaston kotipalvelua vuodesta 2022 alkaen. Kotipalvelua on mahdollista saada asiakkaan tukihenkilön avulla: kirjasto voi lainata aineistoja valmiiksi asiakkaalle, joka ei itse pysty enää tulemaan kirjastoon sairauden, vamman tai korkean iän vuoksi. Tukihenkilö toimii yhteyshenkilönä ja toimittaa aineiston perille asiakkaalle ja takaisin kirjastoon. Kotipalveluasiakkaita ei toistaiseksi ole saavutettu ja kannustammekin tämän matalan kynnyksen palvelun käyttöönottoon.

Yhteistyötä hoivakodin kanssa tehtiin vuosina 2022-2023 ja kirjastonhoitaja kävi säännöllisesti pitämässä asukkaille kirjastotunteja. Tuntien sisältöinä olivat paikalliset muistelut, kirjallisuuden klassikot ja ajankohtaiset juhlapäivät. Henkilöresurssin pienennyttyä vuonna 2024 ei ole enää ollut mahdollista vierailla säännöllisesti hoivakodilla.

Saavutettavuuskirjasto Celian asiakkuuksia rekisteröitiin kirjastossa niille asiakkaille, jotka erilaisten esteiden vuoksi eivät pysty lukemaan painettuja kirjoja. Celia-kirjasto tarjoaa palveluita niille, joille on jokin lukemisesta, kuten heikentynyt näkö, vamma tai sairaus. Tämä palvelu jatkuu edelleen.

Digiopastus

Kuntalaisten digiosaamisen tarpeisiin on vastattu digitutortoiminnalla. Asiakkaila on mahdollisuus saada henkilökohtaista maksutonta neuvontaa omien älylaitteiden käytössä. Digitutorille voi varata ajan kirjastolta tunniksi kerrallaan, jolloin koulutettu digitutor auttaa käytännön ongelmissa. Kirjaston henkilökunta koordinoi digitutortoimintaa ja opastaa asiakkaita kirjaston omien sähköisten palveluiden käytössä sekä auttaa mahdollisuuksien mukaan asiakaspalvelun ohessa digiongelmassa. Kirjasto tarjoaa myös laitteita asiakkaiden käyttöön sähköiseen asiointiin ja kirjaston sähköisiin palveluihin. Opastuksissa noudatetaan digituen eettistä ohjeistusta.

Osallistaminen

Kirjasto on pyrkinyt myös osallistamaan kuntalaisia kirjastopalvelujen kehittämisessä ja ottamaan palautteet huomioon palvelujen järjestämisessä. Kirjastolla on useita palautekanavia. Palautelomakkeet löytyvät Toivakan kunnan verkkosivuilta ja Keski-kirjastojen verkkosivuilta. Hankintaehdotuksia voi tehdä Toivakan kirjastolle verkkosivulta tai kertomalla toiveita kirjastokäynnillä. Kirjastolle voi jättää käynnillään myös asiakaspalautetta.

Asiakaskyselyitä on järjestetty vuosina 2021-2024 seuraavasti:

- v. 2021 Palveluiden laatu. Kirjaston palvelut saivat arvosanan 4,5 asteikolla 1-5.
- v. 2022 Kirjasto- ja kulttuuritoimen yhteinen asiakaskysely, jossa kartoitettiin mm. tapahtumatoiveita.
- v. 2023 järjestettiin kysely Lukuliikahdus kirjastoon –yhteistyökumppaneille eli koulujen ja varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Toinen kysely järjestettiin kesätoivakkalaisille ja muille ulkopaikkakuntalaisille kirjaston lehtilukusalissa.
- v. 2024 järjestettiin laaja kysely alle kouluikäisistä nuoriin aikuisiin yhdessä kulttuuripalvelujen kanssa. Lisäksi lehtilukusalissa esillä olleella kyselyllä pyydettiin palautetta lehtivalikoimasta ja toiveita tilattavista lehdistä. Tulokset otettiin huomioon vuoden 2025 lehtitilauksissa.

Tapahtumat ja käyttäjäkoulutukset

Tapahtumien vuosikelloa on laadittu yhteisesti sivistys- ja hyvinvointipalveluissa, jotta saadaan järjestettyä laadukkaita ja monipuolisia tapahtumia ja välttämään päällekkäisyyksiltä. Kirjaston tapahtumista erityisesti lukupiiri edistää yhteisöllisyyttä ja sitä on järjestetty jo vuodesta 2018 alkaen. Yhteistyökumppanina lukupiirin järjestämisessä on koulukeskuksen äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja. Uutena toimintana järjestettiin kesällä 2023 kielikahvilatoimintaa maahanmuuttajille yhteistyössä hyvinvointisuunnittelijan kanssa. Syksyllä 2023 aloitettiin yhteistyössä muiden kunnan toimijoiden kanssa järjestää kuntalaisiltoja eri aihepiirien ympärille. Kohtaamisia kirjastossa –kuntalaisiltojen teemoina ovat olleet kuntalaisten mieltä askarruttavat kysymykset sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kohtalo palvelujen siirtyessä hyvinvointialueen järjestettäväksi.

PUULAN SEUTUOPISTO

Puulan seutuopisto järjesti v. 2024 koko toiminta-alueellaan 8956 opetustuntia. Toteutunut opetustuntimäärä laski noin 40 tuntia edellisvuodesta. Opetustarjonta suunniteltiin vastaamaan kuntien tilaamaa 10 400 opetustuntimäärää. Toivakan kunnalle toteutui 1741 tuntia. Tunnit kohdentuivat kaikenikäisille kuntalaisille. Osa opetuksesta toteutettiin etäopetuksena. Aihepiirit ovat monipuolisia sisältäen esimerkiksi liikuntaa, kädentaitoja musiikkia ja taidetta sekä kielten opiskelua.

KUNTAYMPÄRISTÖPALVELUT

Kuntaympäristöpalvelut kehittävät ja ylläpitävät kuntalaisia varten toimivan, viihtyisän, virikkeellisen, taloudellisen ja turvallisen asuin-, työ-, virkistys- ja liikenneympäristön kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Palvelualue tuottaa myös vesihuoltolaitoksen palveluita, järjestäen kuntalaisille terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä. Lisäksi järjestetään terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukaisen viemäroinnin ja jätevesien puhdistamisen toiminnot. Palvelut on pystytty järjestämään kuntalaisille viivytystä ja häiriötilanteiden viestintää on tehostettu asiakkaille kohdennetulla tekstiviestitiedottamisella.

Kevyen liikenteen väyliä kunnan alueella löytyy paljon ja ylläpidosta vastaa suurimmalta osalta ELY -keskus. Kunnan vastuulla kevyen liikenteen väylien hoitoa ja ylläpitoa on vähän. Asukaskohtaisesti laskettuna kunnan ylläpitämä osuus on pieni. Turvallisuutta on parannettu yhteistyössä ELY -keskuksen kanssa ja Viisarimäki -Kakaravaara -välisen kevyen liikenteen väylän valaistusta parannettiin kertomuskaudella. Talvikaudella liukkauden torjuntaan pyritään reagoimaan reaaliajassa, jotta liukastumistapaturmilta vältytään, mitkä aiheuttaisivat mahdollisesti merkittäviä terveydenhuollon kustannuksia.

Kunnan omistamien kiinteistöjen hoitoon ja ylläpitoon on kertomuskauden aikana valmisteltu kiinteistöohjelmaa, mikä eteni päätöksentekoon vuoden 2025 puolella. Tavoitteena on ollut kuvata kiinteistöihin liittyviä tarpeita tarkastelujakson aikana sekä esittää käytössä olevien tietojen perusteella kiinteistöjä koskevia muutoksia. Kiinteistöohjelma on laadittu vuoteen 2030 saakka.

Kiinteistöillä ilmeneviin akuutteihin ylläpito- ja korjaustoimenpiteisiin pyritään reagoimaan kiireys- ja tarkeysjärjestyksessä sekä talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa. Terveyttä ja turvallisuutta uhkaaviin tekijöihin etsitään ratkaisuja yhteistyössä seudullisen ympäristöterveyden kanssa. Tärkeimmät kohteet, joissa haitallisiin tekijöihin pyritään ensisijaisesti panostamaan, on kiinteistöt ja tilat, joissa oleskelee ja työskentelee paljon ihmisiä, kuten varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tiloissa.

Kuntaympäristöpalveluiden tukipalveluja kiinteistönhoidon lisäksi ovat ruoka- ja siivouspalvelut.

Ruokapalveluissa tuotetaan sivistys- ja hyvinvointilautakunnan palveluille (koulut ja päiväkodit) kaikki päivittäiset ateriat. Ruokapalvelut tuottavat lakisääteisen ruokapalvelun lisäksi myös maksullista välipalan myyntiä kirkonkylän koulukeskuksessa ja palvelu on ollut erittäin suosittua. Elokuusta 2023 alkaen peruskoulun oppilaille on tarjottu myös maksuton välipala.

Siivouspalveluiden tehtävänä on huolehtia tilojen siisteydestä ja turvallisuudesta sekä pintojen kestävyyydestä. Kunnan oma koulutettu siivoustiimi on työssä aina silloin, kun suurin osa tilojen käyttäjistä on paikalla. Näin turvataan joka hetkeen hygieeniset, sisäilmanlaadultaan hyvät tilat toimia ja nopea reagointi muutoksiin on mahdollista lyhyellä varoitusaajalla. Oikeaoppinen- ja aikainen siivoustyö tukee myös tilojen sekä pintojen kunnossapitoa. Kouluissa ja varhaiskasvatuksessa on ulkokenkien pito sisätiloissa kielletty, joka myös osaltaan vaikuttaa positiivisesti hygienian ylläpidossa.

Kiinteistönhoidon tehtävänä on ylläpitää, korjata ja huoltaa kunnan omistamia rakennuksia ja niiden järjestelmiä sekä piha-alueita.

Liikunta- ja ulkoilupaikkojen kehittämiseen ja ylläpitoon panostettiin monipuolisesti kertomuskaudella. Esimerkiksi Frisbeegolfradan laajennus ja ulkokuntosali toteutuivat. Koulukeskuksen tekonurmikenttä saneerattiin ja perinnepolun opasteita uusittiin sekä polkupyöräreitistöä monipuolistettiin. Päiväkotikiukaan Vakkarin piha-alue uudistettiin.

Toivakassa sijaitsee metsiä, vesistöjä ja luonto kaikkine monimuotoisuuksineen lähellä kuntalaista ja lähivirkistykseen soveltuvat alueet ovat kaikkien kuntalaisten välittömästi saavutettavissa. Elinympäristön viihtyisyyttä lisää toimiva jätehuolto, mikä on järjestetty seudullisesti Jyväskylän, Laukaan, Muuramen ja Toivakan kuntien kanssa.

Keskustaajamassa ja sen välittömässä läheisyydessä kunnan tonttitarjontaa on runsaasti ja tonttien houkuttelevuutta on pyritty lisäämään esimerkiksi tontteja raivaamalla. Tonttitarjonta kokonaisuudessaan on koottu tonttiesitteisiin yhdessä viestintä- ja markkinointisuunnittelijan kanssa. Myös tonttimyyntin asiantuntijayhteistyötä on lisätty. Rakentamisen edistämiseksi ja uusien asukkaiden sekä yritysten houkuttelemiseksi käyttöön otettiin Rakentajan raksaraha. Aiheeseen liittyen lisätietoa löydettävissä toivakka.fi/raksaraha

7 Kotoutumisen palvelut

Kuten aiemmin esitellystä indikaattorista kävi ilmi, vieraskielisten ts. jotakin muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvien osuus kunnan väestöstä on kasvanut tarkastelujaksolla. Kotoutumisen palvelut tukevat maahanmuuttaneiden kiinnittymistä uuteen asuin ympäristöönsä osaksi yhteisöä.

Toivakan kunnassa tarkastelujaksolla kotoutumispalvelua ovat tehneet ennen v. 2023 sosiaalitoimi, tämän jälkeen pienen jakson työllisyys- ja elinkeinosuunnittelija ja maaliskuusta 2023 lähtien hyvinvointisuunnittelija. Erityisen runsaasti kotoutumispalveluja tarvittiin keväästä 2022 lähtien ukrainan sodan pakolaisten myötä. Toivakan kunta solmi v. 2022 kuntamallisolupimuksen, jonka puitteissa vastaanotimme tilapäistä suojelua saavia ukrainalaisia asumaan Toivakkaan. Kuntamallisolupimus päättyi valtakunnallisesti v. 2023 loppuun, jonka jälkeen tilapäistä suojelua saavien määrä selvästi pieneni.

Kotoutumispalvelut ovat sisältäneet tiedottamista, ohjausta ja neuvontaa sekä tilapäistä suojelua saavien osalta asumisen ohjausta kuntamallisolupimuksen mukaisesti. Lisäksi ukrainalaisille järjestettiin alkukartoituskeskustelut suunnitelmien ja ohjauksen pohjaksi. Tarvittaessa tehtiin yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa, vaikkain alussa yhteistyön käynnistäminen oli haastavaa ja vaati selvittelyä oikeiden vastinparien löytämiseksi.

Kotoutumisen puitteissa on järjestetty myös erilaisia matalan kynnyksen kohtaavia tapahtumia, esim. Kokkaa ja kotoudu-ilta ja yhteistyötapahtuma MLL:n kanssa. Kokkaa ja kotoudu -ilta keräsi n. 50 maahanmuuttanutta, järjestöedustajaa ja kuntalaista yhteisen toiminnan äärelle juttelemaan ja kokkamaan nuotiolla. Tapahtumaan rahoitus saatiin ELY:ltä. Tapahtuman järjestämistä tullaan jatkamaan. Järjestimme myös v. 2024 kirjastolla uuden kuntalaisen illan, joka oli suunnattu myös kuntaan muuttaneille vieraskielisille.

Kielikahvilaa järjestettiin v. 2023 touko-syyskuun aikana yhteensä 15 kertaa. Osallistumisia noiden kertojen aikana oli yhteensä 67, mikä on erittäin hyvä määrä peilattuna maahanmuuttaneiden määrään tuolloin kunnassamme. Kielikahvila jäi tauolle, koska osallistujat vähenivät kunnasta poismuuton myötä, mutta nyt keväällä 2025 innokkaita osallistujia jälleen on ja käynnistimme toiminnan uudelleen. Kielikahvilatapaamiset ovat olleet kerran viikossa tarjoten mahdollisuuden sosiaalisen kanssakäymiseen sekä kielitaidon ja

paikallistuntemuksen kehittämiseen hyvin matalalla kynnyksellä.

Syksyllä 2024 alkoi valmistautuminen kotoutumislain uudistuksen mukaisten palvelujen tarjoamiseen ja se edellytti monenlaista suunnittelua, budjetointia, verkostotyöskentelyä ja palvelujen luomista. Tätä tehtiin myös yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Uudistus edellytti myös erilaista järjestelmien käyttövalmistelua ja niihin liittyvää osaamisen kartuttamista. Kotoutumislain uudistus kietoutui yhteen TE-uudistuksen kanssa. Uusi kotoutumislaki uusine kunnille kohdentuvine velvoitteineen astui voimaan 1.1.2025. Syksyllä 2024 valmisteltiin Toivakan kunnan kotoutumisohjelmaa kuvaava asiakirja, joka kuvaa kotoutumisen palvelujen järjestämisen ja yhteistyötahot.

8 Keskeiset opit valtuustokaudelta

Hyvinvointityöryhmän toiminta käynnistyi valtuustokaudella poikkihallinnollisena työskentelynä ja se on alkanut osoittautua toimivaksi sekä tehokkaaksi tavaksi edistää yhdessä koko kuntaorganisaation voimin hyvinvointitehtävää. Vielä tarvitaan kuitenkin hyvinvointitehtävän kuuluttamista kuntaorganisaation sisällä niin, että hyvinvointiin liittyvät asiat tuodaan eri palvelualueilta johdonmukaisesti hyvinvointityöryhmän keskusteluun ja toisaalta muistetaan hyvinvointityöryhmän suunnasta osallistaa eri palvelualueet aktiivisesti hyvinvointityöryhmän käsittelemiin asioihin. Tässä punainen lanka on löytynyt ja esimerkiksi eri palvelualueet yhdistäviä hankkeita on jo tarkastelussa. Pyrkimyksenä on toteuttaa Kuntalain §:n 1 tarkoitusta:

Tämän lain tarkoituksena on luoda edellytykset kunnan asukkaiden itsehallinnon sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumiselle kunnan toiminnassa. Lain tarkoituksena on myös edistää kunnan toiminnan suunnitelmallisuutta ja taloudellista kestävyyttä.

Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Viimeksi kuluneella valtuustokaudella on ollut suuria kansallisia muutoksia, kuten hyvinvointialueiden syntyminen ja TE-uudistus, jotka ovat vaikuttaneet kuntalaisten hyvinvointiin monin tavoin. Uudistukset ovat näkyneet esimerkiksi palveluiden muutoksina tai epätietoisuutena sote-palvelujen jatkumisesta Toivakassa. Lisäksi yhteiskunnassa yhä tiukempi taloustilanne ja elinkustannusten nousu ovat näkyneet ihmisten arjessa ja hyvinvoinnissa.

Lasten ja nuorten osalta liikunnallisen elämäntavan edistäminen ja mielen hyvinvoinnin tukeminen ovat muodostuneet tärkeimmiksi tavoitteiksi tällä valtuustokaudella ja näiden tavoitteiden viitoittamalla tiellä on jatkettava edelleen. Tuoreimman kouluterveyskyselyn mukaan 8.-9. luokan oppilaiden ahdistuneisuus on lisääntynyt ja tilannetta täytyy seurata. Myös yksinäisyyden ehkäisyyn tulee kiinnittää huomiota.

Lapsiperheiden vahvaan tukemiseen alettiin kiinnittää erityistä huomiota valtuustokauden loppupuolella ja esimerkiksi kotihoidontuen kuntalisä Muksuraha päätettiin ottaa käyttöön. Päätös syntyi myös maksuttomasta varhaiskasvatuksesta. Näillä ratkaisuilla tarjotaan lapsiperheille erilaisia vaihtoehtoja erilaisiin elämäntilanteisiin. Näiden laajempi vaikuttavuus todentuu lähitulevaisuudessa.

Työllisyyden osalta nuorten tilanne vaatii jatkossa tarkkaa seuranta. Syrjäytymisriskissä olevien NEET-nuorten tilannetta tulee myös seurata, sillä osuus meillä on jo yli viidennes vastaavanikäisestä ikäluokasta.

Työttömien määrä kunnassamme on ollut kautta valtuustokauden erittäin alhainen. Työikäisten osalta on tärkeä tarjota jaksamista ja hyvinvointia tukevaa toimintaa arkeen.

Ikääntyneiden osalta tulee kiinnittää huomiota digitaitojen kehittämiseen ja tämän myötä yhteiskunnasta osallisena pysymiseen. Myös erilaisia ikääntyneiden asumiseen liittyviä ajanhenkeen sopivia ratkaisuja tarvitaan, jotta ikääntyneet voivat viettää turvallista arkea palvelujen lähellä mahdollisimman pitkään omissa kodeissaan asuen. Myös erilaisia yhteisöllisiä asumismuotoja on tarkasteltava tulevaisuuden vaihtoehtona.

Eri tahojen yhteistyöllä on suuri merkitys Toivakassa, jotta kuntalaisen arki sujuu ja kunta on veto- ja pitovoimainen. Yhteistyötä tehdään vahvasti niin paikallisesti kuin alueellisesti. Myös asumismuotojen tarjontaan tulee kiinnittää huomiota tulevaisuudessa, jotta Toivakka säilyy elinvoimaisena ja kaikenikäisiä kuntalaisia tasokkaasti palvelevana asuinympäristönä.

Vuonna 2023 alettiin kiinnittää erityistä huomiota TEAviisariin vastaamiseen ja sen myötä niihin tekijöihin, joiden osalta olisi parantamisen varaa ja kehitettävää, jotta HYTE-kerroin saataisiin käännettyä kasvuun. Kunnan rakenteita kuvaavien prosessi-indikaattoreiden osalta onnistuttiin hyvin ja HYTE-kerroin nousi näiden

indikattoreiden osalta. Muutosta mittaavien tulosindikaattoreiden osalta kehitys ei ollut samansuuntainen vaan tulosindikaattoreiden osuus kertoimessa hieman laski. Tulosindikaattoreihin on vaikeampi vaikuttaa lyhyellä aikavälillä, koska niiden osalta yksilöiden omalla tekemisellä ja vastuulla on suurempi merkitys. Nämä indikaattorit tarkastelevat esimerkiksi nuorten ylipainoa ja kokemusta omasta terveydentilasta sekä koulutuksen ulkopuolelle jäämistä, kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitojaksojen määrää ikääntyneillä ja toimeentulotukea ja työkyvyttömyyseläkettä saavien määrää. Näiden osalta kunta voi pyrkiä vaikuttamaan ennaltaehkäisevin toimenpitein, mutta myös yksilön oma rooli on merkittävä. Meidän tulee myös yhdessä sopia talousarvion pohjaksi mittareita, joilla hyvinvoinnin edistymistä arvioidaan. Tarvitsemme myös tapoja seurata liikunta-aktiivisuutta liikuntapaikoilla. Yhteistä tietopohjaa ja ymmärrystä ilmiöistä tulemme rakentamaan yhä enemmän yhdessä hyvinvointialueen kanssa.

Tietopohjan luomisen osalta huomasimme, että usein tieto laahaa perässä arkitodellisuuden kanssa. Varsinkin nuorten osalta ilmiöt kehittyvät nopeasti ja aikaisemmin kerätty tieto ei välttämättä kerro enää totuutta vallitsevasta tilanteesta. Tärkeää onkin siis seurata herkäällä korvalla ja ajantasaisesti kaikkien väestöryhmien osalta arkea ja kuulostella keskusteluun nostaen sen hetkisiä ilmiöitä ja arjen asioita.

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

9 Suunnitelman laatijat

Hyvinvointityöryhmä:

Satu Korhonen, hyvinvointisuunnittelija

Sirpa Orell-Pohjola, rehtori-sivistysjohtaja, kirjastonjohtaja

Minna Siltala, kuntaympäristöpalvelujen palvelusuunnittelija

Arja Marjonen, työllisyys- ja elinkeinosuunnittelija

Miia Pynnönen, ruoka- ja siivouspäällikkö

Susanna Liljander, kulttuuri- ja vapaa-aikasuunnittelija 30.6.2025 asti, tämän jälkeen 1.8. alkaen Maiju Rantanen, nuoriso- ja vapaa-aikasuunnittelija

Susanna Kuivalainen, vs. varhaiskasvatusjohtaja, 1.8.2025 alkaen päiväkodin johtaja

10 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä

19.8.2025 Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan käsittelyssä